

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA FILOZOFICKÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

JAPONSKÉ SPECIÁLNÍ ÚTOČNÉ JEDNOTKY

VERONIKA KRIŠTOFOVÁ

Plzeň 2014

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FILOZOFICKÁ FAKULTA

KATEDRA HISTORICKÝCH VĚD

Studijní program Historické vědy

Studijní obor Obecné dějiny

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

JAPONSKÉ SPECIÁLNÍ ÚTOČNÉ JEDNOTKY

VERONIKA KRIŠTOFOVÁ

Vedoucí práce:

PhDr. Roman Kodet, Ph.D.

Katedra historických věd

Fakulta filozofická Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2014

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně na základě odborné literatury a pramenů uvedených v bibliografii, jež je součástí této bakalářské práce.

Plzeň, duben 2014

Touto cestou bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce PhDr. Romanu Kodetovi, Ph.D. za odborné vedení, lidský a vstřícný přístup, obdivuhodnou trpělivost a neocenitelné rady, jež mi pomohly zkompletovat tuto práci.

Obsah

Úvod	1
Historická předejhra vzniku kamikaze	5
Speciální útočné jednotky	15
Vznik	15
Kulturní a sociální předpoklady pro vznik Speciálních útočných jednotek	22
Smýšlení pilotů a symbolika Speciálních útočných jednotek	32
Výcvik tokkótai	40
Bojové nasazení kamikaze	47
Ostatní sebevražedné jednotky.....	56
Historická dohra	62
Závěr	67
Bibliografie	69
Resumé	72
Přílohy	73

Úvod

Tématem bakalářské práce jsou Speciální útočné jednotky, v Japonsku známé jako Šinpu tokubecu kógekitai, jež na Západě vešly ve všeobecnou známost pod pojmem kamikaze. Proto jsou v této práci užívány oba dva pojmy. Autorka práce se rozhodla k řazení japonských jmen v původním sledu, tj. první rodové jméno (příjmení), druhé křestní. Studentka si dané téma vybrala díky svému zájmu o japonskou kulturu a historii, do jejichž rámce neodmyslitelně patří i tyto sebevražedné jednotky. Jedná se o fenomén, který se v Japonsku objevil za druhé světové války a co do velikosti celé koncepce v lidských dějinách nesnese přirovnání. Nasazení této sebevražedné techniky překonalo co do rozsahu a počtu zúčastněných jakékoliv jiné příklady tohoto způsobu útoku. Zpětně celkový rámeček Speciálních útočných jednotek, vycházející ze základů japonské vojenské kultury, pronikl skrze celou japonskou společnost.

Tato práce se snaží přiblížit celkový kontext existence kamikaze, a proto se jej snaží zasadit do celistvého obrazu japonské kultury, historie a společnosti jakožto celku. Jednalo se o produkt válečné reality, na níž se tímto způsobem rozhodlo císařské Japonsko reagovat. Tento jedinečný úkaz je proto nutno zasadit do historických souvislostí druhé světové války. Jelikož se jedná o výsledek kulturního působení, práce se snaží přiblížit i základy společenského chápání Japonska, jež umožnily existenci těchto, pro některé západní země naprosto nepochopitelných, sebevražedných jednotek. Na rozdíl od jiných příkladů sebeobětování se ve válečné vřavě byly Speciální útočné jednotky oficiální bojovou technikou Japonska, která vznikla v říjnu roku 1944. Součástí této práce je taktéž analýza neskrývaně pozitivní reakce společnosti vůči těmto jednotkám. Podobně zachycuje smýšlení samotných pilotů, kteří před svou poslední cestou po sobě zanechali dostatek dokumentů, které nám mohou přiblížit jejich myšlenky. Dále nebyl opomenut výcvik těchto jednotek a specifické zvyky a charakteristiky provázející jejich existenci. Nejproblematictější je pak zaznamenání jejich působnosti v rámci válečného nasazení, jelikož existuje jen velmi omezený počet důvěryhodných zdrojů. Tyto zdroje se navíc ať už v důsledku válečné reality, či působením propagandy, značně liší ve svých závěrech. Je pochopitelné, že se ztráty a výsledky jednotlivých bitev nedají přesně určit, jelikož záznamy pocházejí přímo z válečné vřavy, kde nebylo možné spolehlivě určit dopad útoku. Příkladem nám může

být nedostatečný přehled o zraněných, z jejichž řad mnoho mužů později zemřelo, což ovšem již záznamy přesně nedosvědčují. V závěru práce nebyl opomenut celkový koncept sebevražedných jednotek v Japonsku, který se netýkal pouze kamikaze, ale taktéž sebevražedných jednotek užívajících motorové čluny Šinjó a Maru-ni, kyslíkem poháněná torpéda Kaiten, miniponorky Kairjú a Korjú či pro sebevražedné akce speciálně navržené pilotované pumy Óka. Podobně jsou zmíněny i sebevražedné jednotky, které vznikly mimo hranice Japonska. Tyto útvary ovšem zdaleka nedosahovaly kvalit důsledně rozpracované koncepce japonských kamikaze. Cílem práce je tak přiblížení tohoto pro české poměry ne až tak známého úkazu japonské válečné historie, jenž dovytváří složitý celek japonské společnosti.

Studiem literatury týkající se tohoto tématu můžeme alespoň uchopit myšlenku, která se v Japonsku za druhé světové války zrodila. Pro její pochopení je potřeba porozumět japonské společnosti a jejím kulturním vzorům, mezi něž nezpochybnitelně patřila třída samurajů. Studium zásad a pravidel japonského válečníka nám umožní nahlédnout do válečného smýšlení Japonců. K tomu může napomoci historický spis buddhistického mnicha Cunenoma Jamamota – Hagakure z 18. století, případně modernější podoba sjednocující veškeré zásady japonských válečníků v díle Bušidó od Nitobe Inazóa. Japonskou kulturu a společnost nám přibližují publikace Ruth Benedictové – Chryzantéma a meč, případně dílo Alana Macfarlana – Japonsko za zrcadlem. Obě tyto publikace rozpracovávají otázku smýšlení japonské společnosti a pokouší se čtenáři podat pochopitelný obraz kulturní odlišnosti. Samotná Ruth Benedictová byla v červnu roku 1944 pověřena vládou Spojených států amerických vypracováním kulturní analýzy Japonců, která by USA pomohla při plánované okupaci Japonska. Již v tomto ohledu je její práce významným krokem ve snaze k pochopení japonské společnosti, ačkoliv musíme brát zřetel na to, že osobně nikdy Japonsko nenavštívila a vycházela tudíž pouze z psaného materiálu a ústních výpovědí Američanů japonského původu.

Pro zasazení kamikaze do celkového obrazu druhé světové války mohou posloužit publikace autorů zabývajících se obecnými dějinami Japonska, mezi něž patří například dvojice autorů Johna Caigera a Richarda Masona, případně Edwina Reischauera a Alberta Craiga. Stejně tak významná jsou díla zabývající se tematikou druhé světové

války. Z českého prostředí můžeme jmenovat dva autory, kteří se ve svých monografiích věnují mimo jiné i otázce války v Pacifiku. Jedním z nich je profesor Aleš Skřivan, jenž se ve svých třech publikacích – Cestou samurajů, Japonská válka a Pád Nipponu věnuje otázce válečného Japonska. Druhým a stejně tak neopomenutelným je Miloš Hubáček a jeho obsáhlá díla týkající se války v Tichém oceánu.

Co se samotné tematiky kamikaze týče, můžeme publikace rozdělit do tří skupin. Do prvních dvou kategorií spadá literatura japonských a amerických autorů, která je ovlivněna vlastním a ne vždy objektivním pohledem na věc. Přesto právě tendenčnost těchto autorů dovytváří celistvost obrazu válečné reality. Jedním z nejvýznamnějších děl přibližujících pohled Japonců na existenci Speciálních útočných jednotek je bezpochyby publikace *The Divine Wind*, jejíž autoři – Inoguči Rikihei a Nakadžima Tadaši se osobně účastnili druhé světové války. Proto je jejich vhléd do problematiky neobyčejně přínosný, ačkoliv jejich subjektivita může zastínit reálnou povahu války. Jejich svědectví je ovšem důležitým právě pro svůj pohled zevnitř a dokresluje detaily dané problematiky. Neméně významnou autorkou je již méně tendenční Ohnuki-Tierney, která se ve svých dílech – *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms* a *Kamikaze Diaries* zabývá především kulturním a sociálním spektrem Speciálních útočných jednotek a dopodrobna přibližuje smýšlení pilotů kamikaze a jejich symboliku. Na druhé straně jsou pak američtí autoři, kteří se ve svých publikacích ne vždy dokáží zdržet nacionalistického cítění. Tato tendenčnost se ovšem neprojevuje nepřesností jejich výkladu, ale odsuzujícím pohledem na danou problematiku. Právě tento pohled je ovšem důkazem neschopnosti porozumět japonskému vedení boje, což se projevovalo i během války v Tichomoří. Do třetí kategorie pak spadají autoři pyšníci se střídmou objektivitou. Mezi nejvíce přínosné monografie zabývající se jak japonskou společností a kulturou, tak válečnou realitou a samotným vznikem a průběhem existence Speciálních útočných jednotek je publikace s příznačným názvem *Kamikaze* od Raymonda Lamonta-Browna. Do hloubky se pak samotnou existencí kamikaze zabývají Albert Axell a Kase Hideaki v knize *Japan's Suicide Gods*. Robin Rielly se pak ve svém díle *Kamikaze Attacks of World War II* dopodrobna zabývá nasazením Speciálních útočných jednotek, jejich úspěchy v boji a dopady jejich působení. Celistvou koncepcí sebevražedných jednotek jak v Japonsku, tak mimo něj se zabývá kniha Richarda

O'Neill – Sebevražedné jednotky, jež neopomíjí ani německé Rammjager a italská sebevražedná torpéda a čluny.

Kamikaze je jen nepatrným střípkem nesmírně bohaté mozaiky japonské vojenské kultury a celkového obrazu smýšlení japonské společnosti. Ale právě pochopením tohoto fenoménu, jenž v lidských dějinách neměl obdoby, se zaplní další prázdné místo, které nám pomůže porozumět Japonsku a jeho obyvatelům. Tím, že pochopíme kulturu společnosti, pochopíme i její názory, mínění, cítění, vzory a normy, to, co je pro členy dané společnosti přirozené. Tím je nám umožněn vhled nejen do minulosti, ale i do současnosti japonské společnosti.

Historická předehra vzniku kamikaze

Německým útokem na polský vysílač v Gleiwitzu započala v Evropě druhá světová válka. Americký prezident Franklin D. Roosevelt (1882–1945) na to 8. září reagoval vyhlášením stavu omezeného národního ohrožení a značnou část amerického loďstva doposud ukotveného v jižní Kalifornii přesunul na Havajské ostrovy, čímž posílil svá obranná postavení v oblasti Tichomoří.¹

Po útoku Německa do Nizozemí (15. května 1940) se pozornost Japonska obrátila na Nizozemskou Východní Indii a stejně tak uzavření příměří Francie a Německa (22. června 1940) zvýšilo japonské zájmy o oblast Francouzské Indočíny. Právě Philippe Pétain (1856–1951) v čele francouzské vlády ve Vichy odsouhlasil příchod japonských jednotek na území Francouzské Indočíny (v oblasti Tonkinu) skrze osobu guvernéra Francouzské Indočíny admirála Jeana Decoux (1884–1963), jenž 29. července s Japonskem podepsal Smlouvu o společné obraně.² Japonsko následně využilo sporu Francouzské Indočíny a Thajska (září 1940–březen 1941) a upevnilo svoji pozici na francouzském území a v Thajsku (též označováno jako Siam). 22. září došlo k navýšení počtu japonských jednotek ve Francouzské Indočíně,³ jež započaly útok do severní Indočíny a Tonkinu (čínské území). To přineslo rychlé reakce ze strany velmocí – Velká Británie znovu otevřela Barmskou cestu,⁴ kterou nechala tři měsíce předtím uzavřít za vidinou zmírnění japonské agresivity namířené vůči Nizozemské Východní Indii. Americký prezident Roosevelt poskytl Čankajškově vládě půjčku ve výši 25 000 000 dolarů⁵ a následně vyhlásil úplnou kontrolu vývozu oceli a železného šrotu (embargo se nevztahovalo pouze na Velkou Británii a státy západní hemisféry).⁶

¹ BIX, Herbert P., *Hirohito*, Praha 2002, s. 277.

² SKŘIVAN, Aleš, *Japonská válka*, Praha 1997, s. 212.

³ Z původního počtu 25 000 vojáků došlo k navýšení na 32 000 a uvolnění šesti letišť japonskému působení. SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 176.

⁴ Po r. 1938 existovaly pouze dvě trasy, jimiž se daly dopravovat zásoby do Číny – jednou z nich byla Barmská cesta (z přístavu Rangún), druhou pak železnice vedoucí přes přístav Haiphong, Hanoj a Jang-an.

⁵ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 176. Do 30. 11. 1940 USA půjčilo Číně na 100 000 000 dolarů. SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 190.

⁶ Embargo vycházelo ze Zákona o národní obraně z 15. 6. 1940, který podřídil kontrole vývoz zbraní, munice, válečného materiálu, leteckých součástek, optických přístrojů a kovoobráběcích strojů, ale do r. 1941 se nevztahoval na ropu, ropné produkty a železný šrot. SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 168–169. Účinky embarga se nejvíce projevíly v Japonsku r. 1941, kdy produkce klesla na 68 %. SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 177.

Postup do oblasti severní Indočíny měl být počátkem ke vzniku tzv. Velké východoasijské sféry společné prosperity (Daitóa kjóeiken).⁷ Jejím cílem bylo vytvoření ekonomického a politického bloku asijských národů pod vedením Japonska. Podobně jako státy Západu eufemisticky obhajovaly kolonizační snahy civilizační teorií „břemena bílého muže“, Japonsko razilo heslo „lásky staršího bratra“, jehož povinností bylo pozvednout svého zaostalého mladšího bratra – státy asijského kontinentu (především Čínu).⁸ Z Asie, jejíž obyvatelstvo bylo považováno za příslušníky stejné rasy jako obyvatel Japonska, měly být vytlačeny všechny západní státy a nastolena hierarchie, což vedlo k pocitu vedení „svaté války“ (seisen), kdy japonský císař považovaný za potomka bohů měl sjednotit svět pod svou benevolentní vládou (Hakkó Ičiu).⁹ Za tímto cílem Japonci dosadili do čela nankingské loutkové vlády projaponského Wang Ťing-weje (1883–1944). Nehledě na tyto „civilizační“ snahy, hlavním cílem bylo zabezpečení ekonomických zdrojů, které by Japonsku zajistily nezávislost na vnějším světě. V samotném Japonsku vznikla vláda pod vedením knížete Konoeho Fumimary (1891–1945) a na post ministra války byl dosazen generál Tódžó Hideki (1884–1948).¹⁰ Politické strany, stejně jako odborová hnutí již nebyly zapotřebí, a proto se samy rozpustily.¹¹

Důsledky amerického embarga vedly k navýšení japonského zájmu o Holandskou Východní Indii a k podepsání Paktu tří 27. září 1940 s Německem a Itálií, k němuž se následně připojily i satelitní státy smluvních stran (téhož roku Maďarsko, Rumunsko, roku 1941 Chorvatsko, Bulharsko, Srbsko aj.).¹² Tím byla dotvořena osa Berlín-Řím-

⁷ Měla kromě Japonska zahrnovat Čínu, Indočínu, Malajsii, Thajsko, Barmu, Filipíny, Britské Borneo a ostrovy v Oceánii a Indonésii. AXELL, Albert, KASE, Hideaki, *Japan's Suicide Gods*, Londýn 2002, elektronické vydání, s. 23.

⁸ MACFARLANE, Alan, *Japonsko za zrcadlem*, Zlín 2013, s. 135.

⁹ Hakkó Ičiu (Osm rohů světa pod jedním nebem) znamenalo sjednocení všech zemí po nadvládou japonského císaře. Toto heslo vycházelo z japonského státního náboženství – šintoismu, a součástí národní politiky se stalo již r. 1931. V r. 1940 navázalo na myšlenku „Nového pořádku ve východní Asii“ z r. 1938. HILSKÁ, Vlasta, *Dějiny a kultura japonského lidu*, Praha 1953, s. 328.

¹⁰ Členi císařské rodiny byli odvoláni z vysokých funkcí, což je zbavilo odpovědnosti za vedení války.

¹¹ Respektive se pol. strany sloučily v tzv. Asociaci pro podporu trůnu (Taisei jokusankai, šlo o napodobení Německé nacionálně socialistické strany v Hitlerovském Německu) a členové odborů byli nuceni vstoupit do Svazu průmyslové služby (Sango hokokukai). VASILEJOVÁ, Zdeňka, *Dějiny Japonska*, Praha 1986, s. 436–437.

¹² Co se týče otázky závislosti Japonska na dovozu z USA, zdroje se různí. Pro srovnání: AXELL, KASE, s. 21; BIX, s. 559; BOYNE, Walter J., *Srážka titánů*, Praha 1997, s. 91; MASON, R. H. P., CAIGER, J. G., *Dějiny Japonska*, Praha 2007, s. 349; MAYER, S. L., *Japonská válečná mašinérie*, Praha 2011, s. 78, 107; REISCHAUER, Edwin O., CRAIG, Albert M., *Dějiny Japonska*, Praha 2008, s. 254; SKŘIVAN, Aleš, *Cestou samurajů*, Praha 1984, s. 161; VAT, Dan van der, *Válka v Pacifiku*, Praha 2001, s. 67.

Tokio, jejíž smluvní strany si navzájem zajišťovaly uznání svých ambic a politickou, hospodářskou i vojenskou podporu.¹³

Od léta roku 1940 nový velitel japonského Spojeného loďstva admirál Jamamoto Isoroku (1884–1943) připravoval plán útoku na Pearl Harbor.¹⁴ 13. dubna 1941 Japonsko se SSSR podepsalo Smlouvu o vzájemné neutralitě s platností pěti let. 22. června sice Německo zaútočilo na SSSR, ale Japonsko jej v útoku nenásledovalo. Japonský ministr zahraničí Macuoka Jósuke (1880–1946) byl o plánovaném útoku informován a přislíbil pomoc Japonska, které vyčkávalo až Německo dosáhne nad Ruskem jasného vítězství, což se ovšem nikdy nestalo.

26. července nařídil americký prezident posílení obrany Filipín a reaktivoval bývalého náčelníka štábu americké armády generála Douglase MacArthura (1880–1964) a jmenoval jej velitelem všech sil Spojených států na Dálném východě. Téhož dne v reakci na Japonskou politiku došlo ze strany USA ke zmrazení japonských aktiv a následovalo úplné embargo na veškerý vývoz ropy a benzínu do Japonska. Příkladem USA brzy následovala i Velká Británie, Kanada, Nizozemí, státy Latinské Ameriky, Austrálie a Nový Zéland. V září se konala styčná a Císařská konference,¹⁵ jíž se účastnil i samotný císař Hirohito (1901–1989). Byl zde předložen tzv. Zevrubný plán na uskutečnění národní imperiální politiky, který počítal s tím, že pokud do října roku 1941 nedojde k dohodě s USA ohledně mezinárodního obchodu, válka bude nevyhnutelná.¹⁶ 10. října vypršela předem stanovená lhůta a potvrdila budoucí vstup Japonska do války. K překvapení všech přítomných zakončil Císařskou konferenci samotný císař Hirohito přednesem básně svého děda císaře Meidžiho (1852–1912), kterou složil v předvečer rusko-japonské války roku 1904: „*Všichni lidé jsou bratry, jak moře na celém světě. Tak proč se větry a vlny všude tak zuřivě střetávají?*“¹⁷ 16. října odstoupil ze své pozice ministerského předsedy kníže Konoé a nahradil jej Tódžó Hideki, který si ve svých

¹³ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 180–181; VASILEJOVÁ, s. 439.

¹⁴ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 184. Jamamoto již v r. 1940 nepředpokládal úspěch dlouhodobě vedené války. Knížeti Konoemu řekl: „*Během šesti až dvanácti měsíců války se Spojenými státy a Velkou Británií budeme rychle postupovat, dosáhneme vítězství za vítězstvím. Ale potom, bude-li válka pokračovat, nevidím žádné vyhlídky na úspěch.*“ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 185.

¹⁵ Styčná konference známa od 5. 8. 1944 jako Válečná rada. Název Císařské konference je odvozen od místa konání – Císařského paláce.

¹⁶ REISCHAUER, CRAIG, s. 254.

¹⁷ VAT, s. 77. Drobné nuance v překladu pro srovnání: BIX, s. 320; HOYT, Edwin Palmer, *Japonsko ve válce*, Ostrava 2000, s. 212; REISCHAUER, CRAIG, s. 254.

rukách podržel i úřad ministra války, čímž sjednotil civilní a vojenskou moc, a proto je období jeho vlády (do 18. července 1944) někdy označováno jako „Tódžóova diktatura“.¹⁸ 4. listopadu bylo rozhodnuto o útoku na USA. Datum bylo stanoveno na 8. prosince 1941 japonského času, ačkoliv diplomatická jednání měla pokračovat až do samotného útoku na Pearl Harbor.¹⁹ USA na japonské počínání reagovaly chladně, kdy 26. listopadu ministr zahraničních věcí Cordell Hull (1871–1955) vydal tzv. Hullovu nótu, která požadovala úplné stažení japonských jednotek z Indočíny a Číny (území Číny nebylo přesněji definováno v otázce Mandžuska), což bylo pro Japonsko nepřijatelné.²⁰ Právě zde se projevilo neopodstatněné podcenění Japonska ze strany Západu, které vedlo k mylným domněnkám, jež situovaly budoucí útok Japonska do oblasti Filipín, Malajska nebo Bornea, a v nejmenším nebyl brán ohled na předběžná varování amerického velvyslance v Japonsku Josepha C. Grewa (1880–1965).²¹

26. listopadu 1941 ze zálivu Hitokappu v oblasti Kurilských ostrovů vyplul japonský úderný svaz 31 lodí,²² se vzdušnou silou 432 letadel a doprovodem 28 ponorek a pěti miniponorek pod velením viceadmirála Nagumy Čúičiho (1887–1944) na vlajkové lodi *Akagi*.²³ 29. listopadu Německo předběžně ujistilo Tokio podporou z jeho strany v případě války s USA. 8. prosince japonského času (7. prosince amerického času) loďstvo úspěšně dorazilo k Havajským ostrovům a po zaznění rozkazu „Niitakajama ni nobore“ (Vystupte na horu Niitaka)²⁴ ve dvou vlnách ze šesti

¹⁸ VASILEJOVÁ, s. 441.

¹⁹ BIX, s. 327–328. Císař odsouhlasil neblaze proslulý rozkaz č. 1 admirála Jamamota (rozesláno bylo jen na 300 exemplářů). SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 227. Na plánu útoku na Pearl Harbor spolupracoval kontraadmirál Óniši Takadžiró, kontraadmirál Fukudome Šigeru, fregatní kapitán Genda Minoru, Fučida Micuo, Maeda Kosei a Rjúnosuke Kusaka. BOYNE, *Srážka titánů*, s. 94.

²⁰ Japonsko do r. 1941 zahrnovalo oblast Mandžuska, Kuril, jižního Sachalinu, oblast Pekingů a Nankingu, přístavní oblasti v rámci čínského území (např. Hongkong a Kanton), Francouzskou Indočínu, Tchaj-wan, Mariany, Karolíny a Marshallovy ostrovy. MAYER, s. 106.

²¹ VAT, s. 111. Ústrky ze strany Západu se projevily již dříve např. neuznáním rovnoprávnosti ras na Washingtonské konferenci v r. 1922. Od téhož roku nemohli etničtí Japonci nabýt v USA amerického občanství a od r. 1923 nesměli vlastnit či najímat půdu na území USA. 1924 byl vydán tzv. Imigrační zákon, který omezil přistěhovalectví Japonců a Číňanů do Ameriky. Podobně reagovaly i jiné země (kromě Severní a Jižní Ameriky i Austrálie a Nový Zéland).

²² 6 letadlových lodí, 2 bitevní a 2 těžké křižníky, 1 lehký křižník, 9 torpédoborců, 3 ponorky a 8 tankerů a zásobovacích lodí. LORD, Walter, *Den hanby*, Praha 2002, s. 165.

²³ LORD, s. 165. Na jejím stožáru byla vyvěšena vlajka z lodi Tógóa Heihačiróa (1848–1934) z bitvy u Cušimy r. 1905. LORD, s. 23.

²⁴ Niitaka je nejvyšší horou Tchaj-wanu a se svou výškou 3 952 m převyšuje i nejvyšší horu Japonska Fudži (3 776 m) a toto heslo mělo symbolizovat obtížnost útoku. BOYNE, Walter J., *Křídla proti křídům*, Praha 2001, s. 78.

japonských lodí vzlétlo na 353 letounů.²⁵ V Pearl Harboru kotvilo na 96 válečných lodí (z toho osm bitevních).²⁶ Tři letadlové svazy (letadlových lodí *Lexington*, *Enterprise* a *Saratoga*) se v době útoku v přístavu nevyskytovaly. Výsledkem útoku bylo 2 403 mrtvých Američanů (polovina z nich zemřela při výbuchu bitevní lodi *Arizona*), potopeno nebo těžce poškozeno bylo 18 lodí, zničeno 188 letounů, zatímco Japonci přišli pouze o 29 letadel, jednu ponorku a všech pět nasazených miniponorek.²⁷ USA na tento neočekávaný útok reagovaly téhož dne vyhlášením války Japonsku,²⁸ čímž započal nejrozsáhlejší konflikt lidské historie, který se již netýkal pouze Evropy, ale celého světa. Odmítnutí Hullovy nóty došlo telegramem do Washingtonu až hodinu po útoku na Pearl Harbor a s podobným zpožděním byla císařem Hirohitem vyhlášena válka.²⁹ Japonsko, které si uvědomilo důležitost vzdušného útoku a významu letadlových lodí ve válce, započalo úspěšný a nefalšovaný „blitzkrieg“.

10. prosince byla u Singapuru potopena chlouba britského námořnictva bitevní loď *Prince of Wales* a bitevní křižník *Repulse*. 11. prosince započalo vyloďování na ostrově Wake, kde byli jedinkrát v prvním měsíci války Japonci odraženi (Američané zde kapitulovali až 24. prosince 1941).³⁰ V první fázi útoku Japonci získali v prosinci 1941 ostrov Celebes, Guam, Midway, Hongkong, v únoru 1942 Novou Británii, 15. února do japonských rukou přešel celý Malajský poloostrov dobytím Singapuru, v březnu získali Holandskou Východní Indii, v květnu Filipíny, Barmu (obsazena tudíž i hlavní zásobovací tepna Číny tzv. Barmská cesta), Šalamounovy ostrovy a Novou Guineu. Za pouhých 100 dní se ozbrojeným silám císařského Japonska podařilo dobýt celou

²⁵ LORD, s. 30. První vlně složené ze 183 letounů velel fregatní kapitán Micuo Fučida a druhé vlně 170 letounů velel korvetní kapitán Šimazaki Šigekazu.

²⁶ LORD, s. 44.

²⁷ Otázkou útoku na Pearl Harbor se zabývá mnoho publikací. Pro srovnání výsledků útoku např.: AXELL, KASE, s. 29; BOYNE, *Křídla proti křídům*, 81; BOYNE, *Srážka titánů*, s. 100–102; HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 222–224; LORD, s. 170; MICUO, Fučida, MASATAKE, Okumija, *Midway*, Praha 2001, s. 36; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 250, 533–534; VAT, s. 23.

²⁸ Otázkou zda USA útok na Pearl Harbor očekávaly, se zabývá mnoho publikací a odpovědi jsou dodnes sporné. Pro srovnání: BOYNE, *Srážka titánů*, s. 95–96; HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 210; LORD, s. 8–10; RÖLING, B. V. A., CASSESE, Antonio, *Tokijský proces*, Praha 1995, s. 102–105; VAT, s. 94–100.

²⁹ Císařský výnos o vyhlášení války byl publikován každý 8. den v měsíci až do konce války, aby japonskému lidu neustále připomínal, proč je Japonsko ve válce. HOYT, Edwin Palmer, *Japonsko triumfuje*, Praha 2003, s. 418.

³⁰ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 256.

jihovýchodní Asii (viz příloha 1). Celkově v bojích získali na 4 200 000 km² se 150 000 000 obyvateli. Bezprostřednímu nebezpečí čelila i Indie a Austrálie.³¹

Cílem Japonska bylo vytvoření tzv. Sféry společného rozkvětu Velké východní Asie, kdy se dobytá a okupovaná území pod přímým vlivem Japonska stávala zdrojem surovin císařství.³² V jednotlivých oblastech byla vyhlášena „nezávislost“ (např. v Barmě 1. srpna 1943 do čela dosazen doktor Ba Maw, 14. října 1943 na Filipínách s prezidentem José Laurelem, představitelem loutkovému režimu v Mandžukuu byl Henry Pchu I apod.), která byla ovšem jen snahou Japonců naklonit si místní obyvatelstvo. Přesto na těchto územích vládl silný protijaponský odpor (s výjimkou Thajska) – ve Francouzské Indočíně roku 1941 vznikl Svaz boje za nezávislost Vietnamu, nebo-li Vietn Minh (roku 1944 založil Vietnamskou osvobozenou armádu), roku 1942 na Filipínách vznikla Lidová protijaponská armáda (Hukbalahap), v Barmě roku 1944 Protifašistická liga národní svobody (roku 1945 podnítila povstání barmské vlády).³³

Ani samotné japonské ostrovy nebyly mimo nebezpečí. 18. dubna 1942 se konal Doolittlův nálet na japonské ostrovy, kdy došlo k bombardování Tokia, Jokohamy, Kóbe, Ósaky a Nagoje.³⁴ Nálet měl především dopad na japonskou morálku, jelikož domácí ostrovy byly doposud považovány za nedotknutelné.³⁵ Nejvýznamnějšími Jamamotovými protivníky v rámci Tichého oceánu byli americký admirál Chester William Nimitz (1885–1866, měl na starosti oblast severního, středního a jižního Pacifiku) a generál Douglas MacArthur (spravoval oblast jihozápadního Tichého oceánu).³⁶

³¹ Čísla o rozloze dobytého území se poněkud rozcházejí, pro srovnání: AXELL, KASE, s. 30; HUBÁČEK, Miloš, *Vítězství v Pacifiku*, Praha 1985, s. 5.

³² Docházelo i k prosazování japonské kultury – ve školách se začala vyučovat japonština, uznávalo se šintoistické a buddhistické vyznání, přejímal se japonský čas (např. v Indonésii) apod. MAISON, CAIGER, s. 351.

³³ VASILEJOVÁ, s. 450.

³⁴ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 270. 16 bombardérů B-25 pod vedením plukovníka Jamese Doolittla (1896–1993) odstartovalo z letadlové lodi *Hornet*. Piloti po úspěšném svržení bomb měli přistát v oblasti Číny, což vedlo k následným represím na čínském obyvatelstvu, které přineslo na 250 000 obětí. BOYNE, *Srážka titánů*, s. 121.

³⁵ Japonsko bylo nepřetržitě ve válce již od r. 1931, ale s výjimkou pár čínských náletů na Formosu, se válka fyzicky nedotkla samotné japonské pevniny.

³⁶ V dubnu 1942 na základě britsko-americké dohody připadla zodpovědnost za Tichý oceán (včetně Austrálie a Nového Zélandu) USA, mezitím co oblast Středního východu a Indického oceánu (včetně Malajska a Sumatry) spadala po Velkou Británii. 30. 3. 1942 pak došlo k přerozdělení Tichomořské oblasti mezi admirála Nimitze a generála MacArthura. HUBÁČEK, *Vítězství v Pacifiku*, s. 10.

Největší obrat ve válce pak nastal v druhé fázi japonského útoku, jehož cílem bylo získání Port Moresby na Nové Guineji, Bismarckova souostroví, ostrovů Nová Kaledonie, Fidži, Samoa, Kiska a Attu v Aleutách u Aljašky a ostrov Midway. Bitva v Korálovém moři 4.–8. května 1942 a následná bitva o Midway 3.–7. června 1942 znamenaly zvrát ve vývoji celé války v Tichomoří – japonský „blitzkrieg“ skončil. Zatímco v bitvě v Korálovém moři Japonsko zvítězilo alespoň z taktického hlediska (co se počtu potopených a těžce poškozených lodí týče),³⁷ bitva u Midway byla pro Japonce naprostou katastrofou.³⁸ V tomto bodě se projevila neschopnost Japonska vést dlouhodobou a opotřebovací válku a jeho technická zaostalost za Západem. Japonsko muselo velmi rychle vystřízlivět ze své „nemoci z vítězství“ (šoribyo), jelikož v polovině roku 1942 započala americká ofenziva, jejímž cílem se stal ostrov Guadalcanal a Šalamounovy ostrovy a následně Nová Guinea, Nová Británie a Bismarckovo souostroví.

Bitva o Guadalcanal trvala od srpna 1942 do února 1943 a předznamenala ochromení japonského letectva.³⁹ Právě neschopnost doplňovat jak prořídle řady letounů, tak zkušených pilotů (za uplynulých šest měsíců od bitvy v Korálovém moři Japonci přišli o 893 letounů a 2 362 letců a členů posádek),⁴⁰ vedla ke vzniku myšlenky Speciálních útočných jednotek, kdy se za eufemismem „speciální“ skrývá význam slova „sebevražedný“.

Nezdar Japonska byl posilován neúspěchem svých spojenců – Německa u Stalingradu na počátku roku 1943, kapitulace Itálie v Severní Africe a následné vylovení Spojenců na Sicílii a sesazení Benita Mussoliniho (1883–1945). Pokračující válka v Číně neumožňovala uvolnit ruce japonské armády, kdy více než polovina mužů

³⁷ Japonci měli potopenou jednu letadlovou loď a přišli o 121 letounů, zatímco USA přišlo o jednu letadlovou loď, druhá letadlová loď byla těžce poškozena a zničeno bylo 76 amerických letounů. MAYER, s. 162. Pro srovnání: BOYNE, *Křídla proti křídům*, s. 88–89; BOYNE, *Srážka titánů*, s. 128–129; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 272; VAT, s. 177–178.

³⁸ Japonci zde ztratili 4 letadlové lodě, 1 těžký křižník, na 332 letounů a 2 500 obětí na životech oproti ztrátě 1 letadlové lodi, 1 torpédoborce, 147 letadel a 307 mužů na americké straně. SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 534. Pro srovnání: BIX, s. 346; BOYNE, *Křídla proti křídům*, s. 100–101; BOYNE, *Srážka titánů*, s. 143; HUBÁČEK, *Vítězství v Pacifiku*, s. 13, 25; MICUO, Fučida, MASATAKE, Okumija, *Midway*, Praha 2001; SKŘIVAN, *Cestou samurajů*, s. 273; VAT, s. 193.

³⁹ SKŘIVAN, Aleš, *Pád Nipponu*, Praha 2006, s. 45.

⁴⁰ HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 314–315.

císařské armády byla nasazena na asijském kontinentu.⁴¹ Ranou pro japonské velení byla také smrt admirála Jamamota, jehož letoun byl na rozkaz amerického prezidenta 18. dubna 1943 sestřelen.⁴² Vrchním velitelem císařského Spojeného loďstva se nakonec stal Tojoda Soemu (1885–1957).

Po několika porážkách u Guadalcanalu a ostrovu Tulagi,⁴³ ostrovech Attu a Kiska v Aleutách Císařská konference 30. září 1943 schválila novou generální směrnici budoucího způsobu vedení války.⁴⁴ Japonsko, které se o obranu doposud v nejmenším nezajímalo, načrtlo tzv. Absolutní sféru národní obrany „*linii vedoucí z Barmy do Indočíny přes Východní Indii, Západní Novou Guineu a Karolíny k Marshallovým ostrovům*“.⁴⁵ Na 300 000 vojáků doposud bránících např. Rabaul, Šalamounovy ostrovy, Bismarckovo souostroví a Novou Guineu bylo ponecháno svému osudu. Ke konci roku 1943 byly dobyty Šalamounovy ostrovy (s výjimkou největšího z ostrovů – Bougainville, jenž byl dobyt až následujícího roku), do března 1944 padly Marshallovy ostrovy a Japonci byli zatlačováni k hranicím své „národní obrany“ – k Marianám. 21. února 1944 se sám generál Tódžó se souhlasem císaře jmenoval náčelníkem generálního štábu, čímž soustředil veškerou politickou a vojenskou moc ve svých rukách, jelikož zároveň zastával post ministerského předsedy a ministra války (téhož dne dosadil na místo náčelníka generálního štábu námořnictva admirála Šigetaróa Šimadu).⁴⁶

Bitva o Mariany (týkala se ostrovů Saipan, Tinian a Guam) započala v červnu roku 1944 a pokračovala až do srpna téhož roku. 19.–20. června se konala letecká bitva ve Filipínském moři, která je známa jako tzv. Velké střelení krocánů na Marianách (takto tuto bitvu poprvé nazval fregatní kapitán Paul Buie z lodi *Lexington*).⁴⁷ Japonci zde přišli

⁴¹ Na území Číny Japonsko válčilo již od r. 1931 po obsazení Mandžuska a následně od r. 1937 bylo v nevyhlášené válce s Čínou.

⁴² VAT, s. 266. 23. 5. se konal státní pohřeb, který byl určen výhradně členům císařského domu nebo vysoké šlechty (od restaurace Meidži se jich konalo 11). V r. 1934 byl však tímto způsobem poctěn „obyčejný poddaný“ admirál Tógó Heihačiró, druhou výjimku tvořil admirál Jamamoto. SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 325.

⁴³ Zde proběhla operace KE, která znamenala evakuaci japonských vojáků, kdy do 7. 2. bylo bez zpozorování nepřítelem evakuováno na 13 000 mužů. Celkem boje vedly ke ztrátě 24 lodí na obou stranách (pro USA ztráta 126 240 tun námořního výtlačku, pro Japonsko 134 839 tun) a mimo lodní posádky při obraně Guadalcanalu padlo na 25 000 Japonců, zatímco Spojenci měli 1 600 mrtvých. Pro srovnání: HUBÁČEK, *Vítězství v Pacifiku*, s. 474–476; MAYER, s. 169; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 313, 537; VAT, s. 247–248.

⁴⁴ VAT, s. 294.

⁴⁵ Tamtéž.

⁴⁶ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 343–344.

⁴⁷ Tamtéž, s. 355.

o tři těžké letadlové lodi a 475 letounů,⁴⁸ čímž bylo ochromeno japonské Spojené loďstvo. V červenci kapituloval Tinian a Saipan a následně v srpnu pak i Guam. Tyto ostrovy měly pro Japonsko velký význam nejen pro to, že byly pokládány za legitimní součást japonského území (především Saipan), ale také proto, že tím byla prolomena ona vnitřní linie „národní obrany“, jelikož se souostroví nachází pouhých 2 500 km východně od japonského pobřeží. To znamená, že se Japonsko ocitlo v operačním doletu bombardérů B-29 a ztratilo nadvládu nad vzdušným prostorem a nad mořem ve všech oblastech Pacifiku. Japonci ztratili při obraně Saipanu 23 811 mužů a 15–22 000 civilistů, na Tinianu 5 000 mužů a při obraně Guamu 19 000 mužů (včetně civilistů).⁴⁹ V důsledku válečných neúspěchů musel generál Tódžó 18. července 1944 rezignovat. Jeho nástupcem se stal Koiso Kuniaki (1880–1950), jenž svým ministrem válečného námořnictva jmenoval admirála Jonaie Micumasu (1880–1948).⁵⁰

Je zapotřebí si uvědomit, že Tichomoří bylo sice nejvýznamnějším, nikoliv však jediným válčištěm Japonska ve druhé světové válce. Koncem roku 1941 měli Japonci v Číně na 51 divizí s 2 100 000 muži.⁵¹ Roku 1944 se na 25 pěších, jedna tanková a jedna letecká divize a 12 smíšených brigád, což ve výsledku činilo 620 000 mužů, účastnily úspěšné protiofenzívy Ičigo (největší operace čínsko-japonské války).⁵² Hlavním protivníkem jim byla kuomintangská armáda generalissima Čankajška (1887–1975), která dosahovala počtu až 5 000 000 vojáků.⁵³ Následná válka s partyzány pohltila na 46 % mimořádných vojenských výdajů Japonska.⁵⁴

Po konferenci v Casablance (14.–26. ledna 1943) byl navýšen poměr zdrojů USA z původních 85 % pro evropskou oblast a 15 % pro Pacifik na 70/30 (viz příloha 2).⁵⁵ Na konferencích v Káhiře (22.–26. listopadu 1943) a v Teheránu (28. listopadu–

⁴⁸ Počet sestřelených letounů se rozchází – pro srovnání: MIKESH, Robert C., *Zlomená křídla samurajů*, Praha 1998, s. 29–30; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 355; VAT, s. 325–327.

⁴⁹ Americké ztráty na Saipanu dosáhly 3 426 padlých, na Tinianu 389 a Guamu 1 483. Jelikož se záznamy značně rozcházejí, pro srovnání: BIX, s. 366, 569; BOYNE, *Křídla proti křídlům*, s. 188; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 358–359, 539; VAT, s. 330–332.

⁵⁰ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 362–363.

⁵¹ BIX, s. 307, tento počet se vztahuje ke dni 8. 12. 1941.

⁵² HUBÁČEK, Miloš, *Boj o Filipíny*, Praha 1990, s. 17.

⁵³ HUBÁČEK, *Boj o Filipíny*, s. 16–17. Spojenecké velení v Číně bylo od 18. 10. 1944 v rukách generálmajora Alberta C. Wedemeyera (1897–1989).

⁵⁴ BIX, s. 375.

⁵⁵ Přestože na základě jednání amerického prezidenta Roosevelta s britským premiérem Winstonem Churchillem (1874–1965) r. 1941 stanovil prioritní přístup k válce v Evropě, již r. 1942 mělo USA v poli proti Japonsku o 80 000 mužů více než v Evropě. VAT, s. 258.

1. prosince 1943) bylo dohodnuto vedení války až do bezpodmínečné kapitulace Japonska a vstup SSSR do války v Pacifiku na straně Spojenců po porážení Hitlera v Evropě. USA předběhly Japonsko jak ve výrobě, tak v technickém vývoji (včetně kryptologie). Exploatace východní Asie, která měla vycházet ze Sféry společného rozkvětu Velké východní Asie, nepřinesla v důsledku nedostatku lodí a vzdušné obrany slibované ovoce, což se projevilo jak na nedostatku válečných surovin (bauxitu, železné rudy, ropy a uhlí apod.), tak i rýže. Proto byl roku 1943 v Japonsku zaveden přidělový systém.⁵⁶ Japonsko bylo vyčerpáno, jak na surovinách, tak na lidských zdrojích v důsledku nevhodného rozdělení sil, což souviselo i s nedostačující spoluprací císařského námořnictva a armády.

⁵⁶ VASILEJOVÁ, s. 447.

Speciální útočné jednotky

Vznik

Japonské ostrovy nedisponují nerostnými surovinami, a tudíž jsou závislé na dodávkách ze zahraničí. Zpočátku jejich poptávku kovového šrotu, litiny, mědi, oceli, ropy a ropných výrobků pokrývaly země Západu (především USA). Po vystoupení Japonska ze Společnosti národů se pozornost Tokia postupně obrátila na exploataci jihovýchodní Asie.⁵⁷ Narušení obchodních vztahů se Západem na počátku druhé světové války směřovalo k ohrožení expanzivních zájmů Japonska, což přispělo k chápání války jako „sebeobraného opatření“. Proto Japonsko, které vysílala již od roku 1937 válka s Čínou, spoléhalo na politiku „nového řádu“ v Asii, jež vedla k vytvoření Sféry společné prosperity Velké východní Asie. Císařství počítalo s hospodářským zužitkováním asijských států, jejichž potenciálu ovšem nedokázalo naplno využít. Již v době útoku na Pearl Harbor vyráběly USA za rok 12× více oceli, pětkrát tolik lodí a 105× více automobilů.⁵⁸ Přesto mělo Japonsko zpočátku jednoznačnou převahu na moři, k čemuž přispělo i podceňování Japonců ze strany Západu. Asiáté byli „přirozeně“ považováni za méněcenné a objevovaly se nesmyslné předpoklady neschopnosti vidět ve tmě nebo nezpůsobnost k vytvoření stejně účinných válečných zbraní, jakými disponoval Západ. Obě domněnky byly rychle vyvráceny, jelikož Japonci byli experti na boj v noci a například jejich stíhací letoun Micubiši A6M (Japonci přezdívány Reisen a ve spojeneckém kódu znám jako Zeke, případně Zero) byl na počátku války nepřekonatelným strojem.⁵⁹ Tento typ letounu od roku 1941 držel rekord v délce doletu, který byl překonán až roku 1944 americkým P-51 Mustangem.⁶⁰

Navíc si Japonci jako jedni z prvních uvědomili význam námořního letectva a využívali v bojích kooperaci letadlových lodí a leteckých základen na pevnině. Nespornou výhodou této metody bylo, že akční rádius letadel byl mnohonásobně vyšší

⁵⁷ Z Formosy se dovážel kafr, cukr, petrolej, měď, zlato, stříbro a rýže, z Karolín, Marian a Marshallových ostrovů především fosfát a z Koreje rýže, hnojivo, zlato, železo a uhlí.

⁵⁸ BIX, s. 566.

⁵⁹ Obdobně si na tom stál japonský bombardér Micubiši G4M (Betty), samotnými Japonci označovaný jako „Pochodeň, typ 1“, protože podobně jako Zero byl za cílem odlehčení zbaven pancéřování a samotěsnících palivových nádrží, což vedlo k větší zranitelnosti těchto strojů.

⁶⁰ BOYNE, *Křídla proti křídům*, s. 150.

než-li dostřel palubních děl. Ovšem i Spojenci se velmi rychle dokázali ze svých chyb poučit. Inspirovali se u svých protivníků ve využívání letadlových lodí v kombinaci s pozemními základnami a umožnili nezávislé fungování torpédoborců na křižnicích.⁶¹ Již roku 1942 proti japonským Zerům nasadili stíhací letoun Grumman F4F Wildcat, který byl ovšem na odlehčeného protivníka poněkud těžkopádný. Až koncem roku byly nasazeny Grumman F6F Hellcaty a Vought F4U Corsairy, které dokázaly japonským stíhačkám úspěšně konkurovat.⁶²

Američané neváhali zahájit neomezenou ponorkou válku proti Japonsku, která měla především dopad na obchodní loďstvo.⁶³ Japonsko, které se do roku 1942 nezabývalo otázkou obrany námořních komunikací, nevěnovalo valnou pozornost ochraně obchodního loďstva. V roce 1942 Japonci v důsledku ponorkové války přicházeli o jednu obchodní loď denně.⁶⁴ V roce 1944 americká ponorková válka dosáhla vrcholu. Objem ropného dovozu Japonska rapidně poklesl. Obchodní loďstvo bylo ztenčeno na polovinu svého původního počtu.⁶⁵ Japonské obchodní námořnictvo v důsledku ponorkové války zaznamenalo během války v Pacifiku ohromné ztráty. Americké ponorky ve výsledku zničily na 1 314 lodí o výtaku 5 300 000 tun (tedy na 57 % všech potopených japonských lodí).⁶⁶ Jejich nasazení ovšem i naopak vedlo k nejvyššímu poměru ztrát v rámci amerických ozbrojených sil.⁶⁷ Na druhou stranu Japonci vedená ponorková válka nezaregistrovala větší úspěchy.

Od poloviny roku 1942 Japonci zaznamenávali neustále se zvyšující ztráty, které na rozdíl od Spojenců nedokázali efektivně nahrazovat. V roce 1943 dosahovala japonská výroba pouhé pětiny americké.⁶⁸ Produktivita USA předstihla japonskou

⁶¹ BOYNE, *Srážka titánů*, s. 202.

⁶² Tamtéž, s. 205.

⁶³ Neomezená ponorková válka byla v rozporu s 22. článkem Londýnské námořní smlouvy z r. 1930.

⁶⁴ HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 330.

⁶⁵ Na poč. r. 1944 disponovalo 4 100 000 tun výtaku a na konci r. 1944 stěží 2 000 000 tun výtaku. VAT, s. 376.

⁶⁶ VAT, s. 378.

⁶⁷ Pro srovnání úspěšnosti amerických ponorek a jejich dopadu na japonské námořnictvo viz: HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 330; MASON, CAIGER, s. 352; VAT, s. 275, 335, 376–378.

⁶⁸ Zatímco v r. 1943 byly v Japonsku ve výstavbě jen tři letadlové lodě, v USA jich bylo 22. MAYER, s. 180. Do konce války Japonsko uvedlo do služby sedm letadlových lodí, z nichž *Šinano* byla potopena americkou ponorkou již během zkušební plavby v Tokijském zálivu a pro další tři *Unrjú*, *Amagi* a *Kacurag* nebyl dostatek letounů, takže nakonec sloužily k transportním účelům. Američané jen do konce r. 1943 uvedli do služby na 50 letadlových lodí různých typů. HUBÁČEK, *Vítězství v Pacifiku*, s. 475.

minimálně o rok, což se týkalo jak válečných lodí (viz příloha 2), tak výroby letadel.⁶⁹ K omezení japonského průmyslu docházelo i v důsledku zvyšujících se bombových útoků na japonské domácí ostrovy mezi léty 1944–1945.⁷⁰ Největší problém se ovšem projevil ve ztrátách zkušených leteckých osádek, které nemohly být nahrazeny v průběhu několika měsíců. Do porážek u Midway, v Korálovém moři a u Guadalacanal se Japonci vyznačovali nejlépe vycvičenými piloty na světě (účastnili se již bojů v Číně).⁷¹ Na základě „politiky elitních pilotů“ byli nejlepší letci stále nasazováni do bojových akcí, místo toho, aby se někteří ze zkušených pilotů vyslali do učilišť armádního a námořního letectva jako instruktoři.⁷² V důsledku toho v záloze nezůstal dostatek bojeschopných letců, jež by mohl zaplnit mezery vzniklé válečnými ztrátami. Zkušené veterány tak bylo nutno nahradit nováčky, jejichž fanatická odvaha nedokázala vykompenzovat nenabyté zkušenosti.

Nespornou výhodou Spojenců byla technická převaha, která se týkala dvou pro Japonsko nejzávažnějších bodů. Prvním z nich bylo využívání radaru. Vůbec poprvé byl radar v rámci císařského válečného námořnictva nainstalován na bitevních lodích *Ise* a *Hjúga* v květnu 1942.⁷³ K masivnímu využívání radaru však došlo až v roce 1944. To se projevilo i na neúspěšně vedené ponorkové válce. Ačkoliv měli Japonci na počátku války bezkonkurenční torpéda (typ 93, přezdíváné „Dlouhé kopí“, kdy torpédo poháněné kyslíkovým pohonem dosahovalo vzdálenosti 36 000 m), radarem byly ponorky vybavovány až od června 1944. Druhou a snad nejzásadnější výhodou měli Spojenci v rámci kryptologie. Zatímco japonské zpravodajské úsilí bylo malé a nevalné kvality, dosahující pouze rozšifrování amerických a britských šifer nižší úrovně (japonská kryptologie dosáhla větších úspěchů pouze proti Číně),⁷⁴ Spojenci věnovali této oblasti mnohem větší pozornost. Ve spolupráci s Velkou Británií a Nizozemím

⁶⁹ Již v pol. r. 1942 měli Američané převahu tří letadel ku jednomu a Japonsko za šest měsíců od bitvy o Midway přišlo o 893 letadel a 2 362 letců. HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 314–315. Předpokládaná japonská výroba letounů na rok 1943 byla 40 000, dosaženo bylo ale 17–18 000 strojů. BIX, s. 361.

⁷⁰ Konvenční bombové útoky ovšem zdaleka nepřinesly očekávaný výsledek, jelikož průmyslová výroba v Japonsku byla ze 2/3 zaštiťována malovýrobou, která byla roztroušena po malých městech a vesnicích. To později vedlo k ideji využívání zápalných pum.

⁷¹ Průměrná hodnota nalétaných hodin japonských pilotů činila 700 hodin, zatímco američtí protivníci strávili v průměru ve vzduchu o polovinu času méně.

⁷² MICUO, MASATAKE, s. 193.

⁷³ Tamtéž.

⁷⁴ VAT, s. 271, 273.

dokázaly USA dešifrovat japonské kódy již od roku 1921. V roce 1929 zpravodajská činnost přešla pod správu Spojovací zpravodajské služby (SIS, Signal Intelligence Service), jež byla předchůdkyní Bezpečnostní služby amerických sil (AFSA, Armed Forces Security Agency) z roku 1949 a Národní bezpečnostní služby (NSA, National Security Agency), jež vznikla v roce 1952.⁷⁵ Kryptologické snahy na zjištění japonského kódu nesly název Magic,⁷⁶ japonské kódy se přezdívaly „Červená“ (používaná japonskými konzuláty, rozbita roku 1936) a „Purpurová“ (určená velvyslanectvím, dešifrována roku 1940) a neméně významná JN25 (námořní šifrovací systém, prolomen roku 1940).⁷⁷ Tím Japonci přišli o moment překvapení.

Navíc japonská armáda plně nespolupracovala s námořnictvem japonského císařství. Zatímco císařská armáda vycházela z tradiční samurajské třídy a zformovala se do moderní podoby za restaurace Meidži a za jejím vznikem stál Jamagata Aritomo (1838–1922), základy císařského námořnictva byly položeny roku 1855 odkoupením válečné lodi *Kanko Maru* od Holanďanů.⁷⁸ Každá z ozbrojených složek měla od roku 1878 svůj vlastní generální štáb a vlastní ministerstva, která byla odpovědna pouze císaři, což vedlo k tomu, že si ozbrojené složky nebyly povinny sdělovat si navzájem své počínání a ani výsledky tohoto počínání. Jelikož jak armáda, tak námořnictvo měly značný politický vliv, neustále mezi sebou soupeřily především v otázce finančních prostředků. Mírně se lišila i idea expanze, kdy armáda byla jednoznačně pro postup směrem na sever vůči SSSR, zatímco někteří vysocí představitelé námořnictva byli spíše pro postup na jih k Holandské východní Indii (z důvodů zdrojů ropy). Roku 1909 vzniklo japonské letectvo, které se roku 1911 rozštěpilo na dvě oddělené složky v rámci armády a námořnictva.⁷⁹ I zde se projevil poněkud odlišný přístup armády a námořnictva k vedení války. Jejich spolupráce se projevila pouze v otázce vývoje radaru a následně až v roce 1945 v bitvě o Okinawu.

Existovala ovšem jedna oblast válečného úsilí, ve které Japonsko nebylo doposud překonáno – v sebevražedné taktice, jejíž oficiální praxe započala v říjnu 1944. Japonské smýšlení tak přineslo na oltář války ideu sebeobětování. Doposud bylo běžnou praxí

⁷⁵ VAT, s. 92.

⁷⁶ Britové používali pro dešifrování japonských kódů krycí název Ultra.

⁷⁷ VAT, s. 94, 96.

⁷⁸ HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 22.

⁷⁹ LAMONT-BROWN, Raymond, *Kamikaze*, Praha 2004, s. 48.

letců poškozených letounů narazit se svým strojem do nepřítele a způsobit mu těžké škody.⁸⁰ Japonci je označovaly slovem „jibaku“ a nešlo o organizované ani oficiálně povolené sebevražedné útoky, ale o spontánní iniciativu jednotlivců. Tento způsob útoku se neobjevoval pouze u Japonců, ale i u vojáků ostatních národností, kteří považovali svoji situaci za natolik bezvýchodnou, že se rozhodli obětovat svůj život za cílem uškodit nepříteli. Japonské letecké eso Sakai Saburó (1916–2000) potvrdil, že se jednalo o „*nepsané pravidlo*“ všech pilotů, nehledě na národnost.⁸¹ Proto se případy prvních přímých nárazů letadel do cíle datují již rokem 1941, kdy při útoku na Pearl Harbor poručík Iida Fusata narazil se svým letounem do letadlových hangárů přístavu a po válce mu zde byl vztyčen památník.⁸² Další byl nahlášen ze dne 26. října 1942, kdy v důsledku nárazu letounu do lodi došlo k těžkému poškození torpédoborce *Smith* při bitvě o Santa Cruz.⁸³ Již v roce 1943 korvetní kapitán Džó Eiičiro vypracoval první podrobný plán na vytvoření Speciálních útočných jednotek. Druhým iniciátorem byl Okamura Motoharu, který zastával představu živých nábojů tzv. Óky. S podobným nápadem sebevražedných útoků přišel kontraadmirál Kurošima Kameto na válečné konferenci roku 1943, ale jeho plán nazývaný „Neviditelná příprava války“ byl odmítnut. Kritici koncepce přímých nárazů do nepřítele poukazovali na nákladnost tohoto způsobu útoku, jelikož letectvo přijde jak o pilota, tak o celý letoun. Navíc zde nebyla jistota dostatečného účinku při přímém nárazu letounu do svého cíle (cílem měly být především letadlové lodi) a s tím související nemožnost zjistit úspěšnost přímého nárazu, jelikož pilot již nemohl podat hlášení o výsledcích svého útoku. Ztráta Marian ovšem znamenala bezprostřední ohrožení japonských domácích ostrovů, což vedlo k vzrůstajícímu nátlaku zastánců kolizní techniky v řadách důstojníků.⁸⁴ Velitel 26. leteckého svazu kontraadmirál Arima Masafumi (1895–1944) se rozhodl jít příkladem a 15. října 1944 zaútočil na spojenecké lodě u Luzonu během bitvy

⁸⁰ Přirozeně se neobjevuje pouze u letectva. Např. již r. 1942 generál Uširoku Jun využíval tzv. „lidské bomby“.

⁸¹ RIELLY, Robin L., *Kamikaze Attacks of World War II*, McFarland 2010, elektronické vydání, s. 42.

⁸² AXELL, KASE, s. 44.

⁸³ RIELLY, s. 44.

⁸⁴ Na základě leteckých testů prováděných v září 1944 v Manile bylo prokázáno, že pouze jeden ze čtyř dobře vycvičených pilotů strefí svůj cíl, zatímco základně vytrénovaný sebevražedný pilot trefí svůj cíl pokaždé. ZALOGA, Steven, *Kamikaze: Japanese Attack Weapons 1944–45*, Oxford 2011, elektronické vydání, s. 5–6.

u Formosy.⁸⁵ Ačkoliv jeho útok nebyl úspěšný, japonská propaganda tento případ využila a prohlásila, že se svým Zerem narazil do nepřátelské letadlové lodi *Franklin*. Proto bývá Arima občas považován za vůbec prvního kamikaze.

Na nátlak svých podřízených nakonec vrchní velitel Spojeného loďstva Tojoda Soemu přistoupil na oficiální vojenskou politiku sebevražedných útoků. Rozkazy týkající se uskutečnění této myšlenky byly předány viceadmirálu Ónišimu Takidžiróovi (1891–1945), pro něhož se od této doby vžila přezdívka „Otec kamikaze“ (Otosama no kamikaze). Óniši byl 17. října 1944 pověřen velením První letecké námořní flotily v Manile, jež v této době měla v bojeschopném stavu pouze 30 Zer a 30 bombardérů, což neodpovídalo ani síle letecké skupiny jedné americké těžké letadlové lodi.⁸⁶ 19. října navštívil hlavní základnu japonských stíhačů na Filipínách – letiště Clark Field na Luzonu v Mabalacatu. Zde za cílem vytvoření první oficiální sebevražedné jednotky byla oslovena 201. letecká skupina. Jednalo se o zkušené piloty, kteří byli v boji bez přestávky již po osm měsíců, a z původního počtu 70 letců jich zbylo pouhých 23.⁸⁷ Jejich velitel kapitán Tamai Asaiči (1902–1964)⁸⁸ jménem všech přítomných dobrovolně přijal účast na této sebevražedné misi, čímž vznikla první oficiální jednotka Speciálních útočných jednotek božského větru (Šinpu tokubecu kógekitai).⁸⁹ Souběžně s ní byla na ostrově Cebu vytvořena další sebevražedná jednotka.

Co se samotného názvu týče, zkráceně se Speciální útočné jednotky označovaly slovem „tokkótai“, „tokko“, „to-go“ nebo jen „to“, případně „šinpu“.⁹⁰ Právě nepřesný překlad slova „šinpu“ jako „kamikaze“ rozšířený Američany japonského původu (Niseji), kteří sloužili u nebojových jednotek v Tichomoří, se vžil do povědomí Západu (Japonci jej ovšem sami nepoužívali).⁹¹ Samotné slovo „šinpu“ (kamikaze) se překládá

⁸⁵ BROWN, David, *Kamikaze*, Praha 1999, s. 17; LAMONT-BROWN, s. 31; MIKESH, s. 31; RIELLY, s. 45; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 541.

⁸⁶ HUBÁČEK, *Boj o Filipíny*, s. 162.

⁸⁷ GAMBETTA, Diego, *Making Sense of Suicide Missions*, New York 2005, elektronické vydání, s. 4.

⁸⁸ Tamai se po válce stal buddhistickým mnichem, kdy podmínil dosažení své nirvány odpuštěním všech duší, které poslal na jednosměrnou cestu do bitvy v Pacifiku.

⁸⁹ Souběžně se sebevražednými jednotkami na Luzonu vznikaly další – např. Džinrai butai (Boží bouře) na Formose, Niitaka na Taiwanu, armádní eskadra Banda (označení pro třešeň s velkým počtem kvetoucích větví visících směrem k zemi) a Fugaku (jiné označení pro horu Fudži) ve Filipínách apod.

⁹⁰ Používali se i výrazy jako „tai-atari“ (rozbití tělem) a „džibaku“ (sebezničení).

⁹¹ V japonštině se používají dva způsoby čtení znaků kandži. Japonské čtení se používá v případě, kdy slovo stojí samo o sobě. Sinojaponské čtení se používá v případě složenin. Slovo „kamikaze“ je složeninou dvou slov – „kami“ (sinojaponsky „šin“) – „šintoistické božstvo, bůh“ a „kaze“ (sinojaponsky „fu“) – „vítr“, proto by se mělo správně číst sinojaponským způsobem, tedy „šinpu“.

jako „božský vítr“ a vychází z japonské historie. Byly jím označeny tajfuny, které odrazily útoky velkého dobyvatele a prvního mongolského císaře v Číně – Kublaj-chána (1214–1294) na japonské ostrovy v letech 1274 a 1291.⁹² Podle Japonců tyto tajfuny seslali samotní bohové (bohyně slunce Amaterasu a bůh bouře Susano). Tento výraz má jak historický, tak politický význam a po staletí byl do japonské psychiky vrýván.⁹³

Jednotka sestávala z 26 letounů (polovina z nich byla eskortní) rozdělených do čtyř skupin – Šikišima (poetické označení Japonska), Jamato (archaické označení Japonska), Asahi (ranní slunce) a Jamazakura (květy horské třešně).⁹⁴ Velení se měl původně ujmout elitní pilot Kanno Naoši (1921–1945), který se ovšem právě nacházel na misi v Japonsku, a proto byl velitelem zvolen poručík Seki Jukio (1921–1944).⁹⁵ A to i navzdory tomu, že samotný Seki s myšlenkou sebevražděných jednotek nesouhlasil. Před svým posledním letem se se svým názorem světil reportérovi Onodovi Masašimu: „*Japonská budoucnost je bezútešná, pokud nutí své nejlepší piloty zvolit si smrt – mě nevyjímaje. Jsem si jistý, že můžu shodit 500 kilogramovou bombu na leteckou palubu nepřátelské letadlové lodi a vrátit se nazpět živý!*“⁹⁶ Přesto hrdě přijal svůj úkol a 20. října nastoupil se svými muži před viceadmirála Ónišiho. Ten letce označil za „*bohy bez pozemských tužeb*“ a zapřisahal je, aby „*splnili úkol co nejlépe*“.⁹⁷ K prvnímu úspěšnému přímému útoku došlo až 25. října v zálivu Leyte,⁹⁸ kdy byly poškozeny tři eskortní letadlové lodi *Santee*, *Suwannee* a *Kalinin Bay* a potopena eskortní letadlová loď *St. Lo*. Její potopení je tradičně připisováno poručíkovi Sekimu.

⁹² HILSKÁ, s. 93; MASON, CAIGER, s. 135–136; REISCHAUER, CRAIG, s. 50–51; ZISHKA, Antonín, *Japonsko*, Praha 1936, s. 14.

⁹³ Termín „kamikaze“ byl znovu oživen propagandou v 19. stol. v době válek s Čínou a Ruskem. Takto pojmenován byl i průzkumný letoun, který vznikl v továrně Micubiši, a společně s letci Masaakim a Kendžim vytvořil r. 1937 první japonský rychlostní rekord.

⁹⁴ Zde se Óniši inspiroval básní waka Norinagy Motooriho (1730–1801): „*Šikišima no Jamato-gokoro wo hito towaba asahi no niou jamazakura-bama*“ (Japonský duch je jako květ horské třešně zářící v ranním slunci). INOBUCHI, Rikihei, NAKAJIMA, Tadashi, *The Divine Wind*, Maryland 1958, elektronické vydání, s. 21.

⁹⁵ INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 11.

⁹⁶ AXELL, KASE, s. 16. Taktéž před odletem prohlásil: „*Nejdu na tuto misi kvůli císaři nebo zemi. Jdu pro svou milovanou ženu*“. AXELL, KASE, s. 16.

⁹⁷ Ónišiho projev k letcům pro srovnání: AXELL, KASE, s. 49–50; INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 19; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 404–405.

⁹⁸ Již 21. 10. došlo k přímému nárazu japonského letce do těžkého křižníku *Australia*, přičemž zemřelo 19 námořníků a 54 dalších bylo zraněno. Identita sebevražděného pilota ovšem nebyla známa, a tudíž není jista ani jeho vojenská příslušnost.

30. října byl výsledek útoku oznámen císaři, který na nastalou situaci reagoval slovy: „*Bylo nutné zajít tak daleko? Určitě ale odvedli dobrou práci*“.⁹⁹ Císař Hirohito nebyl jediný, kterého zneklidnila nutnost nasazení sebevražedných jednotek. Samotný Óniši komentoval danou situaci slovy: „*Skutečnost, že se musíme uchýlit k použití kamikaze, dokazuje, jak špatnou jsme měli strategii*“.¹⁰⁰ Podle svých slov z rozhovoru s reportérem Togawou Jukim nepředpokládal, že by sebevražedná taktika vedla k vítězství.¹⁰¹ Viděl v ní však jedinou možnost jak zabránit úplné kapitulaci Japonska. Proto mnozí pozorovatelé předpokládají, že Óniši počítal se sebevražednou taktikou pouze v případě bitvy o Filipíny.¹⁰² Právě v této bitvě došlo k prvnímu masovému nasazení pilotů kamikaze a jejich bojové využití následovalo až do konce války. Nasazení sebevražedných jednotek bylo odůvodněno jejich úspěšností. Konvenční metody již pozbyly účinnosti v důsledku nedostatečného tréninku pilotů a nedostatku paliva. Zavedení Speciálních útočných jednotek nevycházelo ze slepého fanatismu, jak se někteří autoři dodnes domnívají, ale z pro Japonsko bezútěšné válečné reality.

Kulturní a sociální předpoklady pro vznik Speciálních útočných jednotek

Speciální útočné jednotky se staly integrální součástí japonské vojenské politiky a to v takových rozměrech, které neměly v lidské historii obdoby. Proto vyvstává otázka, jak mohly být sebevražedné jednotky tak pozitivně přijaty nejenom v rámci samotného vojska, ale i v celé japonské společnosti? K pochopení celkového obrazu sebevražedných jednotek je potřeba hledat odpovědi v rámci celistvého kontextu japonské kultury a historie.

Náboženský a filosofický základ sebevraždy má v japonské historii hluboké kořeny. Vlastním domorodým náboženstvím Japonska je šintoismus. Jedná se o polyteistické a animistické náboženství, jehož raná forma se datuje již do období Jajoi (300 př. n. l.–300 n. l.).¹⁰³ Šintoistická mytologie vycházející z nejstarších literárních

⁹⁹ AXELL, KASE, s. 53, 195.

¹⁰⁰ LAMONT-BROWN, s. 74.

¹⁰¹ AXELL, KASE, s. 128.

¹⁰² Ónišiho poslední myšlenky předtím, než 16. 8. 1945 spáchal sebevraždu, byly věnovány právě jeho pilotům ze Speciálních útočných jednotek. Jeho dopis na rozloučenou možno přečíst v AXELL, KASE, s. 130.

¹⁰³ Více o šintoismu: HILSKÁ, s. 20–22, 62–64; MASON, CAIGER, s. 32–34; REISCHAUER, CRAIG, s. 12–15; VASILEJOVÁ, s. 51–54.

památek Japonska nerozlišuje mezi mýtem a historií.¹⁰⁴ Stává se tedy základem poněkud mýtických japonských dějin, ze kterých Japonci vycházeli až do období okupace po druhé světové válce, kdy došlo k sekularizaci státu. V 6. století se do Japonska z Číny a Koreje infiltroval buddhismus, který se již od 10. století silně prolínal se šintoistickou tradicí. Právě šintoismus povýšil osobu japonského císaře na úroveň boha, jelikož byl podle mýtů spjat s bohy následnickou linií (bansei ikkei).¹⁰⁵ Císař měl reálnou výkonnou moc pouze v rozmezí 8. a 11. století, jelikož až do roku 1868 zastupoval pouze roli oficiálního držitele moci (reálnou moc měla ve svých rukách osoba s titulem šóguna). Císař ovšem nadále zastával pozici ústřední postavy šintoismu a plnil funkci nejvyššího kněze.¹⁰⁶ Stál na samotném vrcholu společenské hierarchie Japonska. A nejenom Japonska, jelikož Japonci odvozovali svůj původ od bohů, považovali se (podobně jako křesťanský Západ) za vyvolený národ a odtud též pochází již výše zmíněná politika „hakkó ičiu“, jež měla vést k ovládnutí celého světa.

Tento šintoistický základ je doplněn čtyřmi buddhistickými myšlenkami, které se staly základním kamenem pro válečné smýšlení japonského národa: osvobození se od pozemských svazků a vzdání se hmotných statků, nevnímání bolesti a lhostejný vztah ke smrti.¹⁰⁷ Právě těmito zásadami se řídila vojenská kasta samurajů,¹⁰⁸ jejichž kodex morálních zásad a způsobů chování je dnes znám pod slovem bušidó (cesta bojovníka). Původně se jednalo o nepsané zákony a zásady, jimiž se měl správný válečník řídit. Vycházely ze šintoistického náboženství a klasických buddhistických a konfuciánských textů, jež učily absolutní oddanosti svému pánovi a povyšovaly čest nad život. Tyto vojenské zásady poprvé sepsal Sokó Jamaga (1622–1685) a později Júzan Daidódži (1639–1730), ale kodifikace v pravém slova smyslu se jim dostalo až na přelomu

¹⁰⁴ Kronika Kodžiki (r. 712), Nihongi (zvaná též Nihon šoki, r. 720) a tzv. Fudoki (sepsáno 715–733).

¹⁰⁵ BIX, s. 100. 1. legendárním japonským císařem byl Džimmu (božský válečník) tennó (císař), jenž 11. 2. 660 př. n. l. založil japonský stát. Byl praprapravukem boha Ninigo no mikoto, vnuka nejvyšší bohyně šintoismu – bohyně slunce Amaterasu.

¹⁰⁶ BENEDICTOVÁ, Ruth, *Chryzantéma a meč*, Praha 2013, s. 129.

¹⁰⁷ AXELL, KASE, s. 6.

¹⁰⁸ Samurajové („Ti, jenž slouží“) se poprvé objevili v 9. století. Ve 12. stol. v období bojů mezi rody Minamoto a Taira z nich vznikla sociální třída. Jednalo se o privilegovanou kastu válečníků sloužících vysoce postaveným feudálním pánům, jejichž tradice se stala předmětem dědičného práva. Tato kasta nikdy nepřesáhla 5–8 % obyvatelstva. Podléhala šlechtě, ale právě ta na ní byla bezvýhradně závislá. V důsledku zadlužování této společenské vrstvy v období Tokugawa jejich postavení začalo oslabovat. Společenské postavení samurajů bylo pod nátlakem modernizace v období Meidži mezi lety 1873 až 1876 zrušeno. Díky své vzdělanosti mnozí z nich získali vysoké postavení, jiní se neohdrali vzdát svého postavení bez boje – absolutním koncem samurajů byla tzv. Sacumská rebelie z r. 1877, vedená později glorifikovaným Saigóem Takamorim (1828–1877).

17. a 18. století v díle Hagakure (Schovaný v listí) mnicha Cunetoma Jamamota (1659–1719). Právě zde je řečeno, že: „*Cesta samuraje spočívá ve smrti*“ a taktéž „*ten, kdo žije každý den, jako by byl už mrtvý, kráčí cestou upřímnosti*“.¹⁰⁹ Nitobe Inazó (1862–1933) svým dílem Bušidó z r. 1900 rozšířil povědomí samurajské etiky po celém světě. Život samurajů se řídil touto „cestou válečníka“, která v sobě nesla silný nádech povinnosti sebeobětování se ve jménu svých závazků (označovaných jako „on“, „gimu“, „giri“, „kó“, případně „čú“).¹¹⁰ Nenaplnění svých závazků pak vedlo k poskvrnění vlastního jména, které mohlo být odčiněno buď pomstou, nebo rituální sebevraždou – seppukou.¹¹¹

Samotný rituál seppuku se v Japonsku objevil již ve 12. století (do té doby si Japonci prořezávali hrdla) a v 15. století císařská justice tento způsob trestu přiřkla vysoké šlechtě a samurajům (jednalo se o privilegium, jelikož „obyčejní“ lidé přicházeli o své životy rukou kata). Podstatou tohoto způsobu sebevraždy bylo rozříznutí si břicha samotným provinilcem zleva doprava a následně shora dolů.¹¹² Sepukku bylo považováno za jediný čestný způsob, jak odejít ze světa, jelikož Japonci považují břicho za pramen vůle a sídlo nejhlubších emocí.¹¹³ Nebylo tedy bráno jako akt agrese, ale jako způsob zachování si vlastní cti. K úkonu sebevraždy se váže tradiční rituál, který může trvat i několik hodin a samotné umírání je velmi bolestivé a zdlouhavé (pokud utrpení nezkrátí blízký přítel tzv. kaišakunin, který muži vykonávajícímu seppuku setne hlavu).¹¹⁴ V 15. století se tradice seppuku otevřela i ženám, které mohly spáchat tzv. džigai – proříznout si hrdlo pro tento účel speciálně určenou dýkou, kterou ženy dostávaly od svých otců v den svatby. Právě otázka pomsty a rituální sebevraždy, která

¹⁰⁹ CUNETOMO, Jamamoto, *Hagakure*, Adamov 2004, elektronické vydání, s. 9, 80.

¹¹⁰ „On“ by se mohlo překládat jako pocit závazku z vděčnosti, které se dělí na „kó“ vůči rodičům a „čú“ vůči císaři. „Gimu“ se doslova překládá jako povinnost a závazek, případně jako smysl pro povinnost, a velmi podobně se překládá i slovo „giri“, jež se dělí na závazek vůči světu a vůči vlastnímu jménu. Podrobnější charakteristikou se zabývá publikace: BENEDICTOVÁ, *Chryzantéma a meč*.

¹¹¹ Na Západě se vžilo slovo „harakiri“ (doslova „otevřeného břicho“), které má ovšem pro Japonce poněkud pejorativní nádech. Poslední oficiální poprava tímto způsobem byla provedena r. 1867 a poslední dobrovolnou obětí seppuku se stal významný japonský spisovatel Mišima Jukio (1925–1970), který tímto způsobem dal na vědomí svoji nespokojenost nad úpadkem Japonska.

¹¹² BENEDICTOVÁ, s. 164; MONESTIER, Martin, *Dějiny sebevražd*, Praha 2003, elektronické vydání, s. 139–140; O’NEILL, Richard, *Sebevražedné jednotky*, Praha 2003, s. 11–13.

¹¹³ BENEDICTOVÁ, s. 164.

¹¹⁴ Existuje více druhů seppuky – např. „kanši“ na vyjádření nesouhlasu či protestu vůči svému pánovi, nebo „junši“, které se páchalo z důvodu následování pána ve smrti apod.

byla znakem dokonalého sebeovládání a dokonané povinnosti vůči svému pánovi, byla v rámci japonské kultury velmi oblíbeným tématem.

Dobře známou osobností japonských dějin je Kusunoki Masašige (1294–1336), který podpořil císaře Go-Daiga (1288–1339) v boji proti šógunovi. V rozhodující bitvě u Minatogawy se rozhodl raději pro smrt vlastní rukou, než-li potupné zajetí, což bylo považováno za projev nejvyšší loajality vůči císaři a později prezentováno jako konečná oběť každého bojujícího muže.¹¹⁵ V roce 1748 byla sepsána proslulá hra 47 róninů (Čúšingura), jež pojednává o bezmezné oddanosti samurajů vůči svému pánovi.¹¹⁶ Vychází ze skutečné události, kdy roku 1701 musel kníže Asano za porušení etikety v šógunově paláci spáchat seppuku.¹¹⁷ Jeho proviněním bylo vytasení meče na území šógunova paláce vůči komorníkovi Kirovi, jenž jej urazil. Konflikt mezi snahou bránit vlastní čest a proviněním se vůči rozkazům svého pána vyvolalo nevoli Asanových samurajů.¹¹⁸ Po celé dva roky Asanovi vazalové předstírali nečinnost, až nakonec roku 1703 dokonali svoji pomstu a sťali komorníka Kiru, jehož hlavu odnesli na hrob svého pána. Za tuto vraždu spáchanou z oddanosti svému pánovi byli odsouzeni k trestu smrti prostřednictvím seppuku, což všichni do jednoho vykonali.

Pocit závazku ať už vůči společnosti, rodičům nebo císaři se přenesl i do zbytku společnosti. Americká kulturní antropoložka Ruth Benedictová (1887–1948) rozpracovala pojmy „kultura hanby“ a „kultura viny“, kdy prvně zmíněný vztáhla na japonskou společnost (druhý pak na společnost americkou). To ve zkratce znamená, že se japonská společnost řídí míněním a reakcí zvenčí, nikoliv vlastními pohnutkami, a tudíž je závislá na sociálních vztazích.¹¹⁹ Britský antropolog a historik Alan Macfarlane (nar. 1941) ovšem tuto tezi doplňuje svou vizí antiindividuálního světa japonské společnosti a absencí dominantního monoteistického náboženství. Poukazuje

¹¹⁵ REISCHAUER, CRAIG, s. 59; SMITH, Peter, *Pěst z nebe*, Praha 2009, s. 273; VASILEJOVÁ, s. 173, 175, 177.

¹¹⁶ BENEDICTOVÁ, s. 190 – 196; HILSKÁ, s. 233; OHNUKI-TIERNEY, Emiko, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, London 2002, elektronické vydání, s. 143–146; REISCHAUER, CRAIG, s. 93; VASILEJOVÁ, s. 282.

¹¹⁷ Autory byli Izumo Takeda, Šóroku Mijoši a Sósuke Namiki a poprvé byla hra určená pro loutkové divadlo (jóruri) představena obecnstvu v Ósace. Jelikož v této době bylo zakázáno tvořit hry na podkladě historických událostí, byl děj hry přesunut o 300 let nazpět do období Kamakura (1185–1392) za vlády šóguna Ašikagy Takaudžiho (1305–1358). Událost se ovšem ve skutečnosti udála za vlády Tokugawy Cunajošiho (1646–1709) v období Tokugawa (1600–1848).

¹¹⁸ Samuraj bez pána byl označován slovem „rónin“. Odtud odvozen název hry.

¹¹⁹ BENEDICTOVÁ, s. 22.

na rozdíl mezi etikou a morálkou, z které vycházejí pojmy viny a hanby. Existence transcendentního boha či bohů v rámci západního světa určila pevně stanovené morální zásady, kterými se jedinec řídí a pokud dojde k jejich porušení ze svého vlastního popudu, pociťuje „vinu“.¹²⁰ U japonské společnosti ovšem neexistuje pevně stanovená morálka, ale etické zákony vycházející ze vztahů mezi lidmi, z okolností a celkového kontextu. Japonci se řídí tzv. situační etikou, situační morálkou, případně situacionalismem či kontextualismem, jenž vychází z proměnných hodnot.¹²¹ To znamená, že slušnost a etiketa mají přednost před morálkou a zákonem. Zásady etiky jsou stanoveny společenskými vztahy, kdy se Japonci nechápou jako jedinci v rámci společnosti, ale jako nedílná součást této společnosti. To vede k tomu, že Japonci jsou neustále vystavováni tlaku svého okolí, a proto je jejich role jakožto jednotlivce velmi konformní vůči celku – společnosti.

Japonci jsou vázáni také tradičními hodnotami. Např. již výše zmíněný pocit závazku „on“ byl nejvíce pociťován vůči rodičům. V období restaurace Meidži byla spolu se znovuoobením moci císaře i značně posílena jeho pozice v rámci japonské společnosti, kdy byl stavěn do role „otce národa“ (ve výsledku byl tedy nadřizen i povinnosti rodičům). Ústava Meidži z roku 1889 (platila až do roku 1947) zajišťovala osobě císaře naprosto výsadní a nedotknutelné postavení v rámci japonské hierarchie. To souviselo i s rozvíjením politiky japonské Státní pospolitosti (Kokutai), jejíž kořeny byly zapuštěny již v „Císařském výnosu pro vojáky“ z roku 1882, kde každý člen ozbrojených složek přísahal bezmeznou oddanost a soustředění se na splacení svých závazků císaři.¹²² Vyzýval k poslušnosti, chabrosti a střídmosti. Právě odtud pochází ona známá pasáž: „*Povinnost tíží více než hora, ale smrt je lehká jako pířko*“,¹²³ jež nabádá k naprosté a bezmezné loajalitě. Roku 1890 byl vydán „Císařský výnos o vzdělání“, který se stal podkladem pro školství, jež bylo od této chvíle založeno na občanských povinnostech a národní etice a plně spadalo pod kontrolu státu (včetně učebnic).

¹²⁰ MACFARLANE, s. 193–194.

¹²¹ Tamtéž, s. 196.

¹²² BENEDICTOVÁ, s. 199–203.

¹²³ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 80.

Postavení císaře mělo zajistit i náboženství. Již roku 1872 vznikl tzv. státní šintoismus, který vycházel z tradičního šintoismu, ale zdůrazňoval úctu k předkům a přímou linii mezi bohy a císařem.¹²⁴ Objevilo se na 21 nových svátků, z nichž 13 bylo zasvěceno osobě císaře a zbytek císařskému dvoru.¹²⁵ Vznikalo nepřeborné množství nacionalistických a militantních písní a poprvé se k propagandě začala využívat i masmédiá.¹²⁶ V letech 1893, 1898 a 1900 byly přijaty represivní zákony, které znemožňovaly ústní a písemnou kritiku osoby císaře.¹²⁷ Císař se stal jak symbolickým, tak emocionálním centrem Japonska. V roce 1900 byl v rámci ministerstva vnitra zřízen Odbor svatyní a náboženství, zatímco kultovní šintoismus, buddhismus a křesťanské sekty spadaly pod Náboženský úřad na ministerstvu vzdělávání a na rozdíl od státního šintoismu nebyly financovány státem.¹²⁸ Státní šintoismus uctíval symboly národa a jeho jednoty, netýkal se náboženského vyznání v jeho ryzí podobě, jelikož pouze využíval náboženství k prosazení vládních zájmů.¹²⁹ Do jeho rámce spadalo na 110 svatyní, z nichž nejvýznamnější byla svatyně Ise zasvěcená bohyni slunce Amaterasu a bohyni Tojouke,¹³⁰ a svatyně Jasukuni.¹³¹

Svatyně Jasukuni byla původně založena roku 1868 z iniciativy Ómury Masadžira (1825–1869) a jejím původním názvem bylo Šókonša (Místo, kde se vítají duše padlých) na hoře Kudan v Tokiu.¹³² Původně byla určena těm, kteří obětovali svůj život ve jménu císaře při restauraci císařské moci za reforem Meidži (tzv. občanská válka Bóšin). První rituál na oslavu padlých (Gunshin-sai) se zde konal 28. června 1869, kdy byla svatyně zasvěcena 3 588 duším.¹³³ Později zde byly uctívány duše všech válečných obětí a roku 1879 došlo k její militarizaci, kdy přešla pod správu ministerstev armády a námořnictva,

¹²⁴ Císař Džimmu již nebyl pouhou mytologií, ale uznaným historickým faktem a nový japonský kalendář se měl začít datovat od roku jeho nástupu a den 11. 2. byl vyhlášen jako státní svátek na oslavu založení Japonska.

¹²⁵ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 74.

¹²⁶ Příklady prosazování nacionalismu a militarismu masmédií viz OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 125–138.

¹²⁷ I pořizování fotografických snímků císaře podléhalo přísným policejním předpisům.

¹²⁸ BENEDICTOVÁ, s. 98; BIX, s. 34.

¹²⁹ Ačkoliv bylo r. 1872 šintó vyhlášeno národním kultem, byla následujícího roku uznána svoboda vyznání.

¹³⁰ Tojouke byla bohyně zemědělství, rýže, obilí, potravy a hedvábnictví. Právě v této svatyni se nalézá jedna ze tří insignií císařské vlády – zrcadlo (zbylé dvě jsou meč a klenot), které se používaly při intronaci nového císaře a značily tři nejdůležitější cnosti panovníka – dobrou vůli, odvahu a inteligenci.

¹³¹ Na dalších 170 svatyní spadalo pod přímou kontrolu císařského dvora. OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalism*, s. 90.

¹³² Více o svatyni Jasukuni: AXELL, KASE, s. 18, 35; GAMBETTA, s. 14; LAMONT-BROWN, s. 13–14; OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalism*, s. 82–84; RIELLY, s. 23–25.

¹³³ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalism*, s. 82, 84.

tentokrát již pod názvem Jasukuni (Země pokoje).¹³⁴ Její význam spočíval ve dvou faktorech. Zaprvé zde mohl být uctíván kdokoliv, nehledě na původ, a zadruhé této svatyni věnoval osobní návštěvu i samotný císař, kdy jeho vyjádření respektu bylo tou nejvyšší možnou poctou.¹³⁵ Proto za druhé světové války a především mezi piloty kamikaze sehrála svoji nezastupitelnou roli.

V souvislosti se zasvěcením duší je potřeba zmínit, že Japonci věřili v určitý způsob reinkarnace, který vycházel jak z buddhistického, tak šintoistického přesvědčení. Ačkoliv šintoismus neposkytuje jasnou vizi posmrtného života, existuje víra v to, že se každý po své smrti stane „kami“,¹³⁶ tedy božským duchem, který bude dále přežívat na zemi.¹³⁷ Objevila se ovšem i myšlenka, že zbloudilé duše násilně zabitých (gonryó, onryó) by se mohly mstít, což vedlo na jedné straně k představě ochrany země dušemi padlých bojovníků,¹³⁸ na druhé straně znamenaly nebezpečí pro všechny pozůstalé, a proto je bylo potřeba „zachytit“ v rámci svatyně.

Katalyzátorem vzniku upjatého japonského nacionalismu byla vítězství ve dvou válkách – čínsko-japonské válce a rusko-japonské válce, kdy v obou případech Japonsko porazilo ve své podstatě silnějšího nepřítele a jako vůbec první silně podceňovaný východní stát přemohl západní velmoc. Obě dvě války vedly ke značnému nárůstu militarismu a nacionalismu.¹³⁹ Např. od roku 1925 na každé střední a vysoké škole vyučovali vojenští úředníci a aktivní důstojníci hodiny vojenského výcviku.¹⁴⁰ Homogenita národa umožnila představu „čistého“ národa (podobně jako u fašistického Německa), která vedla k rasistickému přístupu jak vůči Západu, tak i vůči jednotlivým asijským státům, kde ospravedlňovala násilný imperialismus.¹⁴¹ K propagaci opět

¹³⁴ Právě zasvěcení všem válečným obětem vede v současnosti k mnoha sporům (především s Čínou a Koreou), jelikož po sekularizaci Japonska svatyně Jasukuni r. 1979 zahrnuje do celkového počtu 2 466 000 duší i muže uznané poválečnými soudními tribunály za válečné zločince (např. generála Tódžóa Hidekiho).

¹³⁵ Doposud bylo v rámci svatyní uctíváno pouze kami bývalých císařů.

¹³⁶ Šintoismus božstva dělí do tří kategorií – „amacukami“, což je nejvyšší kategorie nebeských bohů, pod nimi stojí pozemští bohové „kunicukami“ a nejnižší pak stojí „kami“, tedy šintoistické božstvo zpodobněné jako „tama“ (duše), která prostupuje vše živé (tím se myslí veškerá příroda).

¹³⁷ AXELL, KASE, s. 6, 12, 162; BENEDICTOVÁ, s. 260; GAMBETTA, s. 14

¹³⁸ Toto tvrzení vychází z textu Gukanšó mnicha Jiena z r. 1219, ANTONI, Klaus, *Jasukuni-Jinja and Folk Religion: The Problem of Vengeful Spirits*. In: *Asian Folklore studies*, Vol. 47, No. 1, 1988, s. 127.

¹³⁹ Což se projevuje např. ve školských učebnicích. Jedním z nejznámějších autorů silně militantních a nacionalistických učebnic byl Cubouči Šójó a Takeši Inoue. Revize učebnic byla dokončena r. 1911.

¹⁴⁰ BIX, s. 127; RIELLY, s. 10.

¹⁴¹ I přes spojení s Německem nesdílelo Japonsko Hitlerovu nenávisť vůči Židům. Před r. 1941 před vpádem Německa do Ruska Japonsko přijalo na 30 000 židovských emigrantů a úředník Sugihara Čiune je znám jako japonský Oskar Schindler.

sloužila kulturní masmédiá jako písně,¹⁴² literatura (především noviny), filmy a divadlo.¹⁴³ Nejoblíbenější hrou předválečného a válečného období bylo již zmíněné dílo 47 róninů, které sloužilo k podpoře kulturního nacionalismu a procísařského citění.

Mezi léty 1934–36 docházelo k potlačování všech demokratických reforem z období demokratizace Taišó (1912–1926) za období vlády císaře Jošihita (1879–1926).¹⁴⁴ Od roku 1937 byly vydávány publikace nazvané Základy státní pospolitosti (Kokutai no bongi), které nabádaly jak k rasistickému pocitu národní nadřazenosti, tak k naprosté oddanosti císaři: „*My věrní poddaní se naprosto odlišujeme od takzvaných občanů západních států... Vždy hledáme v císaři zdroj svého života a své činnosti.*“¹⁴⁵

Roku 1912 posílil propagandu sebeobětování se ve jménu císaře i čin japonského národního hrdiny z rusko-japonské války generála Nogiho Maresukeho (1849–1912), který společně se svou ženou spáchal rituální seppuku (junši) následujíc tak svého pána – císaře Meidžiho (1852–1912) ve smrti.¹⁴⁶ Mezi další představitele dokonalé oběti císaři patřil případ tří vojáků (přezdíváných jako Lidské kanóny – Nikudan sanjúši), kteří roku 1932 vybaveni výbušninami vběhli do opevnění města Šanghaje a umožnili tak postup japonské armády.¹⁴⁷ Na jejich počest byly jejich sochy rozestavěny po celém Japonsku. Téhož roku spáchal seppuku kapitán Kuga Noboru, který se vrátil do Japonska díky výměně zajatců s Čínou. Pomocí rituální sebevraždy se snažil odčinit fakt, že padl do zajetí.¹⁴⁸ Neméně významná byla oběť členů pěti miniponorek, které se účastnily útoku na Pearl Harbor bez naděje na návrat. Z původních deseti členů posádek přežil pouze jediný Sakamai Kazuo (1918–1999), který se stal prvním americkým válečným zajatcem. Na jeho příkladu můžeme vidět dokonalé fungování japonské propagandy, jelikož veškerá vyobrazení hrdinů miniponorek z Pearl Harboru obsahují tváře devíti mužů (viz příloha 3). Sakamai byl jakožto „zbabělec“ z japonské válečné historie vymazán.¹⁴⁹

¹⁴² OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 137–139.

¹⁴³ První japonský animovaný film vytvořilo císařské námořnictvo na oslavu útoku na Pearl Harbor. OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 141.

¹⁴⁴ Např. sestavování vlády vedoucími představiteli nejsilnější pol. stran vzešlých z voleb apod.

¹⁴⁵ BIX, s. 247.

¹⁴⁶ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 113.

¹⁴⁷ Tamtéž.

¹⁴⁸ BIX, s. 200.

¹⁴⁹ Po válce byl repatriován a napsal knihu *Útočil jsem na Pearl Harbor*.

8. ledna 1941 vydal ministr války Tódžó morální kodex japonského vojáka známého pod termínem „Sendžikun“ (Etika boje).¹⁵⁰ Samotný titul příručky: „*Přečti si tohle a válka je vyhraná*“ poukazoval na neotřesitelnou víru ve válečný duch Japonska.¹⁵¹ Příručka vyzývala k boji do samého konce. „*Nezhanobte své jméno, silní jsou ti, kteří vědí, co je hanba. Musíte vždy myslet na čest příslušníků vašeho rodu a snažit se, abyste nezklamali jejich očekávání. Potupu lze smýt pouze obětováním života. Neumírejte tak, abyste zanechali skvrnu na svém jméně.*“¹⁵² To vedlo až k patologické snaze uspokojit tuto zásadu, kde možnost na záchranu vlastního života ve smyslu zajetí nepřítelem nepřicházela v úvahu.¹⁵³ Ostatně i další vojenské příručky hrozily trestem smrti vojákům, kteří se dostanou do rukou nepřítele živí.

Propaganda zašla ještě dále. Nejenom, že zajetí bylo považováno za tu největší potupu, ale navíc všechny ujišťovala, že v případě zajetí nepřátelskými vojáky, bude každý muž před svou smrtí mučen a žena znásilněna. To vedlo k opravdovému boji až do konce. Počet japonských zajatců byl snížen na naprosté minimum – např. na ostrově Tulagi, kde padlo na 1 500 Japonců, bylo pouhých 23 zajatců,¹⁵⁴ na ostrově Attu zemřelo na 2 351 mužů a pouhých 28 padlo do zajetí. Podobně tomu bylo na atolu Betio z původní posádky 5 000 mužů padli všichni s výjimkou 17 mužů.¹⁵⁵ Nakonec v bojích na Saipanu se z celkového počtu 32 000 obránců vzdalo na 1 780 mužů.¹⁵⁶ Právě Saipan byl jedním z nejznámějších příkladů sebevražedné zteče (banzai), kdy se 3 000 vojáků a civilistů s ručními granáty a bodáky vrhlo na americké jednotky. Kromě této hromadné oběti na Saipanu vygradovala hysterie živená propagandou, kdy císař přislíbil všem (včetně civilistů), kdo zahynou v boji, uctění jejich památky ve svatyni Jasukuni stejně jako tomu bylo u vojáků. Z odhadovaného počtu 15–22 000 mrtvých civilistů, kteří zahynuli během bojů na ostrově, se jich na 8 000 vrhlo z útesů do vln rozbouřeného moře.¹⁵⁷ Tento přístup k boji vedl k nárůstu nedůvěry Spojenců vůči japonským zajatcům, jelikož se často objevovaly případy ozbrojených japonských vojáků, kteří

¹⁵⁰ BIX, s. 222–223; HOYT, *Japonsko triumfuje*, s. 26–27; LAMONT-BROWN, s. 20–21.

¹⁵¹ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 252.

¹⁵² HOYT, *Japonsko triumfuje*, s. 27.

¹⁵³ To se týkalo i myšlenky kapitulace, která se rovnala potupě celého národa.

¹⁵⁴ BOYNE, *Srážka titánů*, s. 185.

¹⁵⁵ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 326–327, 340.

¹⁵⁶ VAT, s. 330. V případech japonských zajatců šlo většinou o muže v bezvědomí nebo upoutané na lůžko.

¹⁵⁷ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 358–359; VAT, s. 330–331.

v poslední chvíli na svého nepřítele zaútočili ve snaze vzít ho na své poslední cestě sebou.

Japonsko ani nemělo v důsledku tohoto postoje vyvinutý záchranný a lékařský systém. V průběhu války v rámci armády neexistoval jediný vycvičený záchranný tým.¹⁵⁸ Hrdinství se neprojevovalo opatrností, ale přijetím rizika smrti. V praxi to znamenalo, že všichni vážně ranění vojáci byli prostě zastřeleni. S výjimkou nárůstu vlastních bojových ztrát zde byl ještě jeden nepřehlédnutelný důsledek tohoto způsobu vedení války a to přístup Japonců k zajatcům. Pro Japonce bylo zajetí nepředstavitelnou potupou, jež by znamenala naprosté vyloučení z vlastní společnosti a s takovým přesvědčením přistupovali i ke svým nepřátelům.¹⁵⁹ Byl pro ně naprosto nepochopitelný „nestydatý“ přístup cizinců k zajetí a jejich stále narůstající počet se pro Japonce stal opravdovým problémem. Jen při kapitulaci Filipín se vzdalo na 100 000 filipínských a 30 000 amerických vojáků.¹⁶⁰ Z většiny se stala levná pracovní síla a nelidské podmínky zajateckých táborů vedly k úmrtí 28 000 z nich v prvních dvou měsících po kapitulaci Filipín. Japonsko sice roku 1927 podepsalo Ženevskou konvenci o válečných zajatcích, ale roku 1929 ji odmítlo ratifikovat. Bezohledné zacházení se zajatci vedlo k redukci jejich počtu. Zřejmě nejznámějším příkladem je Bataanský pochod smrti z Mariveles do 165 km vzdáleného Camp O'Donell, kdy z původního počtu 70 000 zajatců jich po cestě 10 000 zemřelo.¹⁶¹ Neméně známým případem byla stavba proslulé siamské železnice přes řeku Kwai Noi, kdy v důsledku tohoto největšího zajateckého pracovního projektu Japonska zahynulo na 20 000 mužů (z celkového počtu 60 000).¹⁶²

Celková míra sebevražd v Japonsku však nikdy nevystoupila ze světového průměru. Přesněji řečeno nedosahovala ani dánských či německých hodnot.¹⁶³ Lišila se ovšem složením sebevrahů, jelikož nejvyšších hodnot dosahovali lidé mladší 30 let a starší 60 let. To bylo udáno hned několika faktory. Japonsko má v důsledku přílišného nátlaku společnosti na jedince dodnes vysoké procento dětských sebevražd.¹⁶⁴ Ve

¹⁵⁸ BENEDICTOVÁ, s. 59.

¹⁵⁹ Vyloučení z japonské společnosti pak paradoxně vedlo k tomu, že Japonci byli nejvzornějšími vězni, jelikož předpokládali, že jejich život jakožto Japonců potupou ze zajetí skončil.

¹⁶⁰ BOYNE, *Srážka titánů*, s. 115.

¹⁶¹ HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 270; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 266.

¹⁶² MAYER, s. 238.

¹⁶³ BENEDICTOVÁ, s. 164.

¹⁶⁴ MACFARLANE, s. 229.

válečném a poválečném období však nejčastěji sebevraždy páchali lidé starší šedesáti let, jelikož trpěli hanbou z porážky. Po válce narostl počet sebevražd i dospělých Japonců mladších 30 let, ale ve válečné období byli tito lidé potřební v bitevním poli. Jejich nasazení v boji, ať už sebevražedné, či nikoliv, nebylo bráno jako sebeobětování. Tento pojem vychází z křesťanského názvosloví, zatímco Japonci mluví o „dobrovolné“ smrti za cílem splnit svoji povinnost a dostát svých závazků. Muži až do věku 41 let byli považováni za dlužníky svých starších vrstevníků, především rodičů, kteří zajistili jejich materiální zabezpečení a vzdělání. Pokud svůj „dluh“ nedokázali splatit, věřilo se, že to poznamená danou duši i v posmrtném životě. Výjimku ovšem tvořila smrt v boji a její povýšení skrze svatyni Jasukuni, kdy se duše obyčejného člověka uctívá stejně, jako duše císaře.¹⁶⁵ Právě proto byla propaganda natolik účinným nástrojem v rukách státu.

Propaganda se projevovala i jiným způsobem. Pomocí mylných a nepřesných informací udržovala svůj lid v naději na vítězství. Zřejmě nejznámějším případem bylo zamlčení výsledků z bitvy o Midway z 10. června 1942. Mezitím, co bylo Japonsko v této bitvě rozdraceno, tisk hlásal ohromující vítězství nad nepřítelem, které Japonsku zajistilo převahu v Pacifiku. Porážka v této bitvě byla zmlčena i důstojníkům japonského vojska a námořníci zranění v bitvě byli tajně převezeni do Jokosuky, kde byli hospitalizováni pod přísným dozorem a v naprosté izolaci.¹⁶⁶ Již roku 1943 započal na školách učební plán vojenské výuky, který připravoval děti na základních školách na budoucí boj. Válečná realita vykryštovala do podoby, kterou slova nedokázala napravit a kdy bylo zapotřebí nasadit vojenskou taktiku, která se přímo orientovala na sebevražedný způsob boje.

Smýšlení pilotů a symbolika Speciálních útočných jednotek

Smýšlení pilotů, stejně jako zbytku japonské společnosti, vycházelo z kulturních a sociálních předpokladů. I pro piloty mezi největší hrdiny patřily osobnosti, jakými byli Masašige Kusunoki, generál Nogi Maresuke nebo jejich bývalý admirál Jamamoto Isoroku. Jejich inspirace samurajským kodexem zašla tak daleko, že sami sebe začali

¹⁶⁵ Obraz svatyně Jasukuni se od r. 1943 tiskl i na bankovky (viz příloha 4).

¹⁶⁶ Tuto záležitost z vlastního pohledu účastníka bitvy o Midway popisuje i Micuo Fučida – MICUO, MASATAKE, s. 10–11.

označovat archaickými pojmy, které odkazují na spojitost s božstvem a s osobou císaře. Říkali si „šiko no mitate“ (ošklivý štít),¹⁶⁷ provolávali „banzai“ (zkrácenina Tennó heika banzai – Ať císař žije deset tisíc let) a loučili se slovy „Jasukuni de aou“ (Setkáme se v Jasukuni).¹⁶⁸ Právě Jasukuni se stala oblíbeným symbolem kamikaze, kdy se vžila představa toho, že duše pilotů budou jako kami „opadat jako krásné lístky třešňového květu“ v rámci areálu svatyně.¹⁶⁹ Tato metafora byla převzata z Příběhu prince Gendžiho a stala se jedním z ústředních témat fatalistického smýšlení pilotů. Za značné podpory propagandy byly obnoveny veškeré spojitosti s květy japonské třešně (sakury). Květy sakury vyjadřovaly celou škálu významů od oběti císaři, kdy mladé a krásné květy opadají ve věku svého rozkvětu stejně jako mladí vojáci v boji, přes přeměnu ze starého na nový, až po symbol Japonska jakožto celku, a tudíž i symbol japonské kolonizace.¹⁷⁰ S oblibou se používal i termín „gokusai“ (roztříštit se jako diamantová koule) vycházející z Kroniky Beiqi (vytvořena roku 636 během dynastie Tang v Číně), jímž se označovalo sebeobětování se vojáků v boji.¹⁷¹ Vžil se i termín „Minatogawa“ vycházející z místa bitvy, kde padl japonský hrdina Masašige. Významem tohoto termínu byl pocit povinnosti bojovat v předem prohrané bitvě, ačkoliv si samotný aktér plně uvědomoval, že v průběhu boje přijde o život. V souvislosti s tímto národním rekem se s oblibou užívalo slovní spojení „*kéz bych měl sedm životů, abych je mohl položit za svou zemi*“,¹⁷² což byla údajně poslední slova Masašigeho bratra Masasueho.

Lyrický způsob života nacházel svůj odraz i v pojmenování jednotlivých skvadron, letadel a lodí. Např. sebevražedné útoky při bitvě o Okinawu nesly označení Kikusui, což byl původně čínský symbol dlouhověkosti a později Masašigeův erbovní znak zobrazující plovoucí chryzantému a odkazující na oddanost císaři. Dále se používala označení jako Jamato a Šikišima (obojí jsou archaické pojmy pro Japonsko vycházející

¹⁶⁷ Tento výraz pochází z nejstarší japonské poetické kolekce Manjōšū (8. stol.) a tímto termínem se označovali hraničáři (sakimori) chránící hranice Japonska. V současném překladu to znamená „ošklivý štít na ochranu císaře“. Kamikaze z této sbírky využívali ještě jeden pojem „zemřít vedle jeho výsosti“ (Ókimi no soba de šinu), což znamenalo bojovat a zemřít za císaře. OHNIKU-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 76; OHNUKI-TIERNEY, Emiko, *Kamikaze Diaries*, Londýn 2006, elektronické vydání, s. 169.

¹⁶⁸ AXELL, KASE, s. 161; OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 76, 141, 229, 241; OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze Diaries*, s. 179; VEJŘÍK, Lubomír, *Vzestup a pád orlů Nipponu*, Cheb 1994, s. 5.

¹⁶⁹ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 57.

¹⁷⁰ Tamtéž, s. 10, 14, 122–123, 286.

¹⁷¹ Tamtéž, s. 115.

¹⁷² AXELL, KASE, s. 40; ZALOGA, s. 11.

z kroniky Kodžiki), Kusanagi a Džintó (obojí označuje jednu ze tří císařských insignií – božský meč), Šinpei (Božská armáda), Tenpei (Nebeská armáda) a nespočet označení pro sakuru – Jamazakura (Horská třešeň), Wakazakura (Mladá třešeň), Óka (Květ sakury) apod.¹⁷³

Japonština, která obsahuje na 30 různých zájmem pro označení osob, jich běžně nevyužívá.¹⁷⁴ Piloti ovšem přesvědčení o své vlastní důležitosti užívali v běžné mluvě silně maskulinní výrazy. Veškeré počínání pilotů bylo prosyceno kulturním duchem, což vedlo ke značné ritualizaci sebevražedných jednotek. Běžně se nosily čelenky hačimaki, jež byly obdobou samurajských šátků, kdy na bílém podkladě byl vyobrazen výrazně rudý kruh (hinomaru),¹⁷⁵ symbol Japonska, často doplněný oblíbenými citáty pilotů. Běžný byl i tzv. sennin-bari (tisíc stehů, označovaný také jako haramaki, viz příloha 5), což byl pruh látky prošitý červenou nití nebo vlasy z hlav tisíce žen (na ulicích běžně ženy žádaly kolemjdoucí o darování pramenů vlasů). Věřilo se, že má sennin-bari stejný účinek jako neprůstřelná vesta a navíc dával pilotovi pocit, že není na své cestě za jistou smrtí sám.¹⁷⁶ Obvyklé byly vlastní zmenšené formáty vlajek. Někteří u sebe nosili i hotovost ve výši tří senů, což byla cena za převoz duše přes řeku Sanzu (buddhistická obdoba řeky Styx).¹⁷⁷ Populární byly též panenky, kterým se říkalo různě – imon nyngyó (památeční panenka), migawari nyngyó (obětní panenka), masukotto (panenka západního typu), hanajome ningyó (svatební panenka) apod.¹⁷⁸ Tyto panenky ručně vyráběly a posílaly na frontu matky, sestry, manželky, přítelkyně pilotů a školačky. V závislosti na tom o jaký druh panenky se jednalo a kým byly vojákově věnovány, se odvozoval jejich význam. Mohly mít funkci talismanů pro štěstí, připomínky domova, případně člena rodiny, nebo měly osamocnému vojákově v poli dělat společnost.¹⁷⁹ V některých případech si piloti na svoji poslední cestu brali i popel

¹⁷³ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 164–165.

¹⁷⁴ MACFARLANE, s. 85; OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 360.

¹⁷⁵ Hinomaru v překladu znamená sluneční kotouč a jedná se o jiné označení vlajky Japonska. Bílá je národní barvou Japonska vyjadřující čistotu a poctivost, zatímco červený kruh symbolizuje slunce. Červená je barvou upřímnosti, náruživosti a nadšení. Od r. 1854 je národním symbolem (r. 1870 potvrzeno zákonem).

¹⁷⁶ Občas si do nich piloti všívali pětisenové mince, jelikož číslo pět mělo převážet nad číslem čtyři, které se v sinojaponském čtení čte jako „šič“, což je stejná výslovnost jako pro slovo smrt.

¹⁷⁷ LAMONT-BROWN, s. 24.

¹⁷⁸ SCHATTSCHEIDER, Ellen, *The Bloodstained Doll: Violence and the Gift in Wartime Japan*. V: *Journal of Japanese Studies*, Vol. 31, No. 2., 2005, s. 329–356.

¹⁷⁹ Věřilo se, že panenky mají vlastní duši a mohou tak být nositelkami dobré vůle, motivace apod. To, jakou váhu přikládali Japonci panenkám, můžeme vidět na příkladu z r. 1943, kdy ministerstvo školství přikázalo zničení

svých spolubojovníků.¹⁸⁰ Letci se oblékali co nejpečlivěji v souladu se zásadami Hagakure, tedy v barvách sakury. Rozlišovacími znaky jejich uniforem bylo např. sedm knoflíků zdobených třemi okvětními lístky sakury na blůze nebo odpovídající vojenské insignie pilotů kamikaze (viz příloha 6).¹⁸¹

Před svým finálním vzletem piloti psali poslední vůle, památeční básně klasického typu waka, domů posílali dopisy na rozloučenou, často s přiloženým pramínkem vlasů a ústřížky nehtů, jež mohly být následně spáleny a popel uložen v rodinné svatyni. Typickým posledním jídlem byla ryba s rýží a červenými fazolemi. Poté nastoupení před svými letouny vyslechli motivační proslov velícího, zazpívali několik patriotistických písní,¹⁸² otočení směrem na východ (směrem k císařskému paláci v Tokiu) si přitukli číškou saké či vody, jež jim měla zajistit přízeň bohů. Poté již zbýval pouze poslední odlet za cílem zničit nepřítele, jež pilotovi měl přinést jistou smrt.

Ačkoliv se po válce objevovala tvrzení, jež předpokládala, že byli mladí muži zdrogováni, nebo násilím donuceni a následně uzavřeni v kokpitech letounů, můžeme s jistotou říci, že převážná většina členů Speciálních útočných jednotek byla tvořena dobrovolníky, jak jejich tvůrci původně zamýšleli. Nemůže být opominuto, že mladí muži byli ve válce pod silným tlakem společnosti, což pro Japonce typické konformní chování ještě umocnilo. Útok na Saipan, považovaný za útok na samotnou vlast, bombardování domácích japonských ostrovů, neúspěšné snahy o vyrovnání početní a technické převahy nepřítele, jež způsobily ohromné ztráty na životech – to vše vedlo k samotnému vytvoření těchto jednotek. Kromě vzrůstající nenávisti vůči nepříteli, mnoho mužů trpělo představou, že musí pro svůj národ, tedy i svou rodinu, něco udělat, i kdyby je to mělo stát život. Stíhací letecké eso Sakai Saburó, ačkoliv sám plně se sebevražednou taktikou nesouhlasil, vysvětlil tento přístup slovy: „*Přivést národ k vítězství, to byly naše myšlenky, a co byl národ? Země mých rodičů, mladších bratrů a sester.*“¹⁸³ Objevovala se například myšlenka, že takto provedený nebojácný útok bude mít silný demoralizující účinek pro nepřítele, což byla zpočátku pravda.

12 000 modrookých panenek z USA (zaslány byly r. 1927 v rámci Mezinárodního přátelství výměny panenek). Panenky byly na způsob vúdů upalovány, probodávány apod.

¹⁸⁰ RIELLY, s. 16.

¹⁸¹ LAMONT-BROWN, s. 45–46.

¹⁸² Oblíbenou písní pilotů kamikaze byla především Doki no sakura (Květy sakury stejného roku) a Umi jukaba (Když jdeš do moře).

¹⁸³ GAMBETTA, s. 25.

Propaganda a nacionalistický nátlak at' už společnosti nebo samotných vojenských představitelů tyto představy posilily. Blížící se zkáza Japonska každého jedince stavěla do rizika nesmyslné ztráty života. Mnozí vojáci se obávali promrhané smrti na válčišti, kdy účast na Speciálních útočných jednotkách nebyla brána jako určitý způsob sebevraždy, ale jako čestná smrt v boji. Sebevražedné jednotky jim dávaly mnohem větší jistotu úspěchu a především všeobecného uznání ze strany japonské společnosti, která piloty považovala za národní hrdiny a živoucí bohy, jimž byla projevována úcta ve svatyni Jasukuni samotným císařem. Proto především na počátku oficiálního vytvoření Speciálních útočných jednotek nebyla nouze o dobrovolníky. Naopak, muži se obávali, že zemřou dříve nebo že válka skončí dříve, než budou moci prokázat své hrdinství. To ještě více umocňovaly negativní reakce určité části populace v důsledku japonských válečných neúspěchů namířená proti vojákům, kteří domů přicházeli na dovolenku.¹⁸⁴

Společenský nátlak se projevil ještě jiným způsobem. Pro jednotlivce bylo ponižující, pokud se dobrovolně nepřihlásil jako sebevražedný pilot mezitím, co zbytek jeho vrstevníků s jednosměrnou cestou souhlasil. Jeden z pilotů případné odmítnutí dobrovolného nástupu ze své strany komentoval slovy: „*To by pouze znamenalo, že by někdo jiný zemřel na mém místě. [...] Nemohl jsem snést myšlenku, že by se někdo jiný obětoval, kdybych odešel. Věděl jsem, že kdybych to udělal, litoval bych toho po zbytek mého života, i kdybych neznal jeho jméno.*“¹⁸⁵ Neméně důležitým aspektem byla nemožnost odporovat rozkazům. Japonské ozbrojené síly se vyznačovaly přísnou disciplínou, a ačkoliv se nejednalo o rozkazy, přesto měli vojáci pocit, že je to něco, co se od nich vyžaduje. Mnohdy se objevují i zmínky o silné šikaně ze strany vrstevníků, která mohla být pro mnohé předznamenáním toho, co by následovalo po odmítnutí.¹⁸⁶ Za zmínku též stojí to, že tento způsob smrti mohl vynést každému z těchto mladých lidí tolik žádanou úctu, nehledě na jejich výcvik, vzdělání a postavení. Šance získat uznání byla pro všechny stejná a její dosažení bylo přístupné všem.

¹⁸⁴ MONESTIER, s. 113.

¹⁸⁵ GAMBETTA, s. 25.

¹⁸⁶ Více o šikaně v japonském vojsku možno dočíst v: OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze Diaries*, s. 5–8, 41, 168; RIELLY, s. 49; GAMBETTA, s. 20.

Bylo by ovšem chybné považovat letce Speciálních útočných jednotek za fanatické bojovníky vycházejících čistě z propagandy a utápějících se ve slavné minulosti svých předků. Nebyli loutkami společenské konformity, ale lidmi, jež vedl strach o vlastní rodiny a jež se snažili vydobýt nazpět slávu japonského impéria všemi dostupnými prostředky. Existuje mnoho racionálních důvodů, které vedly mladé muže do účasti na těchto smrt slibujících jednotek. Vznik sborů kamikaze byl podmíněn ochotou letců účastnit se jich. Kromě ideologických cílů zde byly i praktické skutečnosti, jež přiváděly čím dál tím větší množství mužů do těchto sborů. Kromě skutečnosti, že se uznání mohl dočkat kdokoliv, nehledě na jeho schopnosti (včetně těch, kteří byli ze společnosti již vyloučení – např. delikventi a výtržníci), jelikož požadavky na piloty kamikaze byly jednoduché – mládí a nadšení, zde byly další motivační faktory. V japonském vojsku bylo typické udělování poct padlým. Zatímco schopný pilot nemohl svůj postup ve vojenském žebříčku ovlivnit, jelikož být nejlepším bylo jeho povinností (na rozdíl od amerických ozbrojených sil), tak v otázce oslavování památky padlého vojáka byli Japonci více než štědrí.¹⁸⁷ Jedním z nejvíce motivačních způsobů bylo povýšení o dvě hodnosti *in memoriam*. To mělo za důsledek i vyšší náhrady pro pozůstalé, které se odvozovaly od délky služby a hodnosti padlého vojáka.¹⁸⁸ Navíc každá z těchto pozůstalých rodin získala na domovní dveře tabuli s nápisem „homare no ie“ (domácnost cti) a jejich členové měli zajištěna čestná místa na oficiálních obřadech.¹⁸⁹ Celkově byl kontakt s rodinou pro piloty kamikaze snazší, než pro ostatní vojáky.¹⁹⁰ Před poslední misí měli povoleny návštěvy rodičů, případně je navštěvovali reportéři státního rozhlasu a zaznamenávali jejich vzkazy pro rodinu, které pak byly za propagandistickým účelem zveřejňovány. Fotografie pilotů se běžně objevovaly v novinách, lidé je zdravili na ulicích a vzdávali jim hold. Obecně bylo o piloty kamikaze dobře postaráno za účelem zvýšit morálku letců připravujících se na smrt. Celkový příjem kalorií na den se u těchto jednotek pohyboval v rozmezí 3–4 000 kalorií, což značně převyšovalo běžné vojenské i civilní dávky, s výjimkou mužstev ponorek,

¹⁸⁷ Například elitní stíhací pilot Sakai Saburó, který přežil více než dvě stě vzdušných soubojů a v počtu sestřelů se držel na špičce, prožil většinu války jako poddůstojník.

¹⁸⁸ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 170.

¹⁸⁹ GAMBETTA, s. 24.

¹⁹⁰ Například jim byl vyhrazena Ústřední kancelář sebevražedných jednotek (Tsubame butai honbu), jež zajišťovala psychickou podporu jak pilotům, tak jejich rodinám.

služebně starších vojenských a vládních činitelů.¹⁹¹ Z důvodů rozptýlení pilotů před jejich finálním odletem se základny nacházely poblíž měst s vysokou populací žen a koncentrací kulturních atrakcí.¹⁹²

Ovšem ne všichni plně souhlasili se sebevražedným způsobem boje. Mezi konvenčními piloty se rozšířilo pro letce Speciálních útočných jednotek označení kičikai (blázni).¹⁹³ Mnozí si uvědomili chybnost této koncepce, jež podle nich nemohla vést k vítězství. Například v březnu 1945 měsíčník Taijo (Oceán) zveřejnil diskuzi s ostřílenými námořními piloty, kteří bez skrupulí sdělili svůj pohled na věc: „*Fakt, že se námořnictvo uchyluje k takovéto taktice ukazuje, jak závažná válečná situace je. [...] Správnou cestou je napadnout nepřítele s dovedností a vrátit se na základnu s dobrými výsledky. [...] Současné myšlení je pokřivené. Nemůžeme předpokládat zlepšení leteckých sil. Nebude tu žádný pokrok, pokud letci zemřou.*“¹⁹⁴ Jaký byl ovšem názor samotných pilotů kamikaze? Jedním slovem by se dal označit za rozporuplný. Můžeme vycházet z písemností, které se dochovaly – deníky, eseje, básně, dopisy a poslední vůle. Musíme ovšem brát ohled na dvě skutečnosti. Zaprvé – převážná většina zachovaných písemností pocházela od vojáků studentů. Především studenti vysokých škol, kteří byli povoláni do vojenské služby, byli autory rozsáhlých deníků. Tomu odpovídají i soubory a sbírky veškerých textů pilotů kamikaze, které po válce vyšly – jako např. Harukanaru sanga ni (Daleko od hor a řek) z roku 1947 nebo Kike wadacumi no koe (překládáno jako Hlasy padlých studentů) z roku 1949, jež se dočkalo i filmové podoby.¹⁹⁵ Studenti vysokých škol sice tvořili větší část sociálního složení pilotů tokkótai, ale zdaleka jimi nebyli všichni. Zadruhé je zde skutečnost, že každý dopis a poslední vůle podléhaly přísné cenzuře. Označovala se jako „nůžky“, kdy veškerá korespondence byla kontrolována velícími důstojníky.¹⁹⁶ Většina dopisů a posledních vůlí byla následně z propagandistických účelů zveřejňována v novinách, což vedlo k tomu, že se sami

¹⁹¹ AXELL, KASE, s. 73; BOYNE, *Srážka titánů*, s. 92.

¹⁹² V souvislosti s tím vznikla odnož obyčejné prostituce – tzv. „utěšitelé“, což byly ženy jak z Japonska, tak Koreje a Číny, jež sloužily jednotkám a v důsledku toho byly výše platově ohodnoceny. Otázka dobrovolnosti těchto „utěšitelů“ především v otázce Korejek a Číňanek je dodnes sporná.

¹⁹³ Na druhou stranu tyto konvenční piloty letci kamikaze označovali jako sukeibei (chlípníci). LAMONT-BROWN, s. 102.

¹⁹⁴ AXELL, KASE, s. 42.

¹⁹⁵ Přesný překlad je „Naslouchejte hlasům mořských bohů“. OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 188.

¹⁹⁶ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 354.

dopisovatelé chtěli společnosti předvést v tom nejlepším světle a nešetřili patriotistickými výlevy.

Větší vypovídající hodnotu mají proto deníky a psychologické testy prováděné na základnách. V roce 1945 vzdělávací oddělení armádního letectva na základě psychologických dotazníků zjistilo, že třetina pilotů kamikaze není plně odhodlána ke svému poslednímu vzletu.¹⁹⁷ To bylo zapříčiněno především dlouhým čekáním před finálním odletem a narůstajícím počtem pilotů, kteří se kvůli neúspěšné lokaci svého cíle museli ze své sebevražedné mise vrátit zpět na základnu.

Co se deníků týče, právě zde se projevovala rozpolcenost letců Speciálních útočných jednotek. Na jedné straně piloti nešetřili projevy patriotismu, chtěli splatit dluh své zemi, rodičům a vrstevníkům, ale na druhou stranu se zcela přirozeně obávali vlastní smrti. Např. pilot tokkótai Sasaki Hačiró (1922–1945) ve svém deníku napsal: „*My (mladí muži) musíme sami na našich ramenou nést odpovědnost za nový svět*“.¹⁹⁸ Hajaši Tadao (1922–1945) to pociťoval podobně: „*Cítím, že musím přijmout osud své generace a bojovat a pak zemřít v téhle válce*“, ovšem dále pokračuje, „*zemřít ve válce, zemřít na žádost národa – nemám nejmenší zájem toto velebit, je to jen velká tragédie*“ a jinde doplnil svá slova, „*Nechci zemřít! Budu se snažit žít naplno... Chci žít. Ne, nechci zemřít... Cítím se osamělý.*“¹⁹⁹ Tento protichůdný postoj částečně vysvětlují slova jiného letce Hajašiho Ičizóa (1922–1945): „*Jak utěšující je vědomí, že po smrti budete uctíváni. Alespoň si mne budou lidé pamatovat. Když pomyslím na to, jak budu žít v jejich myslích, cítím radost.*“²⁰⁰ Jeden z instruktorů pilotů kamikaze po válce své počínání hodnotil slovy: „*Tradice nám velí žít a bojovat co nejlépe, abychom ve chvíli smrti nepociťovali lítost ani výčitky.*“²⁰¹ Generál Kawabe Masakasu (1886–1965), šéf hlavního štábu pro operace kamikaze, po válce shrnul taktiku tokkótai následovně: „*Nechceme, abyste taktiku kamikaze popisovali jako sebevražedné útoky. [...] Až do konce jsme věřili, že bychom mohli vyrovnat vaši materiální a vědeckou převahu svým duchovním přesvědčením a silou své morálky. Ať už se budete dívat na kamikaze jakkoliv, buďte si jisti, že všichni tito piloti zemřeli šťastní, v pevném přesvědčení, že jejich obětí je krokem*

¹⁹⁷ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 170; GAMBETTA, s. 28.

¹⁹⁸ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze diaries*, s. 60.

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 71, 79.

²⁰⁰ Tamtéž, s. 170–171.

²⁰¹ MONESTIER, s. 125.

na cestě ke konečnému vítězství. “²⁰² Jeho slova podporují i některé z posledních dopisů, jež piloti napsali svým rodičům na rozloučenou. Za příklad může posloužit dopis, jehož autorem je pilot tokkótai Isao Macuo (1921–1944): „Milí rodiče, můžete mi blahopřát. Dostal jsem úžasnou příležitost zemřít. Dnes je můj poslední den. [...] Jak moc si cením této šance zemřít jako muž!“²⁰³

To, jakou měrou se na těchto písemnostech podílela propaganda, cenzura a na druhou stranu strach ze smrti, lze jen těžko posoudit. Obecně všichni lidé ve válce jsou zmítáni strachem ze smrti, z nejistoty budoucích dní. Piloti Speciálních útočných jednotek si naopak svou smrtí mohli být jisti. Ačkoliv je svíraly smíšené pocity vycházející z jejich smyslu pro povinnost a zároveň přirozené touhy po životě, částečně se jim dostávalo určitých výsad – kromě výše zmíněných sociálních a materiálních výhod zde byla i jedna, kterou nikdo jiný na bojišti neměl – jistota. Díky filosofii bušidó, společenskému uznání i jednoduchosti svého úkolu, odcházeli muži na smrt bez zjevného chorobného strachu, smíření se svou nastalou životní situací. Ačkoliv jim budoucnost nenabízela nic víc než smrt, slibovala jim slávu a čest. A to bylo mnohem více, než si jiní „obyčejní“ vojáci mohli dovolit. Dodnes jsou jejich písemnosti se vši úctou vystavovány ve svatyni Jasukuni, armádních a námořních akademií či v místech základen pilotů kamikaze (např. v Čiranu, Kanoje apod.).²⁰⁴

Výcvik tokkótai

Celkový počet odvedených mužů pro Speciální útočné jednotky se odhaduje na 4 000.²⁰⁵ Primárně tvořily tento počet dvě skupiny – absolventi námořních a armádních akademií, nebo absolventi univerzit. Souhrnný počet pilotů, kteří zemřeli při akcích tokkótai byl vypočítán na 3 843 mužů, z toho námořní piloti tvořili 2 514 mužů a armádní 1 329.²⁰⁶ Nižší počet armádních pilotů částečně vysvětluje fakt, že námořní Speciální útočné jednotky vznikly o něco dříve. Pokud se podíváme na zastoupení z hlediska

²⁰² MONESTIER, s. 130.

²⁰³ LAMONT-BROWN, s. 40–41, pro srovnání INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 200.

²⁰⁴ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 363.

²⁰⁵ Pro srovnání AXELL, KASE, s. 135; BROWN, s. 78; GAMBETTA, s. 1; MAYER, s. 196; OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 167; OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze diaries*, s. 1–2; ZALOGA, s. 12.

²⁰⁶ OHNUKI-TIERNEY, s. 167.

důstojnických hodností v rámci námořnictva, tak poddůstojníci tvoří 68,9 % (1 732 mužů), zatímco zbytek zastupovalo pouhých 782 důstojníků. Mezi důstojníky pak jednoznačně převažovali studenti univerzit plnými 82,9 % (648 mužů), zatímco z absolventů námořních akademií dosáhlo důstojnické hodnosti pouhých 119 mužů. U armády byl poměr mužů bez důstojnické hodnosti – 53,3 % (708 mužů) vůči důstojníkům v počtu 621 mužů (z toho 49,6 % tvořili studenti vysokých škol, tedy 308 mužů).²⁰⁷ Právě rychlejší možnost získat důstojnickou hodnost a navíc i možnost studia na vysoké škole (s výjimkou škol pro učitele a vojenských škol bylo studium placené) vedlo k časté šikaně těchto mužů ze strany absolventů námořních a armádních akademií.²⁰⁸ Fyzické násilí bylo poměrně běžným úkazem především v rámci armády.²⁰⁹

Všeobecná branná povinnost byla v Japonsku zavedena již roku 1872 pro muže starších 20 let, ale od roku 1927 existovala výjimka pro studenty vysokých škol, jejichž věk odvodu byl oddálen na 27 let. V letech 1939, 1941 a 1942 se doba odvodu postupně snižovala, až nakonec roku 1943 přestal být na studenty vysokých škol brán ohled.²¹⁰ Jedinou výjimku tvořili studenti z oborů považovaných za nezbytné pro japonský národ – vzdělávací a vědecké obory (především chemie, strojírenství).²¹¹ Počátek masivních odvodů se datuje právě do roku 1943 (např. 21. října bylo odvedeno na 25 000 studentů ze 77 vysokých škol z Tokijské oblasti).²¹² Prosluly odvody ze dnů 9., 10. a 11. prosince 1943, kdy na 6 000 studentů bylo povoláno do války.²¹³ Právě tyto odvedenci měli nejvyšší úmrtnost ze všech japonských vojáků druhé světové války.²¹⁴ Mezi piloty kamikaze se objevilo i několik desítek Korejců a Tchaj-wanců.²¹⁵ Řadí se mezi ně 11

²⁰⁷ Více možno dočíst v OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 167.

²⁰⁸ Vojenské akademie se dělily na ty, kde bylo možné získat důstojnický trénink a školy bez akreditace pro poddůstojníky.

²⁰⁹ Šikanu v armádě popisuje např. Irokawa Daikiči ve své knize *Wadatsumi no tomo he* (Pro mé přátele, bohy oceánů).

²¹⁰ Téhož roku byl snížen odvodní věk na 19 let a o pár měsíců později na 18 let. Pod tuto věkovou hranici Japonci nikdy chlapce neodváděli.

²¹¹ Více možno dočíst v OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 162.

²¹² Právě Tokijská univerzita měla největší počet rekrutů.

²¹³ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 163.

²¹⁴ Tamtéž.

²¹⁵ Celkově v japonském vojsku bojovalo na 80 433 Tchaj-wanců a ve službách japonské armády sloužilo na dalších 126 750 civilistů (většina z nich dobrovolně). Ztráty se odhadují na 30 300 životů. Úhrnný počet Korejců v japonské vojsku dosahuje výše 203 341 mužů, z nichž 22 183 v průběhu války zemřelo. Na dalších 200 000 Korejců pak pracovalo v japonských dolech a průmyslových závodech. Do r. 1944 šlo čistě o dobrovolnou záležitost. Od tohoto roku se odvody ovšem týkaly i studentů (celkem bylo rekrutováno na 4 385 korejských studentů, z nichž na 640 ve válce zemřelo). AXELL, KASE, s. 44, 164.

Korejců (kapitán Kim San Phil, poručík Tak Kyon Hyen a seržant Park Ton Fun jsou mezi poctěnými ve svatyni Jasukuni a Mírovém muzeu v Čiranu) a 50-ti členná tchaj-wanská skupina Koru Kuteitai (Vonná, ze vzduchu zrozená jednotka), jež se účastnila bojů o Leyte na konci roku 1944 (nikdo z nich válku nepřežil).²¹⁶

Zpočátku byl nábor nových pilotů Speciálních útočných jednotek čistě dobrovolný, čímž se jak armáda a námořnictvo, tak i císař, pod nějž obě dvě větve japonského vojska spadala, zbavili odpovědnosti. Z dobrovolně přihlášených se pak automaticky vylučovali synové významných osobností (ať už vládních, vojenských nebo obchodních). Nepřijímali se ani nejstarší synové, případně jediní synové.²¹⁷ Totéž platilo i pro muže, na nichž byla rodina závislá, proto byli odmítáni i ženatí muži.²¹⁸ Muži podstupovali psychologické testy, na jejichž základě byli přijímáni pouze psychicky a emocionálně odolní jedinci, kteří se dokázali smířit se svým posláním. Upřednostňováni byli piloti s navigačními a technickými dovednostmi, ale kritéria rozhodující o výběru letců nebyla nikdy zveřejněna. Naopak noviny hlásaly: „*Každý Japonec je způsobilý stát se členem Speciálních útočných jednotek*“ a „*I mladí se základním vzděláním se mohou stát členy Speciálních útočných jednotek po krátkém zaškolení*“.²¹⁹ Japonci rozhodně netrpěli nedostatkem dobrovolníků jak z řad laiků, tak profesionálních vojáků.²²⁰

Zpočátku byly Speciální útočné jednotky elitní skupinou, tvořenou těmi nejlepšími letci, kterými tehdy japonské vojsko disponovalo. Postupem času však v důsledku neustálého ubývání sil bylo posílání nejschopnějších pilotů na smrt považováno za zbytečné plýtvání. Na počátku války museli piloti projít tříletým tréninkovým programem. V době útoku na Pearl Harbor námořní piloti v průměru dosahovali až 700 nalétaných hodin, zatímco armádní letci kolem 500 hodin.²²¹ Ačkoliv se před válkou akceptovala zásada, že pilot musí mít nalétáno alespoň 800 hodin, byli japonští letci nejzkušenějšími na světě. V období vzniku kamikaze v roce 1944 dosahovali nejlepší

²¹⁶ AXELL, KASE, s. 44; RIELLY, s. 47.

²¹⁷ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 170.

²¹⁸ Našly se ovšem i výjimky – např. první známý velitel Speciálních útočných jednotek Seki Jukio měl již pět měsíců manželku Mariko.

²¹⁹ AXELL, KASE, s. 36.

²²⁰ Přesto se občas objevovaly nesouhlasné hlasy, jež především ke konci války poukazovaly na neochotu profesionálních vojáků hlásit se k těmto jednotkám.

²²¹ AXELL, KASE, s. 128–129.

námořní letci průměru 300 nalétaných hodin, armádní ještě o sto méně.²²² Válka byla na čas a materiální i lidské zdroje neúprosná. Výcvik byl zkrácen na deset a následně na tři měsíce. Nebyl dostatek moderních letounů ani paliva a především scházeli letečtí instruktoři. To vedlo k tomu, že na konci války měli někteří piloti nalétáno méně než 100 hodin (objevovaly se i případy letců s méně než 50 nalétanými hodinami).²²³ Proto byl boj proti Američanům, kteří v průběhu války udrželi průměr 600 nalétaných hodin, značně nerovný.²²⁴ Zkušení piloti pak nejčastěji sloužili jako morální podpora těch méně znalých a jejich cílem bylo dovést nováčky k cíli. Standartní útok kamikaze se skládal ze tří složek – vlastních letounů kamikaze, přímých doprovodných letounů, jež měly zajistit ochranu pilotů tokkótai, a nepřímých doprovodných letounů, jež naváděly k cíli, občas sloužily jako vnadidlo pro nepřátelské stíhače a v neposlední řadě bylo jejich úkolem spočítat úspěchy svých kolegů.²²⁵

Ovšem dříve, než se válka přiblížila konci a Japonsko, včetně Speciálních útočných jednotek, začalo balancovat nad propastí prohry, byla taktika tokkótai pečlivě promyšlenou záležitostí. Běžné byly malé skupinky standardně o pěti letounech, kdy tři letadla útočila a dvě byla eskortní. To zajišťovalo lepší mobilitu a menší seskupení bylo hůře zaznamenatelné radarem. Malé skupinky se taktéž lépe ukryly před nepřátelskými nálety a rychleji byly připraveny ke vzletu (zpočátku odbavení letadel od dislokace nepřátelského cíle trvalo pouhé čtyři hodiny).²²⁶ Dosažení cíle probíhalo dvěma základními způsoby. První byl prováděn za vysoké výšky 6–7 000 m, což ztěžovalo lokalizaci jak radarem, tak pohledem ze země (případně vodní hladiny). Tento způsob taktéž znemožňoval účinný postup stíhacích obranných letounů, jelikož než stačily dosáhnout potřebné výšky, kamikaze zahájili útok. Druhým způsobem byla naopak extrémně nízká výška těsně nad vodní hladinou, která stejně jako první metoda znemožňovala detekci radarem (do deseti metrů nad hladinou moře). Piloti tokkótai taktéž využívali tzv. okno, kdy se na kokpit letounu věšely kovové proužky, které zmátly radar. Využívalo se i počasí. Za dne kamikaze útočili výhradně v době, kdy se objevila mlha, případně když větší část oblohy pokrývaly mraky. Často útočili i za jasných nocí,

²²² AXELL, KASE, s. 129.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ RIELLY, s. 50.

²²⁵ Tamtéž, s. 56.

²²⁶ LAMONT-BROWN, s. 73.

kdy nebyly letouny proti tmavé obloze vidět, zatímco lodi byly na hladině jasně viditelné. Vůbec nejoblíbenějším časem útoku byl soumrak, nebo svítání, jelikož v tuto dobu se letecké jednotky stíhací obrany nepřítel stahovaly zpět na základny, případně domovské letadlové lodě, čehož piloti tokkótai umně využívali imitací spojeneckých formací. Dokonce se objevovaly případy, kdy sebevražední piloti zapínali svá světla, dávajíc tak Spojencům najevo, že nejsou nepřítelem.²²⁷ V případě přiblížení se z vysoké výšky následovalo klouzavé sestupování do výšky 1–2 000 m nad hladinou a poté započala konečná fáze střemhlavého náletu v úhlu 45–55 stupňů, kdy bylo dosaženo extrémně vysoké rychlosti (v některých případech až 900 km/h). Přibližování z velké nadmořské výšky nejčastěji využívaly početnější skupiny. U druhého způsobu přiblížení buď letoun mohl rovnou vrazit do boku lodi, čímž se vyvaroval téměř veškeré protiletadlové palbě,²²⁸ nebo těsně před cílem započal s rychlým stoupáním do výše 400–500 m a následně se ostře spustil dolů. Tento typ útoku ovšem vyžadoval schopné a zkušené piloty. Primárními cíli pro námořnictvo byly letadlové lodě a poté bitevní lodě a křižníky, zatímco pro armádu především transportní lodě a zásobovací konvoje.²²⁹ U letadlových lodí se útoky soustředily do oblasti výtahů, které zajišťovaly vývoz letounů z podpalubí na palubu, a v případě jejich poničení byla omezena funkčnost celé lodi. U ostatních a menších plavidel byl prvotním záměrem můstek lodi, který se nacházel uprostřed paluby.

V průběhu existence Speciálních útočných jednotek vznikalo mnoho manuálů popisujících ideální útok pilota tokkótai. Do dnešních dnů se dochoval např. podrobný manuál určený pro leteckou jednotku Šimošizu z prefektury Čiba.²³⁰ Oficiální titul manuálu zní „Základní instrukce pro letce To-Go“ a zahrnuje pravidla, která by měl pilot před a během letu dodržovat (včetně udržování své vlastní fyzické kondice), druhy náletů, popis útoku, cíle dopadu, typy amerických letounů a jejich identifikaci, jednání pilota před samotným dopadem (včetně povinnosti nechat oči otevřené) a dokonce i to,

²²⁷ RIELLY, s. 63.

²²⁸ Letouny se objevily zcela neočekávaně a většina protiletadlových zbraní nedosahovala takové míry sklopení. Navíc zahájení palby v této výšce ohrožovalo i ostatní lodi vlastního bojového seskupení. Americké lodi byly proti tomuto útoku velmi zranitelné i z toho důvodu, že neměly ve spodní části (té, co se nachází pod vodní hladinou) pancéřování.

²²⁹ Tradiční rivalita mezi armádou a námořnictvem v otázce Speciálních útočných jednotek vzala za své. Naopak r. 1945 byly vydány direktivy, které nařizovaly sjednocení leteckých základen námořnictva a armády.

²³⁰ AXELL, KASE, s. 77–83.

co by měl pilot těsně před dopadem pociťovat. Manuál též zmiňuje možnost přerušení akce a navrácení se na základnu. Parafrázuje zde první příkázání kamikaze: „*Nespěchej příliš se smrtí. Když nemůžeš najít svůj cíl, vrať se; příště se ti možná naskytne vhodnější příležitost. Vyber si smrt, která přinese co možná největší výsledek.*“²³¹ Návrat na základnu byl možný, ale byl silně frustrující pro pilota, který byl již připraven zemřít po boku svých přátel a nyní se měl připravovat na smrt znova za společnosti mužů, které neznal a kteří jej s největší pravděpodobností považovali za neschopného.²³²

Původně se pro mise kamikaze běžně užívaly nejlepší letouny, jakými byla Zera. Dále pak Aiči D3A (ve spojeneckém kódu Val),²³³ bombardér Jokosuka D4Y (Judy) a Jokosuka P1Y (Frances), později se v bitvě o Okinawu začaly využívat torpédové bombardéry Nakadžima B5N (Kate), Nakadžima B6N (Jill), případně bombardéry Micubiši G4M (Betty) a Micubiši G3M (Nell).²³⁴ Žádné z nich nebylo původně navrženo na sebevražedné akce.²³⁵ Zatímco bombardéry nesly běžný náklad výbušnin, stíhače musely být upraveny a do jejich nosní části se umísťovaly bomby, nejčastěji o váze 250 kg. To často vedlo ke ztížení ovladatelnosti letounu a ztrátě manévrovatelnosti.

Organizované útoky kamikaze se objevily poprvé v bitvě o Filipíny, ale až v bitvě o Okinawu se jednalo o intenzivní, promyšlené a hromadné útoky (tzv. Kikusui). Právě bitva o Okinawu byla předzvěstí nadcházejícího úpadku v rámci Speciálních útočných jednotek. Základní výcvik pilotů tokkótai se snížil na týden, kdy se první dva dny piloti učili vzletnutí, u kterého byla hlavním kritériem rychlost, následující dva dny byly určeny létání ve formacích a zbylé tři dny se věnovaly výuce lokalizace, dosáhnutí cíle a následnému útoku.²³⁶ Na umění střelecké obrany a především přistávání již nezbyval čas. Podobně zevrubný byl i výcvik zahrnující odjišťování bomb, což vedlo k narůstajícímu počtu pilotů, kteří zapomněli bombu před útokem odjistit, což ovšem ve výsledku nemělo nijak zvlášť snižující účinek útoku, jelikož letoun pilota zanedlouho vybuchl přímým nárazem a bombu odpálil. Účinnost kamikaze tak nespočívala jen

²³¹ LAMONT-BROWN, s. 23.

²³² V některých vyhocených případech pilot po návratu ze sebevražedné mise spáchal sebevraždu.

²³³ Právě Val, jenž měl pevný podvozek, byl nejčastěji zaměňován s jinými typy letounů, jenž měly při útoku spuštěný podvozek.

²³⁴ LAMONT-BROWN, s. 48–56.

²³⁵ Jediným letounem primárně určeným pro sebevražedné akce a užitým v praxi byla Óka.

²³⁶ INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 90.

v jejich vlastním nárazu, ale i ve výbuchu jimi nesené bomby a rozlitím letadlového paliva po palubě i podpalubí, což jen urychlilo šíření se ohně po lodi.

V průběhu války trpěly jednotky kamikaze nedostatkem letounů. Narůstaly technické závady, kdy provozuschopnost letadel klesla v roce 1945 na 45 %.²³⁷ Nakonec se začaly využívat tréninkové jednoplošníky a dvouplošníky, jež byly díky své dřevěné konstrukci poměrně těžko sestřelitelné. Taktéž nedostatek leteckého benzínu vedl ke zkrácení tréninkového času a měl za následek snižování paliva v nádržích pilotů. Z tohoto důvodu se později objevovaly fámy, že byli piloti kamikaze vybaveni nádrží pouze na jednosměrnou cestu, což ovšem Naemura Hičiro (nar. 1920) vyvrací s odůvodněním, že by pak letoun při dopadu neměl dostatečnou účinnost.²³⁸ Pravdou ovšem je, že klesající zásoby leteckého paliva neumožňovaly plýtvání. Za cílem ušetřit vojenský materiál a odlehčení letounu, byla letadla zbavována veškerého příslušenství, kterého nebylo potřeba, včetně veškeré výzbroje, rádia a jiné nepotřebné zátěže (včetně padáků).²³⁹ Nezkušenost pilotů se projevovala i ve vybírání cílů, kdy narazili se svým letounem do prvního plavidla, které spatřili. Znásobily se také případy, kdy letec svůj cíl prostě minul a skončil v moři.

Po bitvě o Okinawu se úspěšnost zasahování cílů snížila na deset procent.²⁴⁰ Účinnost sebevražedných letounů se projednávala již na počátku roku 1945. Problém spočíval v tom, že letouny nedosahovaly potřebné rychlosti k tomu, aby pronikly do větší hloubky lodi. Celková váha letounů se lišila podle užívaného typu sebevražedného stroje, ale obecně se odhadovala na tři tuny (včetně 250kg bomby) a při rychlosti menší než 550 km/h nemělo letadlo dostatečnou energii k proražení letové paluby lodi.²⁴¹ To bylo způsobeno především nedodržením předem stanoveného a pro větší účinnost nezbytného úhlu náletu v rozmezí 45–55 stupňů. Ačkoliv se americké paluby na rozdíl od britských, které byly opancéřované, všeobecně považovaly za poměrně zranitelné, letouny nebyly schopny způsobit větší škody zasaženému plavidlu. Intenzivní požáry,

²³⁷ RIELLY, s. 68. Motory byly v továrnách do r. 1945 zkušebně spouštěny na 5 hod. a následně byly 10 hod. testovány ve vzduchu, zatímco od r. 1945 zde byl pouze dvouhodinový test v továrně, který byl značně nespolehlivý. RIELLY, s. 67.

²³⁸ AXELL, KASE, s. 113.

²³⁹ AXELL, KASE, s. 159; ZALOGA, s. 7.

²⁴⁰ HUBÁČEK, Miloš, *Válka končí v Pacifiku II.*, Praha 2000, s. 63.

²⁴¹ BROWN, s. 43.

kteřé útoky kamikaze doprovázely, způsobovaly především ztráty na životech a bolestivá zranění posádky, ale nemohla uškodit lodi jakožto celku.

Japonské ozbrojené síly si až do konce války odmítaly připustit sebedestruktivní charakter sebevražedných jednotek. Částečně to bylo způsobeno i neschopností nových a nevyčvičených pilotů, kteří velmi nadsazeně odhadovali ztráty způsobené nepříteli, a proto byly prognózy stanovené vojskem stále více než optimistické. Např. při předběžných odhadech úspěšnosti kamikaze při bitvě o Okinawu námořnictvo odhadovalo, že jeden ze šesti letounů zasáhne cíl, zatímco armáda neváhala použít ještě méně reálný poměr jednoho ku třem.²⁴² V průběhu bitvy o Okinawu se ukázalo, jak se tyto předpoklady neslučovaly s realitou. Bitva o Okinawu předznamenala ještě jednu důležitou změnu, týkající se dobrovolnosti pilotů. Zatímco doposud nebylo z důvodu dostatečného počtu dobrovolných uchazečů potřeba zvýšit nátlak na vojáky, po této bitvě se začalo sebevražedných pilotů nedostávat. V důsledku toho se objevovala tzv. dobrovolnost rozkazem, kdy byli piloti prostě napsáni na seznam dobrovolníků, aniž by o tom předem nějakým způsobem mohli rozhodnout. Přesto se neozvaly žádné protestující hlasy. Pilot Musaši Takao ze 105. bojové letky na Cebu to komentoval následovně: „*Žádný japonský pilot by se dobrovolně nepřihlásil pro takovou misi, přesto pokud byli dobrovolníci pro takovou akci hledáni, prakticky všichni piloti se přihlásili. Žádný Japonec by neodporoval rozkazu a ani se nepátral po jeho důvodu, což znamenalo, že všichni byli postaveni do takové pozice, kdy se žádný z nich neodvažoval nezvednout ruku.*“²⁴³ To jen dokazuje případ expilotů Speciálních útočných jednotek, kteří po válce v časopisu Bungei Šundžu odmítli existenci jakýchkoliv donucovacích metod při jejich účasti na sebevražedných jednotkách.²⁴⁴ Tito piloti s úctou vzpomínali na své hrdinské činy.

Bojové nasazení kamikaze

Po pádu Marian se dalším cílem Spojenců staly Filipíny, kam byla invaze naplánována na 20. října 1944. Japonci odhadli následující postup nepřítelů přesně. Byla naplánována

²⁴² ZALOGA, s. 15.

²⁴³ RIELLY, s. 26.

²⁴⁴ AXELL, KASE, s. 47.

operace s krycím názvem Šó (Vítězství) původně ve čtyřech variantách – první pro obranu Filipín, druhou očekávající útok na Formosu a ostrovy Rjúkjú, třetí na obranu jižního a středního Japonska, a poslední čtvrtou pro obranu severního Japonska a Kuril. Rozhodující důraz byl kladen na operaci Šó 1. Filipíny byly pro Japonsko významné z ekonomického i vojenského hlediska, zatímco pro Američany měly i prestižní význam, jelikož právě zde utrpěli v prvních měsících války drtivou porážku. Původně měli Japonci na obranu Filipín vyhrazeno na deset divizí a pět brigád, což v přepočtu činilo 250 000 vojáků na ostrovech a 50 000 příslušníků námořnictva.²⁴⁵

20. října, v den prvního oficiálního vzletu Speciálních útočných jednotek, došlo k vylovení Spojenců na ostrově Leyte. Jednalo se o doposud největší operaci války v Tichomoří, kdy Spojenecká invazní síla čítala na 160 000 mužů oproti 20 000 obráncům ostrova.²⁴⁶ Bitva o Leyte, počáteční krok k obsazení celých Filipín, byla první bitvou, v níž byly nasazeny jednotky tokkótai. Samotnému útoku předcházelo bombardování leteckých základen v rámci souostroví Rjúkjú, Formosy a Luzonu, jež vedlo ke značným ztrátám japonského letectva.²⁴⁷ Ve dnech 23.–26. října se konala největší námořní bitva druhé světové války, v níž se střetlo 64 plavidel císařského loďstva se 42 800 námořníky a 218 spojeneckých plavidel se 143 668 muži na palubách.²⁴⁸ V čele prvního úderného svazu pod velením Kurity Takea (1889–1977) byla chloubou japonského námořnictva loď *Jamato* a *Musaši*, dvě ze tří japonských lodí typu *Jamato*.²⁴⁹ Právě loď *Musaši* byla při této bitvě potopena a spolu s ní šlo ke dnu na 1 023 námořníků.²⁵⁰ Této bitvy se účastnily i stovky letounů, včetně pilotů kamikaze. Výsledkem jejich útoků bylo potopení tří a poškození osmi nepřátelských plavidel s předpokládanými úhrnnými ztrátami 232 zabitých a 301 zraněných námořníků.²⁵¹

²⁴⁵ HUBÁČEK, *Boj o Filipíny*, s. 96; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 381.

²⁴⁶ Původní počet byl v průběhu bitvy navýšen – na straně Spojenců bojovalo na 250 000 mužů proti 70 000 Japoncům, z nichž pouhých 5 000 přežilo. SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, s. 145.

²⁴⁷ Jen na Formose Japonci přišli o 500 letounů. VAT, s. 350.

²⁴⁸ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 391.

²⁴⁹ Doposud se jedná o třídu největších bitevních lodí na světě s celkovým výtlakem 72 800 tun a kanóny ráže 460 mm. Tyto lodě navíc měly možnost využít tříštvých nábojů zvaných sanšiki-dan, které měly být nejúčinnější zbraní proti letectvu, ale nikdy nebyly stoprocentně využity, jelikož opotřebením děl bylo enormní a zpětný ráz kanónů znemožňoval ovládnutí lodí. Třetí lodí této třídy byla *Šinano*, která byla ovšem r. 1944 přestavěna na letadlovou loď a následně těsně po zařazení do služby potopena.

²⁵⁰ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 395.

²⁵¹ RIELLY, s. 318. Potopenou eskortní letadlovou lodí bylo *St. Lo* a dalších 6 eskortních letadlových lodí bylo poškozeno.

Japonci přišli o 305 000 tun lodní tonáže bojových plavidel a 10 000 námořníků, zatímco Spojenci ztratili 37 000 tun lodní tonáže a 1 500 mužů.²⁵²

Japonské armádní letectvo dodalo pro boje o Leyte více než 1000 letounů, s tím že armáda odmítla Ónišihovo taktiku malých skupin tokkótai. Naopak podporovalo myšlenku hromadných útoků. V důsledku toho se 14. prosince do vzduchu dostala doposud nejpočetnější skupina kamikaze čítající 64 letounů. Tato formace i v důsledku špatného počasí byla rozprášena nepřátelskými Hellcaty. Ostrov Leyte byl Spojenci 25. prosince dobyt. Pozemní ztráty Japonců se odhadují na 68 000 mužů, zatímco Američané přišli o 3 500 vojáků, 12 000 jich bylo zraněno.²⁵³ Během tří měsíců bojů Spojenci sestřelili na 1 664 nepřátelských letadel a dalších 1782 jich zničili na zemi.²⁵⁴ Co se námořních ztrát Japonska týče, Spojenci potopili na 63 bojových plavidel a dalších 103 bylo poškozeno.²⁵⁵ Americkému loďstvu se v 90 dnech podařilo potopit více nepřátelské tonáže než kterékoliv jinému loďstvu v historii.

15. prosince 1944 došlo k vylodění na ostrově Mindoro, k jehož obraně bylo vysláno 400 letounů japonského letectva, z nichž 100 patřilo Speciálním útočným jednotkám. Černými dny pro americké loďstvo se staly 3.–6. ledna, kdy bylo zasaženo na 25 lodí.²⁵⁶ Následovalo vylodění 175 000 Spojenců 9. ledna 1945 na ostrově Luzon, jemuž stejně jako v předešlých případech předcházelo bombardování leteckých základen jak na Luzonu, tak na ostrovu Mindoro, jež mělo za následek přes 400 zničených letounů. Luzon byl bráněn 260 000 Japonci, kde se v důsledku bojů strhl neočekávaně tuhý boj o hlavní město Manilu. Boj o město započal 3. února a trval celý měsíc. Japonci zde přišli o 16 000 mužů, Američané ztratili 1 000 vojáků, ale nejvíce boje zasáhly civilní obyvatelstvo, jehož ztráty se v důsledku válečného běsnění, hladu a nemocí vyšplhaly do výše 100 000 lidí.²⁵⁷ I na Spojencích si jejich návrat na Luzon vyžádal krvavou daň. V důsledku útoků kamikaze bylo zabito na 697 námořníků a přes 1 300 jich bylo zraněno, zatímco při konvenčním způsobu náletu zahynulo pouhých 74

²⁵² Pro srovnání výsledků bitvy: BOYNE, *Křídla proti křídlům*, s. 193–194; HUBÁČEK, *Boj o Filipíny*, s. 340; LAMONT-BROWN, s. 63; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 391; VAT, s. 363.

²⁵³ AXELL, KASE, s. 181.

²⁵⁴ HUBÁČEK, *Boj o Filipíny*, s. 356.

²⁵⁵ Tamtéž, s. 356.

²⁵⁶ LAMONT-BROWN, s. 88.

²⁵⁷ HUBÁČEK, *Boj o Filipíny*, s. 457.

námořníků.²⁵⁸ Letci tokkótai ovšem stále nebyli schopni potápnout spojenecké lodě. Z celkového počtu 30 zasažených lodí byly potopeny jen dvě a dvě nenapravitelně poškozeny.²⁵⁹ Ostrov Luzon byl prohlášen za bezpečný až 30. června 1945. Z původního počtu 260 000 vojáků japonské obrany jich přežilo necelých 60 000. 2. února 1945 byl dobyt ostrov Corregidor, na kterém přežilo pouhých 19 mužů z původní 5 000-ti členné pozemní obrany.²⁶⁰

Bitva o Filipíny pokračovala až do konce druhé světové války (poslední fází bylo dobytí ostrova Mindanao). Boje trvaly přes devět měsíců a osvobození 300 000 km² filipínského území se 17 000 000 obyvatel si vyžádalo 15 500 mrtvých a 50 500 zraněných Američanů.²⁶¹ Japonské ztráty byly ovšem nesrovnatelně vyšší a přibližně se blíží výši 450 000 mužů japonských pozemních vojsk, letectva a námořnictva, kdy jenom při pozemních akcích na Leyte zahynulo na 70 000 mužů, na Luzonu přes 200 000 a na zbývajících ostrovech více než 50 000 mužů.²⁶²

Celkově došlo ke vzletu 821 letounů Speciálních útočných jednotek (421 námořních, 400 armádních), jejichž počínáním bylo podle amerických záznamů potopeno 16 lodí a dalších 87 poškozeno.²⁶³ Úspěšnost pilotů kamikaze se odhaduje na necelou čtvrtinu z celkového počtu sebevražedných akcí Speciálních útočných jednotek.²⁶⁴ Přesto se jednalo o nejdestruktivnější a nejefektivnější taktiku japonských leteckých sil během bojů o Filipíny.²⁶⁵

Současně s bitvou o Luzon probíhaly boje o Iwodžimu. Ostrov byl bombardován denně po dobu šesti týdnů, kdy se jednalo o doposud nejtěžší bombardování tichomořské války, ale i přesto síť tunelů a zakopaných pevností přežila. K vylovení došlo 19. února 1945, kdy Spojenci nasadili sílu 30 000 mužů proti japonské posádce čítající 21 000 mužů. Právě z těchto bojů pochází jeden z nejslavnějších snímků celé války, zachycený fotografem z Associated Press Joem Rosentalem, později oceněným Pulitzerovou

²⁵⁸ BROWN, s. 47.

²⁵⁹ Tamtéž.

²⁶⁰ HUBÁČEK, *Boj o Filipíny*, s. 468.

²⁶¹ Tamtéž, s. 519.

²⁶² Tamtéž, s. 520. Početná část vojáků zemřela v důsledku hladu, vyčerpání, zranění a nemoci.

²⁶³ INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 114, 222, ačkoliv Japonci počítali se 37 potopenými a 59 poškozenými plavidly. Pro srovnání RIELLY, s. 318–320; ZALOGA, s. 8.

²⁶⁴ ZALOGA, s. 8.

²⁶⁵ To podporovala i propaganda, jelikož námořnictvo hlásilo 105 zasažených spojeneckých lodí a armáda dokonce 154. ZALOGA, s. 8.

cenou – zobrazuje dobytí hory Suribači a následné vztyčení americké vlajky 23. února. Ostrov byl ale dobyt až 27. února, kdy se z původní japonské posádky vzdalo pouhých 216 mužů.²⁶⁶ Ztráty Američanů se zde odhadují na 6 000 a na 20 000 zraněných a jednalo se v souvislosti s délkou bitvy a počtem nasazených vojáků o největší americké ztráty druhé světové války.²⁶⁷ Ztráta Iwodžimy a následně celých Filipín znamenala pro Japonsko odříznutí od zdrojů jižních regionů (Malajsie, Borneo, Sumatra aj.).

V březnu 1945 Japonsko dokázalo nashromáždit na 2 100 letounů pro obranu Okinawy rozdělených do čtyř leteckých flotil – 1. na Formose (disponující 300 letouny), 3. v oblasti Tokia (800), 5. na Kjúšú (600) a 10. na Honšú (400). Jednalo se o nový prvek v dějinách kamikaze, jelikož doposud tíhu sebevražedných útoků nesla pouze 1. letecká flotila viceadmirála Ónišiho.²⁶⁸ 3. a 10. letecká flotila přešla pod 5. leteckou flotilu, již velel viceadmirál Ugaki Matome (1890–1945), jeden z největších zastánců taktiky kamikaze. 5. letecká flotila se pak spojila se 6. leteckou armádou, čímž došlo k první opravdové a vzájemné spolupráci mezi námořnictvem a armádou a vznikly první mobilní základny letecké síly, jež se nacházely především na jihu Kjúšú. Z důvodů nezkušenosti pilotů (např. 10. letecká flotila procházela teprve základním výcvikem) byla většina z nich určena pro akce Speciálních útočných jednotek.

Samotnému vyloštění předcházelo obsazení ostrovů Kerama Retto situovaných severozápadně od Okinawy. Následovalo bombardování vlastního ostrova, jež představovalo největší koncentraci dělostřelecké palby během války v Tichomoří.²⁶⁹ 1. dubna 1945 došlo k vyloštění, kdy se během jediného dne podařilo vylostit přes 60 000 příslušníků amerických invazních jednotek. Invazní vojsko čítalo 185 000 mužů, ale ve výsledku na ostrově bojovalo 545 000 mužů proti 110 000 japonským obráncům.²⁷⁰ I zde v důsledku propagandy civilisté věřili v krutost a nemilosrdnost Spojenců a v důsledku toho část obyvatelstva podporovala profesionální vojáky v bitvě a početná menšina páchala ve strachu před nepřítelem masové sebevraždy. Na zprávu o spojenecké invazi na Okinawu reagoval vládní kabinet 3. dubna prohlášením

²⁶⁶ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 429.

²⁶⁷ Počty nasazených vojáků obou bojujících stran a stejně tak ztráty na životech se značně rozcházejí: pro srovnání – BOYNE, *Srážka titánů*, s. 235; BROWN, s. 55; HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 373; MAYER, s. 189, 199; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 429; VAT, s. 382–383.

²⁶⁸ HUBÁČEK, *Válka končí v Pacifiku II.*, s. 67.

²⁶⁹ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 448.

²⁷⁰ EDGERTON, Robert B., *Válečníci vycházejícího slunce*, Praha 2002, s. 256–257.

o sestavení „národního dobrovolnického vojska“, v jehož čele měl stát nový premiér Koiso Kuniaki (1880–1950).²⁷¹ Japonci pro obranu Okinawy vypracovali operaci Ten-Go, jež poprvé jako integrální součást defenzivy obsahovala i masivní útoky Speciálních útočných jednotek.

Celkem se jednalo o deset hromadných útoků známých pod pojmem Kikusui (Plovoucí chryzantéma). Na rozdíl od Filipín, kde se jednalo spíše o spontánní akce, byly nyní útoky pečlivě připraveny a koordinovány. Další rozdíl se nacházel v základnách kamikaze, které se nyní již nenalézaly na předsunutých pozicích.²⁷² To znamenalo, že nebyly v doletu amerických pozemních základen a ani letouny z letadlových lodí nemohly vyřadit všechny japonské letecké základny na domácích ostrovech. Nebylo tedy možné neutralizovat japonskou leteckou sílu na zemi, Spojencům zbývala pouze možnost sestřelit nepřátelské letouny ve vzduchu, což značně ohrožovalo jejich invazní jednotky na Okinawě. Předběžné akce operace Ten-Go započaly již 26. března, ale vůbec první hromadný útok Kikusui se datuje do dnů 6.–7. dubna a účastnilo se jej na 355 letounů kamikaze (z celkového počtu 700 letadel).²⁷³ Čtyři lodi byly potopeny a 24 dalších poškozeno. Ztráty na životech se odhadují na 470 mrtvých a 584 raněných.²⁷⁴

Současně 6. dubna vyplulo k Okinawě tzv. Druhé loďstvo v čele s největší bitevní lodí světa *Jamato* třídy *Jamato*, doprovázené novým lehkým křižníkem *Jahagi* a osmi torpédoborci.²⁷⁵ Cílem tohoto seskupení měly být spojenecké invazní síly. Předpokládalo se, že po zničení nepřátelských plavidel najedou lodi Druhého loďstva na břehy Okinawy a podpoří boj na pevnině. Tento plán vycházel z nedostatečných zásob paliva, kdy lodi nemusely být vybaveny palivem na zpáteční cestu. Pravděpodobnost úspěchu této operace známé jako Ten-Iči byla asi 1:1000, jelikož svaz

²⁷¹ HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 382.

²⁷² V rámci invaze na Okinawu měli Američané vybudovaný ve vzdálenosti 55 až 120 km systém patnácti předsunutých radarových hlídek. Jejich hlavní slabinou byl nedostatek nočních stíhačů.

²⁷³ Útok kamikaze byl doprovázen i letouny konvenční taktiky. INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 225–226; ZALOGA, s. 12. Celkem Japonci přišli o 450 letounů i s posádkami.

²⁷⁴ Údaje vycházejí z HUBÁČEK, *Válka končí v Pacifiku II.*, s. 271; INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 151, 211–234; LAMONT-BROWN, s. 117–119; ZALOGA, s. 12. Pro srovnání RIELLY, s. 318–324, jenž započítává veškeré útoky kamikaze udaného časového rozmezí i mimo organizované útoky Kikusui. Ztráty na životech odpovídají úhrnným ztrátám z tohoto časového rozmezí (včetně útoků mimo Kikusui).

²⁷⁵ Tento svaz je také označován jako Speciální námořní útočný svaz, případně Speciální úderný hladinový svaz.

lodí neměl letecké krytí.²⁷⁶ Proto se o Druhém loďstvu mluví jako o největším příkladu sebeobětování. Hlavním důvodem jeho jednosměrné cesty byla nutnost námořnictva přinést srovnatelnou oběť, jakou přinášela armáda při pozemní obraně Okinawy. Ačkoliv *Jamato* disponovala větší palebnou silou než kterákoliv z amerických lodí, jak již dřívější bojové zkušenosti dokázaly, lodi bez vzdušného krytí neměly šanci na úspěch. 7. dubna objevily Druhé loďstvo letouny 58. operačního svazu viceadmirála Marca Mitschera (1887–1947) a během několika hodin v boji známém jako bitva ve Východočínském moři přes 300 letounů rozprášilo celé Druhé loďstvo, včetně bitevní lodi *Jamato*. Jen na *Jamato* zahynulo 3 063 námořníků (z celkového počtu 3 332 mužů) včetně velitele celé akce, jímž byl admirál Itó Seiči (1890–1945). Na doprovodných plavidlech zahynulo dalších 1 187 mužů. Tato zkáza předznamenala konec japonského hladinového loďstva a po válce se stala cílem kritiky. Admirál Tojoda na to reagoval slovy: „*Věděl jsem velmi dobře, jaký asi bude osud válečných lodí bez leteckého krytí, i to, že pravděpodobnost úspěchu je mizivá. Přesto jsme se do tohoto hazardního podniku museli pustit. Domníval jsem se, že existuje-li nejmenší naděje na úspěch, musíme udělat vše, abychom pomohli našim vojákům na Okinawě.*“²⁷⁷ Z největší bitevní lodi světa se tak stal spíše symbol národní hrdosti, než-li praktická zbraň.

Následujících devíti útoků Kikusui, jež nárazově probíhaly od 12. dubna do 22. června, se účastnilo na 1 110 letounů určených pro útoky kamikaze (630 námořních a 480 armádních letounů).²⁷⁸ V průběhu šesté Kikusui (10.–11. května) byla útoky kamikaze poškozena letadlová loď *Bunker Hill*, jež zaznamenala největší ztráty způsobené jedním útokem sebevražedného letadla. Ztráty dosáhly 396 mrtvých a 264 raněných námořníků.²⁷⁹ Při sedmém útoky Kikusui (24.–25. května) se v důsledku nedostatku letounů začaly pro útoky tokkótai užívat výcvikové stroje. Osmé Kikusui (27.–28. května) bylo poslední velkou ofenzivou japonských Speciálních útočných jednotek. Posledních dvou Kikusui se účastnil počet letounů, jenž v dřívějších útocích představoval jednu údernou vlnu.²⁸⁰

²⁷⁶ AXELL, KASE, s. 171.

²⁷⁷ FOSTER, Simon, *Okinawa*, Plzeň 1995, s. 99.

²⁷⁸ V průběhu bitvy o Okinawu skončila 8. května druhá světová válka v Evropě. Seznam útoků Kikusui a nasazení letounů při útocích kamikaze viz příloha 7.

²⁷⁹ RIELLY, s. 287, 323; pro srovnání HUBÁČEK, *Válka končí v Pacifiku II.*, s. 272.

²⁸⁰ Mimo vlastní útoky Kikusui docházelo k útokům menších skupin kamikaze, jež mimo jiné startovaly z leteckých základen na Formose. ZALOGA, s. 12. Viz příloha 7.

Klesající úspěšnost kamikaze se projevovала snižujícím se počtem poškozených letadlových lodí. To bylo způsobeno nejenom upadající zkušeností a vybaveností Speciálních útočných jednotek, ale taktéž vzrůstající schopností obrany Spojenců vůči tomuto druhu útoku. Zatímco Britové se svými pancéřovanými palubami neměli problém pilotům tokkótai čelit,²⁸¹ Američané museli vymyslet sofistikovanější způsob obrany. Základem této ochrany před sebevražednými jednotkami byly vysunuté hlídky ve vzdálenosti 50 až 100 km varující před blížícími se kamikaze. Dále byla posílena stíhací obrana, včetně té ve vysokých a extrémně nízkých výškách. Navíc se každá operační skupina nacházela v dosahu letecké podpory jiné operační skupiny. Taktéž byla zesílena protiletecká obrana a výcvik posádek lodí nově zahrnoval i obranu proti kamikaze. Úspěšnost Spojenců souvisela i s narůstající technickou převahou a modernizací lodí. Oblíbeným způsobem ochrany byly preventivní útoky na japonská pozemní letiště, které ve velkém ničily zbývající letouny císařského letectva a narušovaly tak Japoncům jakékoliv plány do budoucna. Všeobecně se předpokládalo, že přibližně 26 % pilotů kamikaze je schopno zasáhnout loď a pouhá tři procenta vedou k potopení lodí.²⁸² Přesto se jednalo o taktiku, jež byla účinnější než konvenční způsob útoku.²⁸³

Úhrnně se bitvy o Okinawu účastnilo na 1 900 letounů Speciálních útočných jednotek (1 050 námořních a 850 armádních). Japonské odhady úspěšnosti předpokládaly 97 potopených a 89 poškozených lodí, zatímco americké záznamy uvádějí 16 potopených a 185 poškozených plavidel v důsledku útoků kamikaze.²⁸⁴ Historicko-vojenská studie bitvy o Okinawu Simona Fostera počítá s 27 potopenými a 164 poškozenými plavidly Spojenců v důsledku útoků kamikaze z celkového počtu 36

²⁸¹ Na druhou stranu pancéř britských lodí navyšoval celkovou tonáž lodí a zmenšoval prostor hangárů, tedy snižoval počet letounů letadlových lodí.

²⁸² LAMONT-BROWN, s. 70.

²⁸³ ZALOGA, s. 12.

²⁸⁴ INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 160.

potopených a 371 poškozených lodí.²⁸⁵ Konvenční způsob leteckého útoku oproti tomu zaznamenal pouze jednu potopenou loď a 63 poškozených plavidel nepřítele.²⁸⁶

22. června byla Okinawa dobyta. Japonské pozemní ztráty dosáhly 100 000 mrtvých.²⁸⁷ Dalších 100 000 civilistů zaplatilo v důsledku bojů životem. Americké ztráty se odhadují na 49 000 mužů (z toho 12 500 padlých).²⁸⁸ Jednalo se o poslední velkou pozemní bitvu války v Tichomoří.

Bitva o Okinawu byla předzvěstí invaze na vlastní japonské ostrovy, jež Spojenci plánovali na rok 1946. Plán obrany vlastních japonských ostrovů nesl název Kecu-Go (Rozhodující vítězství) a jeho integrální součástí byly sebevražedné jednotky. V létě 1945 bylo na území Japonska na 70 leteckých a 24 hydroplánových základen. Námořnictvo vyčlenilo 5 900 a armáda 4 800 letadel pro poslední obranu vlasti. Obě složky za poslední půl rok války vycvičily na 8 000 sebevražedných pilotů.²⁸⁹ Dalších 2 500 letounů mělo být upraveno pro účel kamikaze. 2. září 1945 byla na bitevní lodi *Missouri* v Tokijském zálivu podepsána kapitulace Japonska a operace Kecu-Go již nebyla zapotřebí.

Zpětně je těžké s přesností určit celkový obraz Speciálních útočných jednotek. Předpokládá se, že se akcí tokkótai účastnilo 3 000–4 000 mužů.²⁹⁰ Ohnuki-Tierney ve své publikaci *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms* uvádí celkový počet 647 jednotek kamikaze působících za druhé světové války, jichž se účastnilo přibližně 3 300 letounů.²⁹¹ Pouze zevrubný rámeček si můžeme utvořit ohledně úspěšnosti útoků tokkótai. Počet potopených a poškozených spojeneckých plavidel se pohybuje v rozmezí 375–

²⁸⁵ FOSTER, s. 141–151. Výsledky pilotů kamikaze, jejich nasazení a ztráty, včetně celkových ztrát Spojenců v důsledku těchto útoků se značně liší: pro srovnání AXELL, KASE, s. 183; BOYNE, *Křídla proti křídům*, s. 199; BOYNE, *Srážka titánů*, s. 238–239; EDGERTON, s. 277–178; FOSTER, s. 72, 109–110; INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 151, 160, 224–233; LAMONT-BROWN, s. 117–118; MAYER, s. 202; REISCHAUER, CRAIG, s. 266; RIELLY, s. 210, 318–324; VAT, s. 384; ZALOGA, s. 12.

²⁸⁶ FOSTER, s. 141–151.

²⁸⁷ Mezi 19.–21. 6. se vzdalo 997 mužů, což byl největší počet zajatých Japonců při jedné příležitosti během celé války v Tichomoří. FOSTER, s. 86–87.

²⁸⁸ Údaje o celkových ztrátách Japonců a Američanů se značně rozcházejí: pro srovnání BIX, s. 373; BOYNE, *Srážka titánů*, s. 239; EDGERTON, s. 257; FOSTER, s. 132, 134; HUBÁČEK, *Válka končí v Pacifiku II.*, 308; MAYER, s. 189, 205; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 453; VAT, s. 387.

²⁸⁹ MIKESH, s. 31.

²⁹⁰ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 167 uvádí dvě možnosti dosahující počtu 3 843 či 3 349 pilotů; ZALOGA, s. 12 uvádí 3 860 členů posádek letounů Speciálních útočných jednotek; GAMBETTA, s. 1 odhaduje, že jich bylo více než 3 000.

²⁹¹ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 161. I zde se zdroje rozcházejí především v důsledku absence záznamů japonského armádního letectva. Pro srovnání: INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 222–223, 233–234, vychází ze záznamů japonského námořního letectva. LAMONT-BROWN, s. 117; ZALOGA, s. 12.

470 lodí.²⁹² Počítá se s 5–7 000 mrtvých na straně Spojenců v důsledku útoků kamikaze. Nepřesnosti se týkají i účinnosti kamikaze, jelikož o 50 % útoků není jasný jejich průběh a ani dopad celé akce.²⁹³ Jisté je jen to, že na 72,5 % letounů se nikdy nevrátilo ze své poslední mise zpět na základnu.²⁹⁴

Ostatní sebevražedné jednotky

V Japonsku mimo Speciální útočné jednotky, jež k sebevražedným útokům využívaly letouny, které nebyly prvotně navrženy na tento způsob boje, existovala ještě celá škála strojů užívaných pro sebevražedné mise. Zřejmě nejznámější byla konstrukce navržená již roku 1943 Ohtou Micuem.²⁹⁵ Jednalo se o člověkem řízenou bombu Óka (Květ třešně, viz příloha 8),²⁹⁶ jež nesla v nose výbušninu. Óky byly nesený bombardéry a vypuštěny ve výšce 7 500 m ve vzdálenosti až 80 km od cíle.²⁹⁷ Díky vlastním raketovým motorům dosahovaly maximální rychlosti 960 km/h, což znemožňovalo jakýkoliv způsob sestřelení již vypuštěné řízené pumy.²⁹⁸ Na druhou stranu však byly mateřské letouny s nákladem Óky pomalé a nemotorné, tudíž lehce zranitelné a samotná Óka byla při své maximální rychlosti jen stěží ovladatelná. K prvnímu užití Óky došlo 21. března 1945 pod velením nadporučíka Nonaky Goroa a dopadlo naprosto katastrofálně, jelikož všechny mateřské letouny byly spolu se svým nákladem sestřeleny.²⁹⁹ Tohoto útoku se účastnila zřejmě nejvýznamnější elitní skupina pilotů Ók, Džinrai Butai (Božská bouře), jejichž velitelem byl Okamura Motoharu (1901–1948).³⁰⁰ První potopenou spojeneckou lodí pomocí Óky byl až torpédoborec *Mannert L. Abele* 12. dubna 1945.³⁰¹ Celkově se bitvy o Okinawu účastnilo na 74 Ók, z nichž 56 bylo

²⁹² OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, 162. RIELLY, s. 324 udává celkový počet lodí poškozených Speciálními útočnými jednotkami počtem 407 plavidel, z nichž bylo 60 ve výsledku potopeno. Odlišné výsledky udává na základě záznamů japonského námořního letectva INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 234.

²⁹³ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 161.

²⁹⁴ Tamtéž.

²⁹⁵ ZALOGA, s. 18.

²⁹⁶ Spojenci ji nazývali Baka (Blbec). Existuje více vysvětlení tohoto označení. Jedno poukazuje na nízkou efektivitu útoku tohoto typu sebevražedného stroje. Jiné předpokládají, že Američané poprvé na tento stroj narazili 1. 4. na Apríla, tedy na svátek v angličtině známý jako Fool's Day (do japonštiny se Fool překládá jako Baka).

²⁹⁷ AXELL, KASE, s. 193.

²⁹⁸ Tamtéž.

²⁹⁹ ZALOGA, s. 22.

³⁰⁰ Pod oficiálním označením byla známa jako 721. námořní eskadra.

³⁰¹ ZALOGA, s. 24–25.

sestřeleno dříve než opustily svůj mateřský letoun, zbytek nezaznamenal větší úspěchy, a proto jich firma Jokosuka do konce války vyrobila pouze 755 kusů.³⁰²

Ještě před vznikem Óky existovaly jiné způsoby „speciálních“ jednotek. Již při útoku na Pearl Harbor sehrály svou roli miniponorky, jež se hojně využívaly k sebevražedným útokům. Během války pak vznikl typ Kairjú (Mořský drak), který byl speciálně navržen pro sebevražedné akce. Pro sebeustrukční taktiku byly navrženy také Tei Gata (Typ D) a Korjú (Šupinatý drak). V čelní části na rozdíl od běžných typů trpasličích ponorek nesly hlavici s explozivní náplní a jejich cílem byl náraz do trupu nepřátelské lodi. Miniponorky působily především v oblasti kotvišť. Působily jak v bitvě u Midway, tak u Guadalcanalu, Filipínách a Okinawy.

Pro sebevražedné útoky se využívaly od roku 1944 i motorové čluny námořnictvem označované jako Šinjó a armádou Maru-ni. Obě tyto sebeustrukční koncepce vznikly v rámci obou vojenských složek nezávisle na sobě. Ačkoliv původní koncepce vylučovala sebevražedný charakter, jelikož pilot člunu měl přehodit výbušninu přes palubu plavidla, případně narazit s člunem do nepřátelské lodi a sám se zachránit výskokem ze člunu, praxe vylučovala přežití účastníků těchto akcí. Užívány byly především pro noční útoky. V důsledku časté závadnosti, hlasitosti motorů, které vedly k odhalení nočních útoků, a celkové zranitelnosti posádky nebyly tyto útoky příliš účinné.

Mnohem propracovanější koncepcí se chlubila tzv. Lidská torpéda Kaiten (Obrat k nebesům) konstrukčně vycházející z torpéda typu 93 (známo jako Dlouhé kopí). Tento typ byl jedním z nejlepších torpéd druhé světové války, poháněný kyslíkem, což znamenalo, že za sebou nezanechávalo viditelnou stopu. Se sebevražednou koncepcí poprvé přišli již roku 1942 Nišina Sekio a Kuroki Hiroši.³⁰³ Vycházeli z italského (Maiale) a britského (Chariota) vzoru. Celkem jich bylo vyrobeno na 400 ve čtyřech různých typech odlišujících se počtem posádky (jedno a dvoumístné).³⁰⁴ Mohly dosahovat rychlosti až 30 uzlů s dosahem 23 000 m.³⁰⁵ Vzhledem ke vzdálenosti, kterou mohla torpéda urazit, byla nesena ponorkami (v závislosti na velikosti ponorky nesly

³⁰² RIELLY, s. 30.

³⁰³ LAMONT-BROWN, s. 154.

³⁰⁴ OHNUKI-TIERNEY, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, s. 160.

³⁰⁵ AXELL, KASE, s. 188.

4 až 6 Kaitenů) na místo určení. V přední části torpéda byla umístěna výbušnina o váze 1 500 kg.³⁰⁶ Původní koncept údajně neměl sloužit sebevražedným účelům. Konstrukteři tento požadavek vyřešili únikovým poklopem, kterým se měl pilot dostat před smrtelným nárazem do bezpečí. Předpoklad, že by pilot dokázal vyplavat na hladinu bez újmy utržené výbuchem, následně přežít nepřátelskou palbu a doplavat několik desítek kilometrů zpět k mateřské ponorce je ovšem velmi nepravděpodobný. Mise Kaitenů byly známy pod označením Gen a konaly se od 11. listopadu 1944 do 16. srpna 1945 (celkem se jednalo o 8 misí, viz příloha 9).³⁰⁷ Z celkového počtu 106 pilotů Kaitenů nasazených v akci (celkový počet vycvičených pilotů dosáhl číslíce 1 375) jen 3 úspěšně zasáhli cíl a přes 15 jich zemřelo při samotném tréninku.³⁰⁸

Existovaly i skupiny užívající tai-atari (roztříštění tělem). Tyto oddíly byly tvořeny leteckou obranou v oblasti nížiny Kantó (především v okolí města Tokio) a města Jawaty na Kjúšú. Namířeny byly proti americkým bombardérům B-29 ne nadarmo přezdívanými jako Superpevnosti. Stíhačky byly zbaveny své výzbroje a pancéřování za cílem dosažení stejné letové výšky, které dosahovaly bombardéry B-29. Následný útok spočíval v přímém nárazu stíhacího letounu do nepřátelského bombardéru.

Poměrně běžným jevem byly organizované skupiny Banzai, jež nejčastěji útočily na nepřátelské tanky. Byly vyzbrojeny protitankovými minami, které buď házely nebo pomocí tyčí přichytávaly na housenkové pásy tanku. Objevovaly se i případy, kdy muži a ženy sloužili jako tzv. Nikudan (Živé náboje) a lehali si přímo pod tanky. Slovem banzai se taktéž označovaly hromadné steče ať už vojáků či civilistů, kteří se často ozbrojeni jen bambusovými holemi vrhli na nepřítele. Nejznámějším příkladem je již výše zmiňovaný útok Banzai na Saipanu z 6. července 1944.

V důsledku ohrožení samotných domovských ostrovů Japonska vznikaly i jednotky tzv. Žabích mužů (Fukuryu, v doslovném překladu Plazící se drak). Jednalo se o potápěče vybavené dlouhými tyčemi, na jejichž konci byly miny s detonačním zařízením. Předpokládalo se, že Žabí muž se po dně v hloubce přibližně 10–15 m přiblíží

³⁰⁶ GAMBETTA, s. 7.

³⁰⁷ Více možno dočíst v ZALOGA, s. 34.

³⁰⁸ GAMBETTA, s. 9, 12.

k nepřátelské lodi a odspodu ji odpálí. Do října 1945 bylo pro tyto akce připraveno na 6 000 mužů.³⁰⁹

Pro tyto ostatní sebevražedné jednotky (s výjimkou posledních dvou zmíněných) platila stejná pravidla jako pro Speciální útočné jednotky. Řídily se podobnými kritérii přijetí, obdobnými zvyky a stejně tak platilo i posmrtné povýšení o dvě hodnosti a uctění duše ve svatyni Jasukuni. Ke konci války byli všichni japonští muži ve věku od 17 do 61 let a neprovdané ženy od věku 17 do 41 let nuceni k registraci pro potřeby národní obrany, ozbrojeni bambusovými oštěpy, luky a šípy, molotovými koktejly nebo jen vlastním bojovým uměním.³¹⁰ Mělo se jednat o poslední celonárodní akci, jež měla zachránit japonské ostrovy před zkázou. Někteří autoři to označují jako plánování poslední celonárodní akce kamikaze.³¹¹

Japonci ovšem nebyli jediní, kteří užívali za druhé světové války sebevražedných jednotek. Podobnou možnost zcela vážně studoval i německý generální štáb. Pro tento účel vzniklo dobrovolnické Sondercommando (Speciální komando). První verzi německého sebevražedného letounu byl Vergeltungswaffe (Zbraň odplaty) znám pod zkratkou V1, jenž se snažila prosadit slavná německá pilotka Hanna Reitschová (1912–1979).³¹² Autopilotní kabina byla nahrazena jednoduchou pilotní kabinou (takto přestavovaná letounová střela měla krycí název Reichenberg). Celkem byly vytvořeny tři verze, ale ani jedna z nich nebyla využita v praxi. Taktéž zde existovaly jednotky Rammjäger, jež pomocí pilotovaných pum narážely do nepřátelských letounů. Znám je např. útok ze 7. dubna 1945, kdy na 77 německých pilotů v důsledku tohoto sebevražedného útoku přišlo o život.³¹³

V SSSR se pro změnu objevovaly případy podobné japonskému tai-atari (v ruštině taran). Sověti považovali tento útok za znak hrdinství: „*Přímý náraz do nepřítele je aktem nejvyššího hrdinství a statečnosti, není to ovšem akt sebeobětování.*“³¹⁴ I ruské elitní letecké eso Alexandr Pokryškin (1913–1985), podobně jako jeho japonský

³⁰⁹ RIELLY, s. 313.

³¹⁰ O'NEILL, s. 271.

³¹¹ LAMONT-BROWN, s. 179.

³¹² První žena, která získala ocenění Železného kříže první třídy za statečnost a taktéž první německá žena, jež dosáhla kapitánské hodnosti. Více o německých snahách o vytvoření sebevražedného letounu viz REITSCH, Hanna, *Létání – můj život*, Ostrava 1996, s. 172–178.

³¹³ O'NEILL, s. 197.

³¹⁴ AXELL, KASE, s. 229.

protějšek Sakai, předpokládal, že přímé útoky jsou v případě nutnosti povinností každého pilota. Ruský způsob přímého nárazu ovšem spočíval v těsném přiblížení se nepřátelskému letounu, čímž mohla vrtule vlastního letadla poškodit nepřátelský stroj, což nemuselo nutně vést k újmě samotného pilota.

Spojené státy americké zaznamenaly několik případů, kdy piloti obětovali svůj život, nejčastěji nárazem letounu do nepřítele, ale nejednalo se o speciálně vyčleněné skupiny. Pro Američany byla představa předem naplánované kolektivní sebevraždy naprosto cizí. Admirál William Halsey (1882–1959) kamikaze komentoval slovy: *„Psychologie, která stála za tím (útoky kamikaze) byla pro nás příliš vzdálená. Američané bojovali proto, aby mohli žít, a bylo těžké uvědomit si a pochopit jiné, kteří bojovali za vlastní smrt.“*³¹⁵ To, co Američané pociťovali k pilotům tokkótai byla směsice strachu, lítosti a úcty. Strach se odrazil v politice americké válečné propagandy, jež vydala na samotnou existenci kamikaze informační embargo. Po uveřejnění 12. dubna 1945 se ovšem nedostavila Američany tolik obávaná a Japonci ve stejné míře očekávaná odpověď. Nejenom že byl článek zastíněn událostí dne, totiž smrtí amerického prezidenta Franklina D. Roosevelta, ale navíc byla americká veřejnost již otupena informacemi o masakrech civilního obyvatelstva v Evropě a Asii. Na druhou stranu se strach vojáků v poli projevoval poněkud zvláštním způsobem. Z amerických vojáků se stali sběratelé suvenýrů. Americké technické jednotky, jež měly za úkol zjistit technické zajištění nepřítele, byly nuceny pochodovat před běžnými vojenskými jednotkami, jelikož by jinak vlastní vojáci rozebrali vše, co technické jednotky potřebovaly – od značení letounů, přes uniformy, výzbroj až po kusy těl Japonců. Proto se např. u Technické letecké zpravodajské jednotky (TAIU) vžilo rčení: *„Němci bojovali za Hitlera, Japonci za císaře a američtí vojáci pro suvenýry“*.³¹⁶ Znáám je též případ Francise Waltera (1894–1963), člena Sněmovny reprezentantů, jenž obdaroval prezidenta Roosevelta nožem na otvírání dopisů vyrobeným z kosti předloktí japonského vojáka. Samotný prezident toto gesto odmítl s tím, že by měl být nuž na dopisy důstojně pohřben.³¹⁷ Lítost byla pociťována nad tím, že útok pilota tokkótai byl jen dokonalým a zároveň hrůzostrašným příkladem japonské porážky. Úcta se

³¹⁵ AXELL, KASE, s. 223.

³¹⁶ MIKESH, s. 38.

³¹⁷ HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 353–354.

projevovala v komentářích jednotlivých amerických vojáků. Například viceadmirál Charles Brown (1889–1983) o útoku kamikaze prohlásil: „*Byl to fascinující pohled, tak cizí pro západní filozofii. Sledovali jsme kamikaze s hrůzou, jako bychom byli svědky příšerného představení, a ne sebevraždy... A dominujícím pocitem byla podivná směsice úcty a lítosti.*“³¹⁸ Snad nejlépe vystihl přístup Američanů a celkový obraz japonského smýšlení vrchní spojenecký velitel v jihovýchodní Indii polní maršál William Slim (1891–1970): „*Všichni mluví o boji do posledního muže, ale pouze Japonci tak opravdu činí*“.³¹⁹

³¹⁸ LAMONT-BROWN, s. 86.

³¹⁹ AXELL, KASE, s. 225.

Historická dohra

Mezitím, co se Japonsko od 3. června 1945 snažilo zprostředkovat mírová jednání skrze SSSR, konala se v Německu Postupimská konference (17. července – 2. srpna 1945). Jejím výsledkem byla Postupimská deklarace z 26. července určená Japonsku. Jejími podmínkami byla eliminace ozbrojených sil, na rozdíl od Německa možná repatriace vojáků, stáhnutí se z území, jež Japonsko násilně uchvátilo po roce 1853 a bezpodmínečná kapitulace Japonska. Japonská vláda však požadovala ujištění zachování císařského vládního systému, tedy postavení císaře. Toho se jim ovšem ze strany Spojenců nedostalo, a proto Japonci tuto deklaraci 28. července odmítli. Mimo samotnou japonskou vládu jednala i tzv. Nejvyšší rada pro vedení války (známa taktéž jako Velká šestka),³²⁰ jež požadovala boj až do hořkého konce. 2. srpna americký prezident Harry Truman (1884–1972) odsouhlasil dokončení projektu Manhattan. Tento projekt zabývající se výrobou atomové bomby započal již roku 1941 a stál USA v přepočtu dvě miliardy dolarů.³²¹ Ačkoliv se Postupimská deklarace nezmiňuje o budoucím užití atomové bomby, hrozí frází „*Jedinou alternativou pro Japonsko je jeho okamžité a úplné zničení*“.³²²

6. srpna 1945 byla z bombardovacího letounu B-29 pod velením plukovníka Paula W. Tibbetse Jr. Na Hirošimu (7. největší město Japonska s 350 000 obyvateli) svržena uranová bomba, které se přezdívalo Little Boy (Chlapeček). Bomba explodovala 600 m nad zemí a její žár podle odhadů dosáhl 1 000 000 °C, jež zabil všechny, kteří se nacházeli v okruhu 1 km od hypocentra a do vzdálenosti 3 km způsobil popáleniny.³²³ Okamžité oběti na životech se odhadovaly na 78 650 lidí a v důsledku ozáření v průběhu následujících pěti let zemřelo dalších 100 000 lidí.³²⁴ 68,5 % celkové rozlohy města bylo zničeno.³²⁵ 8. srpna vyhlásil Sovětský svaz Japonsku válku a vpadl ze severu do Mandžuska a Koreje. 9. srpna došlo ke svržení plutoniové bomby s přezdívkou Fat Man (Tlouštík) na Nagasaki (původním cílem bylo město Kókura, ale kvůli mlze bylo

³²⁰ Tvořil ji premiér, ministři zahraničí, války a válečného námořnictva a náčelníci generálních štábů obou ozbrojených složek.

³²¹ BOYNE, *Křídla proti křidlům*, s. 258.

³²² BIX, s. 385.

³²³ GOLDSTEIN, Donald M., DILLON, Katherine V., WENGER, J. Michael, *Hirošima a Nagasaki*, Brno 2005, s. 49.

³²⁴ BIX, s. 386; SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, s. 269.

³²⁵ GOLDSTEIN, DILLON, WENGER, s. 59.

zvoleno Nagasaki, kde žilo na 212 000 obyvatel) pod velením majora Charlese W. Sneeneyho. Okamžité ztráty se odhadují na 35–40 000 a v důsledku ozáření zemřelo na dalších 25 000 lidí.³²⁶ Bylo zničeno na 68,3 % celkové rozlohy města.³²⁷

Svržení atomových bomb ovšem nebylo jedinou příčinou následné kapitulace Japonska. Největší zkázu Japonsku přinášely americké letecké nálety. Již od podzimu 1944 do jara 1945 bylo Japonsko zasypáno 100 000 tunami bomb, jež zasáhly 66 měst a zabily 260 000 lidí.³²⁸ Následně pak generálmajor Curtis LeMay (1906–1990) prosadil myšlenku paličských náletů, jejichž cíli měla být civilní města bez významnější průmyslové základny. Vycházel z teorie Giulia Douheta, autora myšlenky strategického bombardování, jenž považoval bombardování civilních cílů za nejlepší způsob, jak podlomit morálku národa a donutit jej tak vyvíjet tlak na vládu za cílem uzavření míru. Podobné předpoklady se u dokonale disciplinovaného japonského národa naprosto minuly účinkem. Neexistoval ovšem jiný způsob, jak podlomit průmysl založený na malovýrobě. Japonská města byla navíc velmi zranitelná. Jak již admirál Jamamoto roku 1939 předpokládal, „*Japonská města, postavená ze dřeva, by snadno hořela... vypukne-li válka a dojde-li k rozsáhlým náletům, nikdo nemůže říci, co se stane*“.³²⁹ Proto generálmajor LeMay přišel s myšlenkou užívání zápalných pum, jež byla uskutečňována od března 1945 až do kapitulace Japonska. K nejdestruktivnějšímu náletu došlo v noci z 9. na 10. března 1945 na Tokio, kterého se účastnilo na 333 bombardérů B-29. Na hlavní město Japonska bylo svrženo 2 000 tun zápalných bomb, jež zapříčinily smrt 130 000 lidí a vypálily 40 km² městské zástavby.³³⁰ Jednalo se o nejničivější vzdušný útok konvenčními prostředky v dějinách lidstva (podobný rozsah měl pouze spojenecký nálet na Drážďany ze 13. a 14. února 1945).³³¹ V následujících týdnech pokračovaly nálety na Nagoju, Kóbe, Ósaku, Jokohamu, Kawasaki a menší japonská města. Do konce války byla vypálena téměř polovina všech měst s více než 30 000 obyvateli.

³²⁶ V důsledku ozáření se od r. 1947 začala objevovat leukémie, jež svého vrcholu dosáhla mezi léty 1950–60.

³²⁷ GOLDSTEIN, DILLON, WENGER, s. 100. Údaje o obětech dvou atomových bomb užitých USA vůči Japonsku se liší: pro srovnání BIX, s. 386; EDGERTON, s. 259; GOLDSTEIN, DILLON, WENGER, s. 52, 100; SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, s. 269.

³²⁸ AXELL, KASE, s. 206.

³²⁹ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 430.

³³⁰ Tamtéž, s. 433.

³³¹ Uváděné počty obětí se liší: pro srovnání BIX, s. 378; BOYNE, *Srážka titánů*, s. 235; EDGERTON, s. 258; HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 377–378; REISCHAUER, CRAIG, s. 266; SKŘIVAN, *Japonská válka*, 433; SKŘIVAN, *Pád Nipponu*, s. 167.

Úhrnné odhady předpokládají, že v důsledku těchto náletů zemřelo přes půl miliónu Japonců, především žen, dětí a starců, kteří zůstali v zázemí. Přes 13 000 000 lidí ztratilo střechu nad hlavou, a ačkoliv útoky na civilní obyvatelstvo generálmajora LeMaye neměly na japonský průmysl takový dopad, jako přesně cílené útoky admirála Nimitze, přesto ve výsledku nesly své ovoce, jelikož právě tyto nálety a jejich ohromné oběti na životech vedly ke kapitulaci Japonska.³³²

Zajímavý byl přístup americké veřejnosti. Mezitím, co na počátku války byly útoky na civilní obyvatelstvo považovány za největší zvěrstvo, v průběhu války se empatie Spojenců poněkud otupila. Magazine Time označil nálet na Tokio z 9. a 10. března za „*sen, který se stal skutečností*“ a jistý kněz do listu The New York Times napsal „*Bůh nám dal zbraně, užijme jich!*“³³³ Tím byl ospravedlněn vůbec nejnákladnější projekt druhé světové války, jelikož výdaje na bombardéry B-29 přesáhly tři miliardy dolarů.

Japonský průmysl trpěl jak neustálými nálety, tak ponorkovou válkou (celková tonáž obchodního loďstva klesla pod úroveň roku 1907). Zbrojní výroba se v Japonsku roku 1945 snížila ve srovnání s rokem 1944 na polovinu. Přiděly potravin, kdy v průměru na jednoho Japonce vycházel příjem 1 500 kalorií na den, odpovídaly méně než dvěma třetinám oficiálního standartu. Japonsku reálně hrozil hladomor. Mimo to do konce srpna sovětské jednotky zajaly na 639 676 vojáků kuantungské armády.³³⁴ Prohra byla neodvratitelným faktem.

V noci z 9. na 10. srpna se konala císařská konference, kdy byl zkoncipován Císařský edikt o ukončení války. Ačkoliv armádní část vlády nesouhlasila s uzavřením míru, pokud nebude zajištěno nezpochybnitelné postavení císaře, samotný Hirohito se spokojil s formulací Postupimské deklarace, jež stanovila, že „*Pravomoc císaře a japonské vlády k vládnutí ve státě bude podřízena vrchnímu veliteli spojeneckých ozbrojených sil [...]*“³³⁵ a že „*spojenecké okupační síly budou staženy z Japonska, jakmile bude dosaženo všech těchto cílů (stanovených Postupimskou deklarací – pozn. autorky) a jakmile bude v souladu se svobodně projevenou vůlí japonského lidu*

³³² Celkové dopady paličských náletů na Japonsko se poněkud liší: pro srovnání BIX, s. 379; EDGERTON, s. 258; HOYT, *Japonsko ve válce*, s. 379, 381; SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 433, 457; VAT, s. 374.

³³³ SKŘIVAN, *Japonská válka*, s. 434.

³³⁴ BIX, s. 574.

³³⁵ Tamtéž, s. 417.

ustavena mírumilovná a odpovědná vláda“.³³⁶ 15. srpna byl v rozhlase odvysílán císařův projev o přijetí kapitulace Japonska a vydán rozkaz o zastavení palby. Kapitulaci ovšem odmítali vysocí vojenští činitelé. Po kapitulaci a následném neúspěšném puči v rámci císařského paláce několik zásadních činitelů spáchalo sebevraždu.

Mezi nimi byl i příklad tzv. posledního kamikaze admirála Ugakiho. Téhož dne, kdy byla vyhlášena kapitulace Japonska, vzlétl doprovázen dvaadvaceti dalšími muži, jež se dobrovolně přihlásili na poslední let. Ačkoliv se mu to jeho přátelé snažili rozmluvit, odvětil jim: „*Tohle je má poslední šance zemřít jako válečník. Musíte mi dovolit tuto šanci.*“³³⁷ Celkem 11 střemhlavých bombardérů se vydalo do posledního boje proti nepříteli (čtyři z nich se musely kvůli technické závadě vrátit), ale ani jeden z nich nebyl úspěšný. Následujícího dne pomocí tradiční seppuku ukončil svůj život i admirál Óniši. Jeho poslední myšlenky byly věnovány pilotům kamikaze sepsané v jeho dopise na rozloučenou. „*Přeji si vyjádřit své neskutečné uznání všem duším statečných pilotů speciálních útočných jednotek. Bojovali a umírali udatně s vírou v naše konečné vítězství. Smrtí si přeji odčinit svou vinu a neschopnost dosáhnout tohoto vítězství a omlouvám se duším těchto letců a jejich pozůstalým rodinám. [...] Se vším nadšením ducha Speciálních útočných jednotek, usilujte o blahobyt Japonska a pro mír na celém světě.*“³³⁸ O sebevraždu se též neúspěšně pokusil bývalý premiér generál Tódžó, jenž se střelil do srdeční oblasti. Údajný hyenismus přítomných novinářů, kteří se snažili slavného nepřítele vyfotit v co nejlepší pozici a donutili jej tak do sedu, mu paradoxně v daný okamžik zachránil život.

2. září byla na válečné lodi *Missouri* v Tokijském zálivu podepsána císařovými zmocněnci v čele s ministrem zahraničí Šigemicuem Mamoruem (1887–1957) kapitulační listina, čímž Japonsko přistoupilo na podmínky Postupimské deklarace. Již 30. srpna dorazil do Japonska generál MacArthur, jenž stanul v čele vojenské okupace Japonska. Ačkoliv účast ostatních spojeneckých mocností na okupační správě byla dojednána až na konferenci v Moskvě v prosinci 1945, na rozdíl od Německa zde již USA zřídilo systém nepřímé správy tedy prostřednictvím japonských vládních orgánů. Teoreticky měla okupace mezinárodní charakter, kdy byla zřízena Spojenecká rada pro

³³⁶ BIX, s. 385.

³³⁷ INOBUCHI, NAKAJIMA, s. 166.

³³⁸ Tamtéž, s. 175.

Japonsko v Tokiu ze zástupců čtyř vítězných mocností a třináctičlenná Komise pro Dálný východ ve Washingtonu, ale skutečnou okupaci prováděl vrchní velitel spojeneckých sil generál MacArthur, jeho štáb a americké jednotky.³³⁹

Následná okupační politika již není v rámci této práce, můžeme ovšem předznamenat, že jejím výsledkem byla demilitarizace, demokratizace a sekularizace Japonska. S neúspěchem se setkala snaha o demonopolizaci, kdy se v důsledku hospodářské spolupráce s USA rozrostly koncerny Zaibacu. Součástí poválečného světa bylo potrestání válečných zločinců, kdy se obětí Tokijského tribunálu mimo jiné stal bývalý ministerský předseda Japonska generál Tódžó Hideki. Na základě nové ústavy, jež vstoupila v platnost 3. května 1947, se císař stal symbolickým panovníkem Japonska bez reálné politické moci a byl zbaven své posvátné aury. Až 8. září 1951 byla v San Francisku s USA (a dalšími 47 zeměmi s výjimkou SSSR a Číny) s Japonskem uzavřena separátní mírová smlouva s platností od 28. dubna 1952, čímž oficiálně skončila okupace a z Japonska se stal nezávislý stát. V současnosti Japonsko patří mezi nejmodernější státy světa a jeho válečná historie je již téměř zapomenutou minulostí. Přesto duch samurajů a pilotů kamikaze, odhodlaných, nebojácných a loajálních bojovníků, přetrval v japonské psychice dodnes. Jedná se o odkaz, který dotváří celistvý obraz japonské společnosti.

Co se týče celkového počtu obětí druhé světové války, počítá se s 20 000 000 mrtvých Asiatů, z toho 3 100 000 Japonců a přes 60 000 Spojenců. Největší ztráty utrpěla Čína, jež přišla v důsledku války o 10 000 000 obyvatel. Indonésie odhaduje úhrnné ztráty na 4 000 000, Vietnam 1,5–2 000 000, Filipíny přes 1 000 000 a Indie 500 000 lidí. Korea počítá s 200 000 a Formosa s 30 000 mrtvými obyvateli.³⁴⁰ Ať už se jednalo o zabití v boji, úmrtí v důsledku nelidského zacházení v zajateckých táborech, důsledky nemocí nebo hladomoru vyvolaného válkou, každá z těchto lidských bytostí byla nenávratně zbavena života a smazána z lidských dějin v důsledku válečného běsnění.

³³⁹ Titulatura MacArthura i celá jemu podřízená administrativa se označovala jako SCAP (Supreme Commander for the Allied Powers).

³⁴⁰ BIX, s. 13, 526.

Závěr

Tato bakalářská práce odkrývá válečnou situaci Japonska ve druhé světové válce, jež vedla ke vzniku Speciálních útočných jednotek. Zasazuje jejich existenci do kulturního a společenského rámce. Zaznamenává jejich vznik, výcvik, zvyky charakteristické pro tyto jednotky, bojové nasazení a taktéž působení jiných druhů sebevražedných jednotek, jak v rámci samotného Japonska, tak mimo něj. Téma tohoto formátu by si rozhodně zasloužilo větší pozornosti, než které se mu dostává dnes zejména v českém prostředí, a to především proto, že právě v tomto specifiku můžeme vidět projekci smýšlení japonské společnosti. Sebevražedné jednotky s takovým přesvědčením a zapálením měly bezpochyby důvody pro svou existenci. Tato práce se pokouší nastínit širší kontext, jenž vedl k jejich vzniku a následnému nasazení do boje s podporou většiny japonské společnosti. Proto bylo mimo jiné záměrem této práce načrtnutí pohledu japonské společnosti na Speciální útočné jednotky a jejich nasazení v boji. Nejdůležitějším cílem práce je ovšem přiblížit jev samotný.

Ačkoliv se jedná o úkaz kontroverzní povahy, je potřeba se oprostít od subjektivity některých autorů a vytvořit si vlastní názor na základě studia širokého spektra historických pramenů. V současnosti tato snaha na vlastní názor vede k nešvarům, jež připodobňují kamikaze k teroristickým skupinám dnešní doby. Například Diego Gambetta ve své publikaci *Making Sense of Suicide Missions* zařazuje kapitolu zabývající se otázkou kamikaze mezi ostatní teroristické organizace vyznačující se sebevražednou taktikou. Ačkoliv je pravdou, že mnohé z nich vycházejí z podobných předpokladů, totiž že toto počínání má přinést užitek dané věci, je scestné koncepti Speciálních útočných jednotek a sebevražedných teroristických skupin k sobě přirovnávat. Proti těmto názorům vystupují i samotní Japonci (např. bývalý guvernér Tokia Išihara Šintaró). Tato práce přibližuje kontext, z něhož se vytvořily Speciální útočné jednotky a jiné druhy sebevražedných jednotek užívaných v Japonsku, jenž by měl přiblížit danou tematiku a pomoci tak k utvoření si vlastního názoru, který se jen stěží bude odvíjet směrem připodobnění k současným teroristickým skupinám. Jedná se o srovnání čistě povrchní povahy.

Svět, který přežil druhou světovou válku, si není jist, jak má přistupovat ke Speciálním útočným jednotkám. Ať už se jednalo o piloty letounů Speciálních útočných

jednotek, pilotovaných pum Óka, torpéd typu Kaiten, člunů Šinjó a Maru-ni, či členy skupin Banzai, všichni to byli mladí lidé, kteří se rozhodli obětovat svůj život ve jménu svého císaře a národa, ve jménu své oddanosti a cti. Mnohé z těchto pojmů a jejich váha pro současného člověka pozbyly významu. O to těžší je pak pochopit danou problematiku, zvláště pak pro člověka ze Západu, jež tyto hodnoty chápe v odlišném kontextu a měřítku. Mnozí se dodnes domnívají, že Speciální útočné jednotky byly důsledkem japonské militaristické propagandy a válečného fanatismu. Jistě se jednalo o důležitý aspekt vedoucí ke vzniku a podpoře těchto sebevražedných jednotek, ovšem zdaleka ne takové váhy, kterou mu připisují západní autoři a historikové. Mnohdy této představě japonského fanatismu přispívají autoři, jež neskrývají svoji subjektivitu a svými názory se mnohdy snaží pokřivit obraz válečné reality. Ne vždy se jedná o západní autory, jelikož se mezi nimi nachází i čínští nacionalisté. Tento přístup je z lidského hlediska pochopitelný, ale pro porozumění objektivní historie bezpředmětný. Ne nadarmo se říká, že pochopením všeho odpustíme vše. Naším cílem ovšem není odpuštění, ale právě ono porozumění. Proto se tato práce snaží přiblížit smýšlení samotných pilotů, jež by mohlo pomoci při pochopení této bojové techniky. A nejen bojové techniky, ale samotného, pro nás mnohdy zvláštního a nepochopitelného národa, v němž dodnes přežívají tyto typické rysy – oddanosti a loajality, úcty k předkům a ke svým povinnostem a silného smyslu pro čest, které snad již nikdy nebudou muset vykryštalizovat do podoby dobrovolníků na smrt.

Bibliografie

- ANTONI, Klaus, *Jasukuni-Jinja and Folk Religion: The Problem of Vengeful Spirits*. V: Asian Folklore studies, Vol. 47, Č. 1, 1988, s. 123–136.
- AXELL, Albert, KASE, Hideaki, *Japan's Suicide Gods*, Londýn 2002.
- BENEDICTOVÁ, Ruth, *Chryzantéma a meč*, Praha 2013.
- BIX, Herbert P., *Hirohito*, Praha 2002.
- BOYNE, Walter J., *Křídla proti křidlům*, Praha 2001.
- BOYNE, Walter J., *Srážka titánů*, Praha 1997.
- BROWN, David, *Kamikaze*, Praha 1999.
- CAIGER, J. G., MASON, R. H. P., *Dějiny Japonska*, Praha 2007.
- DREYER, June Teufel, *Sino-Japanese Rivalry and Its Implications for Developing Nations*. V: Asian Survey, Vol. 46, Č. 4, 2006, s. 538–557.
- EDGERTON, Robert B., *Válečníci vycházejícího slunce*, Praha 2002.
- FERRERO, Mario, *Martyrdom Contracts*. V: The Journal of Conflict Resolution, Vol. 50, Č. 6, 2006, s. 855–877.
- FOSTER, Simon, *Okinawa*, Plzeň 1995.
- FRIDAY, Karl F., *Bushido or Bull? A Medieval Historian's Perspective of the Imperial Army and the Japanese Warrior Tradition*. V: The History Teacher vol. 27, Č. 3, 1994, s. 339–349.
- FUČIDA, Micuo, OKUMIJA, Masatake, *Midway*, Praha 2001.
- GAMBETTA, Diego, *Making Sense of Suicide Missions*, New York 2005.
- GOLDSTEIN, Donald M., DILLON, Katherine V., WENGER, J. Michael, *Hirošima a Nagasaki*, Brno 2005.
- GUNSTON, Bill, *Německá, italská a japonská bojová letadla druhé světové války*, Praha 1997.
- HILSKÁ, Vlasta, *Dějiny a kultura japonského lidu*, Praha 1953.
- HOYT, Edwin Palmer, *Japonsko triumfuje*, Praha 2003.
- HOYT, Edwin Palmer, *Japonsko ve válce*, Ostrava 2000.
- HRBEK, Ivan, HRBEK, Jaroslav, *Lod'stva států*, Praha 1994.
- HUBÁČEK, Miloš, *Boj o Filipíny*, Praha 1990.
- HUBÁČEK, Miloš, *Válka končí v Pacifiku (I)*, Praha 2000.

- HUBÁČEK, Miloš, *Válka končí v Pacifiku (II)*, Praha 2000.
- HUBÁČEK, Miloš, *Vítězství v Pacifiku*, Praha 1985.
- HURST, Cameron, *Death, Honor, and Loyalty: The Bushido Ideal*. V: *Philosophy East and West*, Vol. 40, Č. 4, 1990, s. 511–527.
- INOBUCHI, Rikihei, NAKAJIMA, Tadashi, *The Divine Wind*, Maryland 1958.
- JAMAMOTO, Cunetomo, *Hagakure*, Adamov 2004.
- LAMONT-BROWN, Raymond, *Kamikaze*, Praha 2004.
- LITTLETON, C. Scott, *Yamato-takeru: An „Arthurian“ Hero in Japanese Tradition*. V: *Asian Folklore Studies*, Vol. 54, Č. 2, 1995, s. 259–274.
- LORD, Walter, *Den hanby*, Praha 2002.
- MACFARLANE, Alan, *Japonsko za zrcadlem*, Zlín 2013.
- MAYER, S. L., *Japonská válečná mašinerie*, Praha 2011.
- MICUO, Fučida, MASATAKE, Okumija, *Midway*, Praha 2001
- MIKESH, Robert C., *Zlomená křídla samurajů*, Praha 1998.
- MONESTIER, Martin, *Dějiny sebevražd*, Praha 2003.
- NELSON, John, *Social Memory as Ritual Practice: Commemorating Spirits of the Military Dead at Yasukuni Shinto Shrine*. V: *The Journal of Asian Studies*, Vol. 62, Č. 2, 2003, s. 443–467.
- NITOBÉ, Inazo, *Bušido*, Praha 1904.
- O'NEILL, Richard, *Sebevražedné jednotky*, Praha 2003.
- OHNUKI-TIERNEY, Emiko, *Kamikaze Diaries*, Londýn 2006.
- OHNUKI-TIERNEY, Emiko, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, Londýn 2002.
- PAPE, Robert A., *Why Japan Surrendered*. V: *International Security*, Vol. 18, Č. 2, 1993, s. 154–201.
- POWLES, Cyril, *Yasukuni Jinja Hoan: Religion and Politics in Contemporary Japan*. V: *Pacific Affairs*, Vol. 49, Č. 3, 1976, s. 491–505.
- REISCHAUER, Edwin O., CRAIG, Albert M., *Dějiny Japonska*, Praha 2008.
- REITSCH, Hanna, *Létání – můj život*, Ostrava 1996.
- RIELLY, Robin L., *Kamikaze Attacks of World War II*, McFarland 2010.
- RÖLLING, B. V. A., CASSESE, Antonio, *Tokijský proces*, Praha 1995.

- SCHATTSCHEIDER, Ellen, *The Bloostained Doll: Violence and the Gift in Wartime Japan*. V: *Journal of Japanese Studies*, Vol. 31, Č. 2., 2005, s. 329–356.
- SCHIBUICHI, Daiki, *The Yasukuni Shrine Dispute and the Politics of Identity in Japan: Why All the Fuss?* V: *Asian Survey*, Vol. 45, Č. 2, 2005, s. 197–215.
- SHILLONY, Ben-Ami, *Universities and Students in Wartime Japan*. V: *The Journal of Asian Studies*, Vol. 45, Č. 4, 1986, s. 769–787.
- SKŘIVAN, Aleš, *Cestou samurajů*, Praha 1984.
- SKŘIVAN, Aleš, *Japonská válka*, Praha 1997.
- SKŘIVAN, Aleš, *Pád Nipponu*, Praha 2006.
- SMITH, Peter C., *Pěst z nebe*, Praha 2009.
- VASILEJOVÁ, Zdeňka, *Dějiny Japonska*, Praha 1986.
- VAT, Dan van der, *Válka v Pacifiku*, Praha 2001.
- VEJŘÍK, Lubomír, *Vzestup a pád orlů Nipponu*, Cheb 1994.
- WRAY, Harold J., *A Study in Contrasts. Japanese School Textbooks of 1903 and 1941–5*. V: *Monumenta Nipponica*, Vol. 28, Č. 1, 1973, s. 69–86.
- YOUNG, Wook Ryu, *The Yasukuni Controversy: Divergent Perspectives from Japanese Political Elite*. V: *Asian Survey*, Vol. 47, Č. 5, 2007, s. 705–726.
- ZALOGA, Steven, *Kamikaze: Japanese Special Attack Weapons 1944–45*, Oxford 2011.
- ZISCHKA, Antonín, *Japonsko*, Praha 1936.

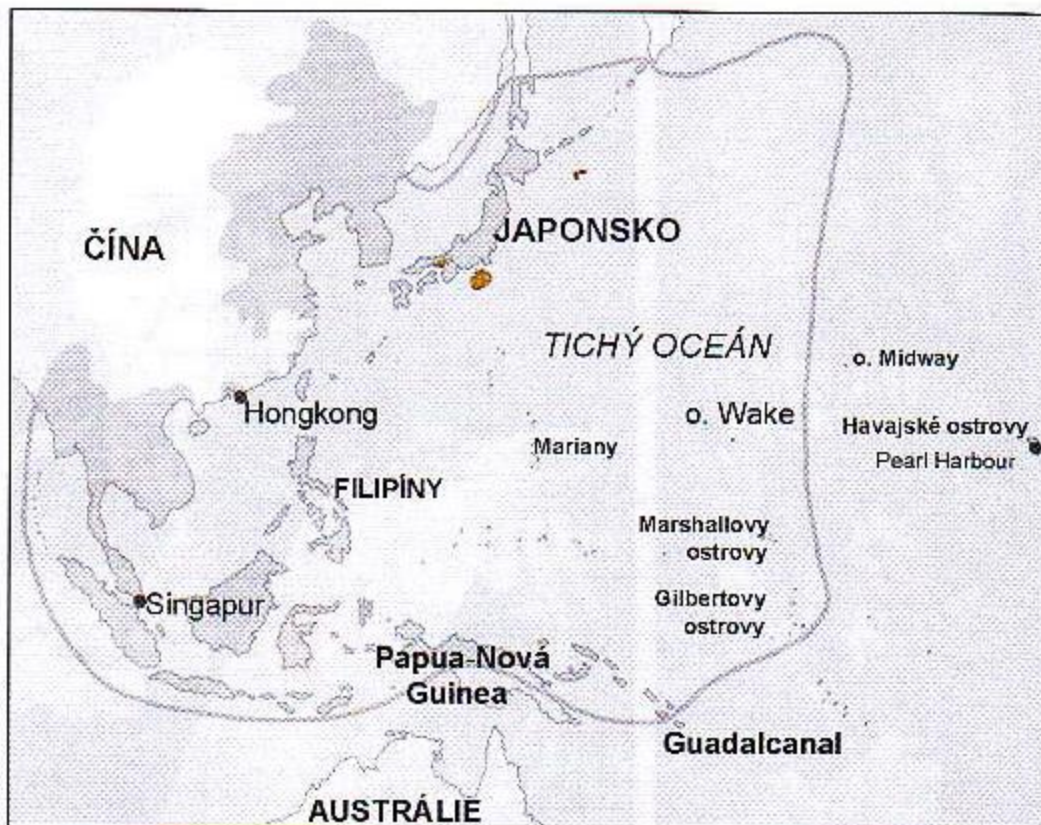
Resumé

The theme of the bachelor thesis is the history of the Japanese Special Attack Units better known as the Kamikaze in the West. These military formations were created by the Japanese armed forces in the last year of the Pacific War. Japan entered the World War II by its attack on the American naval base in Pearl Harbor on 7th December 1941. Although the Japanese were able to conquer whole South-East Asia by June 1942, the American industrial and military power eventually turned the tide and pushed the Japanese back. The serious war situation led the Japanese armed forces to initiate a campaign of suicide air attacks against the U.S. Navy in order to achieve positive war results and the turn the tide of the war by this desperate means. The first official Special Attack Units came into existence in October 1944 in the Philippines. Because they were more successful than conventional way of air attack, they were used up to the end of the war.

The presented bachelor thesis deals with the historical background of the Pacific War, analyses the Special Attack Units themselves, the social and cultural base of this phenomenon, the way of thinking of Kamikaze pilots and also tries to assess their military effectiveness. The aim of this work is understanding and giving explanation of this unique battle technique. The thesis also focuses on the question of the current view of the Kamikaze in Japanese and in Western culture and historical memory. The author also compares Kamikaze with other suicidal missions conducted by other states involved in the World War II.

Přílohy

1. Území pod kontrolou Japonců v polovině roku 1942. (Zdroj: HOYT, Edwin Palmer, *Japonsko triumfuje*, Praha 2003, obrazová příloha).

2. Poměr sil Japonska a USA. (Zdroj: BOYNE, Walter J., *Srážka titánů*, Praha 1997, s. 203).

OBLAST PACIFIKU	1942		1943		1944		1945	
	Jap./USA		Jap./USA		Jap./USA		Jap./USA	
Flotilové letadlové lodě	6	3	4	2	4	7	2	14
Letadlové lodě lehké	4	0	3	4	4	22	2	65
Bitevní lodě	10	2	10	9	9	13	5	23
Křižníky	38	16	36	25	30	37	16	45
Torpédoborce	112	40	99	146	77	245	40	296

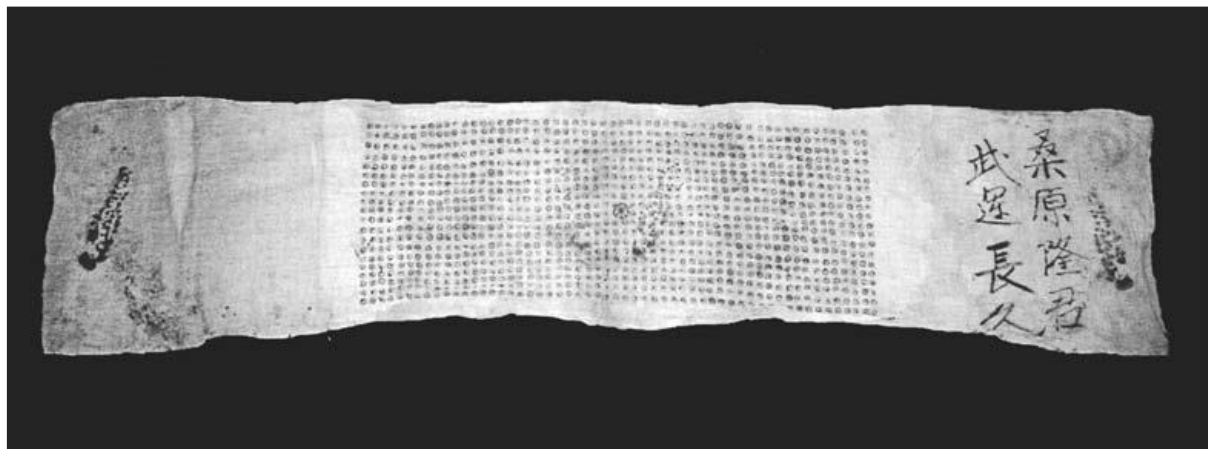
3. Japonský obraz zachycující hrdiny z miniponorek nasazených při útoku na Pearl Harbor, na němž nebyl záměrně vyobrazen Sakamai Kazuo, jenž jako jediný zůstal naživu a stal se prvním americkým válečným zajatcem. (Zdroj: LORD, Walter, *Den hanby*, Praha 2002, obrazová příloha).

4. Zobrazení svatyně Jasukuni na japonských bankovkách. (Zdroj: OHNUKI-TIERNEY, Emiko, *Kamikaze Diaries*, Londýn 2006, elektronické vydání, obrazová příloha).

5. Sennin-bari. (Zdroj: AXELL, Albert, KASE, Hideaki, *Japan's Suicide Gods*, Londýn 2002, elektronické vydání, s. 19).

6. Insignie pilotů kamikaze. (Zdroj: OHNUKI-TIERNEY, Emiko, *Kamikaze, Cherry Blossoms and Nationalisms*, Londýn 2002, elektronické vydání, obrazová příloha).

7. Nasazení letounů v deseti útocích Kikusui a ostatních akcí kamikaze při bitvě o Okinawu. (Zdroj: ZALOGA, Steven, *Kamikaze: Japanese Special Attack Weapons 1944–45*, Oxford 2011, elektronické vydání, s. 12).

Mise	Datum (1945)	Námořní	Armádní	Celkem
Kikusui 1	6.–7. 4.	230	125	355
Kikusui 2	12.–13. 4.	125	60	185
Kikusui 3	15.–16. 4.	120	45	165
Kikusui 4	27.–28. 4.	65	50	115
Kikusui 5	3.–4. 5.	75	50	125
Kikusui 6	10.–11. 5.	70	80	150
Kikusui 7	24.–25. 5.	65	100	165
Kikusui 8	27.–28. 5.	60	50	110
Kikusui 9	3.–7. 6.	20	30	50
Kikusui 10	21.–22. 6.	30	15	45
Útoky za základen na Formose	duben–červen	50	200	250
Ostatní útoky kamikaze	Duben–červen	140	45	185
Celkem		1 050	850	1 900

8. Óka model 22. (Zdroj: AXELL, Albert, KASE, Hideaki, *Japan's Suicide Gods*, Londýn 2002, elektronické vydání, s. 33).

9. Nasazení kaitenů v akci. (Zdroj: ZALOGA, Steven, *Kamikaze: Japanese Special Attack Weapons 1944–45*, Oxford 2011, elektronické vydání, s. 34).

Mise	Datum	Název skupiny	Počet vypuštěných kaitenů
Gen 1	11. 11. 1944	Kikusui	8
Gen 2	19. 12. 1944	Kongo	19
Gen 3	20. 2. 1945	Chihaya	10
Gen 4	1.–2. 3. 1945	Kamitake	0
Gen 5	29.–31. 3. 1945	Tatara	10
Gen 6	20. 4. 1945	Amatake/Kembu	8
	5. 5. 1945		2
Gen 7	24. 5.–15. 6. 1945	Todoroki	10
Gen 8	14. 7.–8. 8. 1945	Tamon	12
	16. 8. 1945		0